יודען בעדענקט! דער קאמף בעגען רדיפות אויף יודען אין דייטשלאנד — דוויערט

NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 30 גראשען

22 זייטען

נייער פאלקסבלאט

| № 69 | Łódź, Piątek, 20 marca 1936 | אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71
Adres: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 106. | לאדז, פרייטאג פ׳ ויק״פ כ״ו אדר תרצ״ו | 14-טער יאהרגאנג |

היינט — ענטשיידונג אין דער שחיטה-פראגע

וואַרשאַ, 19 (טעלעפאניש)

מארגען פרייטאג וועט זיך אין סיים אפשפילען דער לעצטער קאמף ארום דער שחיטה-פראגע. די יודישע דעפוטאטען גרייטען זיך צו דער לעצטער ענטשיידונג. מען ווייסט אָן, אז אזעלכע אנטיסעמיטישע רעדעס האט מען נישט געהערט אפילו אין די ערגסטע ענדעקישע סיימען. עס איז בכאראקטעריסטיש, אז דעפ. רודזינסקי האט זיך אפגעזאגט צו רעפערירען דעם פראיעקט אויפ׳ן פלענום פון סיים צוליב דעם, וואס די קאמיסיע האט אנגענומען די רעפירונגס-איבערענדערונגען, וועלכע ער האלט פאר צו מילד.

א שווערען איינדרוק מאכט דער פאקט פון דעם 10 גראשענדיגען שטייער, וואס וועט אוממעגליך מאכען פאר די ברייטע יודישע מאסען צו עסען כשר פלייש.

עס איז גאנץ מעגליך, אז עס וועלען נאך אויף דער מארגענדיגער סיים-זיצונג אפגעבען ערקלערונגען רעגירונגס-פארשטעהער. בעזונדערס גרייטען זיך די דעפוטאטען פריסטאר און דעפ. מיעדזינסקי, וואס וועלען ווייטער קעמפען פאר זייער פראיעקט פון פולשטענדיגער אפשאפונג פון דער יודישער שחיטה.

טאג-טעגליך

א גוטע התחלה

ווי עס זעהט אויס איז דער לעצטער שריט פון היטלערן — דאס בעזעצען די דעמיליטאריזירטע סטרעפע פון איבער-רהיין — דאך אין א געוויסער מאס צונוץ געקומען, עס איז בעמליך געקומען צו א נעהנטערע צוזאמענארבייט צווישען פראנקרייך און ענגלאנד און אויב עס זאל עפעס יודער נישט פארקומען קיין ענדערונג וועט דאס היטלער-דייטשלאנד זיין געצוואונגען זיך צו רעכענען מיט דעם פראיינינגטען ווילען פון די מערב מלוכות אפצו-היטען דעם שלום.

דער הסכם וואס איז געקומען צווישען די לאקארנא מלוכות וועגען דער טאקטיק בנוגע דייטשלאנד — אויב ער זאל נאר קאנסעקווענט דורכגעפיהרט ווערען — וועט אין א גרויסער מאס נייטראליזירען היטלערס שריט פון 7 מערץ. לויט ווי עס מעלדעט „פטי פאריזיען", זעהט דער געשלאסענער הסכם פאר, אז עס וועט פעסטגעשטעלט ווערען א נייע מיליטאריזירטע סטרעפע אויפ׳ן דייטשען טעריטאריום פון 20 קילאמעטער ברייט. עס זאל בעגרעניצט ווערען די דייטשע כחות, וואס געפינען אין דער דעמיליטאריזירטער סטרעפע. דער 20 קילאמעטער פאס זאל בעזעצט ווערען פון אינטערנאציאנאל מיליטער, אז אויף דעם פראנצויזישען טעריטאריום לענג אויס דער גרעניץ מיט דייטשלאנד זאלען סטאציאנירט ווערען ענגלישע און איטאליענישע אפטיילונג, וואס זאלען האבען א סימבאלישען כאראקטער און רעפרעזענטירען די כחות פון די גאראנטיע מלוכות. דער דריטער פונקט פון קאמפראמיס זעהט נאך פאר די צוזאמענארבייט פון די פראנצויזיש-ענגלישע און בעלגישע גענעראל-שטאבען מיט׳ן ציל פון א טעכנישער אויסארבייטונג פון עווענטועלע מיליטערישע פארארדנונגען. די דאזיגע צוזאמענארבייט טראגט א אויטאמאטישען כאראקטער אין פאל פון א סכנה קען זי זיך פערוואנדלען אין א אמת׳ן מיליטערישען בונד.

עס בלייבט נאר א פראגע, וואס עס וועט צו דעם זאגען היטלער. צי וועט ער דעם דאזיגען קאמפראמיס נישט בעטראכטען אלס א ביזעם אסעג טאט אויפ׳ן דייטשען פאלק, אלס א אקט וואס שטעהט נישט אין הסכם מיט׳ן כבוד פון דריטען רייך.

ווי עס זאל אבער נישט זיין, וועט ער אין דעם פאל האבען צו טון מיט א דעצידירטען און ענטשלאסענעם ווילען פון די מערב מלוכות. זיין אויס-רעכנונג אויף חלוקי-דעות צווישען פראנקרייך און ענגלאנד האבען פעלגעפיהרט.

פון דער אנדערער זייט אבער שטעלט זיך אויף די פראגע ווי ווייט וועלען די מערב מלוכות וועלען געהען, אין פאל ווען היטלער וועט זיך נישט וועלען אונטערוואַרפען די נייע פאדערונג, יעדענפאלס איז איך לאנדאן געמאכט געווארען א גוטע התחלה.

ש.

טומעל אין די חסידישע קרייזען
צוליב דער האנדלונג פון די דעפוטאטען

וואַרשאַ, 19 (טעלעפאניש)

אין די חסידישע קרייזען טומעלט זיך געוואל-דיג צוליב דער האנדלונג פון די דעפוטאטען, וואס זענען געוועהלט געווארען מיט דער הילף פון די פער-שידענע רבי׳אישע הויפען און איצט האבען זיי זיך אזוי אפגעדינט זייערע חסידישע וועהלער, בעזונ-דערס איז א טומעל ביי די סאנדזשער חסידים. זיי האבען דאס צוגעהאלפען, אז אין סיים זאל גע-וועהלט ווערען דער דעפ. הוך, דער פארזיצער פון דער אדמיניסטראטיווער קאמיסיע, וואס האט אזוי פארסירט די שחיטה-גזרה. דעם דעפ. הוך רופט מען בכלל דאס „סאנדזשער איטיקעל" און ער זאל זיין א שטארקער מחותן מיט׳ן סאנדזשער הויף. מען דערציילט, אז דער פאטער פון דעפ. הוך ארבייט אין א גרויסער יודישער קאלאניאל-פירמע ענגליענ-דער.

דער דעפ. זדיסלאוו סטראנסקי איז געוועהלט געווארען מיט׳ן כח פון בעלזער רבי. בעלזער חסי-רים האבען אויך צוגעהאלפען, אז ער זאל געוועהלט ווערען אלס שטאט-פרעזידענט אין סטאניסלאוואוו.

די יודישע בעפעלקערונג אין ראדאם ווארפט אפ די ערקלערונג פון סטאראסטע

ראַדאָם, 19 (יט״א טעלעפאניש)

אין צוזאמענהאנג מיט דער ערקלערונג פון ראדאמער סטאראסטע פאר דער פערוואלטונג פון דער קהלה און רבנים, איז היינט אין לאקאל פון דער קהלה פארגעקומען א פערזאמלונג מיט דער בעטייליגונג פון די דאווערס, יודישע ראטמענער, און פארשטעהער פון די יודישע ארגאניזאציעס אין ראדאם.

אויף דער קאנפערענץ איז געקומען צום אויס-דרוק די פערביטערונג פון דער יודישער בעפעל-קערונג צוליב דער דראסטישער פארם און אונ-פערשטענדליכען אינהאלט פון סטאראסטעס ער-קלערונג. ס׳איז אויך פעסטגעשטעלט געווארען, אז אנ׳ועזענד איז אויך געווען דער קרייז-קאמענדאנט פון דער פאליציי, צוליב וואס די דעלעגאציע איז געווארען דעזאריענטירט, און נאך מעהר צוליב דעם, וואס דער סטאראסטע האט נישט דערלאזט קיין שום פראגע בנוגע פערעפענטליכען א קאמוניקאט צו דער יודישער בעפעלקערונג. מחמת דעם האבען זיך די דעלעגאטען נישט אריענטירט וואס ס׳קומט פאר און די ערקלערונג גענומען צו קענטניש.

אין דער אנגענומענער רעזאלוציע, ווערט בע-שלאסען אין נאמען פון דער יודישער בעפעלקערונג אין ראדאם אפצוווארפען די גאנצע ערקלערונג פון סטאראסטע. ס׳איז אויך בעשלאסען געווארען, איבערצושיקען צום סטאראסטע א שריפטליכען ענטפער.

כוליגאנעס געשענדעט דעם יודישען בית-עלמין
אויף גענשא אין ווארשא

וואַרשאַ, 19 (טעלעפאניש)

היינט מארגען האבען כוליגאנעס גע-שענדעט דעם בית-עלמין אויף גענשא׳ אויף היי-טער-ווערגען האבען זיי זיך אריינגעקומען אויפ׳ן בית-החיים, צוברעכען א סך מצבות און פערוואו-סטעט קברים. די קהלה האט אלארמירט די פא-ליציי, וועלכע האט ארורכגעפיהרט א אויספארשונג.

די פאליציי זאל שוין זיין אויף די שפורען פון די מערברעכער.

איז נאמענס-טאג פון מארשאל פילסודסקי

וואַרשאַ, 19 (טעלעפאניש) דער נאמענס-טאג פון מארשאל פילסודסקי, דער ערשטער נאך זיין טויט, איז אין גאנצען לאנד אין אלע שטעט און שטעטלעך, געפייערט געווארען אין גרויסען ערנסט. אין די פריהמארגען - שעה׳ן איז אין די געבעט-הייזער פון אלע רעליגיעס אין גאנצען לאנד אפגעריכט געווארען תפילות פאר דער נשמה פון מארשאל פילסודסקי.

אונזער ווארט

ביטערע ענטוישונגען

בעת די איצטיגע אנטי-יודישע כוואליע האט זיך צוגאסען איבער פוילען און געדראהט צו פער-פלייצען דאס פוילישע יודענטום; בעת די ענדע-קישע גיפטיגע העצע האט זיך פערוואנדעלט פון ווערטער אין מעשים און דאס לעבען פון דער יודישער בעפעלקערונג איז געווארען הפקר און שוצלאז, האבען די יודען אין דער גרעסטער פער-צווייפלונג געווענדעט זייערע בליקען צו די קרייזען פון דער פוילישער געזעלשאפט, צו יענע מאס-געבענדע פאקטארען פון פוילישען פאלק אין וועל-כע זיי האבען געגלויבט דאס זיי גרעניצען זיך אפ פון דער ווילדער, מענשען-פיינדליכער ער-שטערערישער אקציע פון די ענדעקעס.

מען האט בעהאפט, אז די דאזיגע פאקטארען וועלען זאגען זייערע וואגיגע ווערטער און וועלען זיך אקעגענשטעלען דעם פרוב צו מאכען פון פוי-לען פאר די יודען א פיליע פון דעם ברוינעם משוגעים-הויז פון אונזער מערבדיגען שכן.

מען האט געגלויבט, אז דער לאגער, וואס גרויסט זיך צו האבען איבערגענומען די אידעאישע ירושה פון אידעלען בעפרייער און שעפער פון נייעם פוילען, מארשאל פילסודסקי, וועט נישט דערלאזען צו פערשווערען די רוהמפולע לאזונג פון פוילישען פאלק „פאר אונזער און אייער פריי-הייט".

מען האט ערווארט, אז די רעגירונג וועט, אין דער זארג פאר דער ווירטשאפטליכער און פאליטישער קאנסאלידאציע פון דער מלוכה, זיך ענערגיש אקעגענשטעלען די פרובען פון זייהען אנארכיע און כאאס אין לאנד און וועט צוימען די ווילדע אויסברוכען פון דער ענדעקישער יודען-שנאה.

מען האט אויך געהאט די אילוזיע, אז עס וועט זיך דערהערען די שטימע פון דער קאטוילי-גייסטליכקייט אין לאנד, וואס וועט אין נאמען פון דער קריסטליכער מענשען-ליבע פראטעס-טירען געגען דער בארבארישער יאגד אויף אונ-שולדיגע מענשען.

מיר האבען אבער איבערלעבט ביטערע ענט-טוישונגען. די שחיטה-גזרה איז נישט די ערשטע און איינציגע „מתנה", וואס מיר האבען פון סאנ-נאציע לאגער בעקומען. אונזער שוץ און זיכערקייט מצד די מאסגעבענדע מאכט-פאקטארען לאזט איבער זעהר א סך צו וואונשען און איצט איז געקומען א נייע איבערראשונג: דער העכסטער רעפרעזענ-טאנט פון דער קאטוילישער גייסטליכקייט אין פוילען רופט אין זיין פאסטוך-בריף צו די גלויביגע עפענט-ליך — צו באיקאטירען יודען!

אז דער דאזיגער בריף וועט נישט גורם זיין צו א בערוהיגונג פון די געמיטער איז איבעריג צוצוגעבען ס׳וועט אויך נישט העלפען די וואר-נונג פון קארדינאל הלאנד געגען אנפאלען אויף יודען, ווייל — שנאה ווי ליבע איז אונגעטיילט — און ווען מען רופט פון איין זייט צו באיקאטירען און אויסצומיידען יודען וועט שוין פון דער אנ-דערער זייט נישט העלפען דער אפעל אפילו „אין יוד צה אכטען און ליבען דעם מענש און נאהנטען".

ק.

זונטאג, דעם 22-טען ד. ח. 12 א זייגער בייטאג קומט פאר אויפ׳ן יודישען בית החיים א הזכרה און די ענטהילונג פון דער מצבה פון

ב״ע רעבעקא איטינגאן

אלע קרובים, פריינד און בעקאנטע ווערען געבעטען צו קומען.

די פאמיליע.

מאָדערנע דאַמען-שיך

אין גוטע קוואַליטעט בעקומט מען נור ביי

A. Ogórek

Łódź, Zawadzka 11
tel 202-86

בעמערקונג: א ספּעציעלע אפּטיילונג פון מענער-שיך

צו דער חתונה פון אונזער קוזין

חיים גאַרצעוויטש

מיט פרל.

דאָרא ריזענבערג

ווינשט מזל-טוב

פאַמיליע שמייער.

Drogiemu kuzynostwu z intencji zaślubin Ich syna

p. **Henryka Singera**

z panną

Franką Blumenfeldówną

składają szczere życzenia.

Hermanostwo Grosman.

דער בעוואוסטער

פּענסיאָנאַט „וויינגאַט"

קאַלומנא

לובעלסקאַ-גאַס 15, טעלעפאָן 13

מאַכט בעקאַנט, דאָס עס ווערען אָנגענומען

בעשטעלונגען אויף פּסח

ערשטקלאַסיג איינגעריכטעט מיט אַלע מאָדערנע בעקוועמליכקייטען.

שטרענג כשר

בעמערקונג: עס איז זעהר נעווינשען צייטליך צו בעשטעלען אויף פּסח

כשר | דער בעוואוסטער | כשר

כשר'ער פּענסיאָנאַט

„ELIDA"

אין פאַדעמביצע, ווילאַ „גראַנד"

Tuszyn 2. סטס

נעהמט שוין אָן אויף פּסח געסט

און עמפּפעהלט שעהנע, זוניגע צימערען מיט עלעקטריש ליכט, צענטראַל-בעהייצונג, קאַנאַליזאַציע, פליסענד וואַסער, באַדע-צימער, ראַדיאָ, טעלעפאָן אויפן אָרט — פערשיד. פערוויילונגס-פּלעצער

מיט אכטונג אינה.: ש. לובינסקי

PENSJONAT Bornsztajna „Belweder"

w Kolumnie

טיילט מיט די ג' געסט, אז עס איז איבערגעטראָגען געוואָרען אויף פּאַלאַצאָווא גאַס 9/11, טעל. 16 און געפינט זיך אין א שעהנעם, גרויסען, סאָסנאָווע וואַלד. עמפּפעלט גרויסע, שעהנע, זוניגע צימערען מיט פליסיג וואַסער און אַלע בעקוועמליכקייטען. מיט אכטונג

באָרנשטיין, פּענס. „בעלוועדער" קאַלומנא

אינפאָרמאַציעס, לאָדז, אַלעע 1-טער מאַי 16.

ס'ווערען שוין אָנגענומען געסט אויף פּסח.

אכטונג

מענער-שניידער-כאַלופּניקעס!

שבת, דעם 21-טען מערץ 5 נאָכמיטאָג קומט פאָר אין פעראיינס-לאָקאַל זאַכאָדניא 11

א גרויסער מיטינג

פון אַלע לאָדזשער מענער=מאַגאַזין=שניידער.

מיטגלידער און נישט-מיטגלידער, בכדי אונז. פערזענעמען א געמיינזאַמע אַקציע בעגען קאַטאַסטראָפאַלען מצב פון דער שניידער=כאַלופּניצטווע און גלייכצושטעלען דאָס מענער-מאַגאַזין=שניידער=פאַך.

שטעלט זיך מאַסענווייז!

די פערוואַלטונג

פון מענער-שניידער=כאַלופּניקעס-פעראיין זאַכאָדניא 11.

קרן קימת לישראל

בלודז.

מאָרגען, שבת פּריה ביים דאַווענען, פאַר קריאת התורה, וועט דער דעלעגירטער פון הויפּט-דירעקטאָריום פון קק"ל אין ירושלים

ה' יעקב מלמד

— פון ארץ-ישראל —

רעדען וועגען:

„ארץ-ישראל אין איצטיגען מאָמענט"

וואָהלינער שוהל

וואָלטשאַנסקאַ 6.

מזל-טוב!

פיל גליק, נחת און פרייד ווינשען מיר אונזערע געעהרטע לאַנג-יעהריגע מיטגלידין פון פּרויען-קאָמיטעט

פרוי שימעלע רעזענסקא מיט איהרען ליבען מאַן יעקב שאול נ"י

צו דער מאָרגענדיגער חתונה פון איהרע ליבע טאָכטער

פרל. אסתר רעזענסקא מיט ה' אלי' אייכלער

די פערוואַלטונג פון „תומכי אורחים"

דער פרויען-קאָמיטעט פון תומכי אורחים"

די ווירטשאַפט-קאָמיסיע פון „תומכי אורחים"

אכטונג, בעקער- און מעהל-סוחרים!

דערמיט מאַך איך בעקאַנט, דער ג' קונדשאַפט, אז אַזוי ווי יעדעס יאָהר בעזיץ איך שוין אויף לאַגער דאָס מעהל אונטער דער מאַרקע

CH. NOWAK, Kalisz פון דער מיהל **„Złoty Medal"**

כשר לחג הפּסח

און געפינט זיך אונטער דער שטרענגער השגחה פון קאַלישער ראַבינאַט און ווערט אָפּגענומען פון לאָדזער ראַבינאַט, דאָס מעהל איז פון דער בעסטער קוואַליטעט און אויף גוטע בעדינגונגען צו גינסטיגע מיהל-פּרייזען.

מיט בעשטעלונגען זיך ווענדען צום רעפּרעזענטאַנט פאַר לאָדז און פּראָווינץ

I. SOŁOWIEJCZYK

Kilińskiego 104, tel. 241-96.

בעמערקונג: יעדעס קוואַנטום ווערט פּינקטליך צוגעשטעלט.

ליקווידאַציע-פערקויף! | זעלטענע איינקויפס-געלעגענהייט! | זעלטענע געלעגענהייט!

צוליב

ליקווידאַציע

פערקויפט אויס דאָס בעקאַנטע טוך- און קאָרט-געשעפט פון

H. WŁOSKI

לאָדז, 3 נאָוואָמיעסקאַ 3

טעל. 114-92, פראָנט, 2-טער שטאָק

צום איצטיגען פריהלינג און זומער-סעזאָן די בעסטע הערן און דאַמען-שטאָפען אויף פּאַלטענס און אַנצוגער פון ביליצער, טאָמאַשאָווער און אַנדערע פאַבריקען

נוצט אויס די געלעגענהייט! | צו ליקווידאַציע=פּרייזען! | קומט און איבערצייגט אייך

א שטריקער,

וואָס אַרבייט שעהנע און בעסערע אויך אויסגעפּערטיגטע סחורה פון 12-ער און 10-ער מאַשינען,

קאָן זיך זאָפאָרט מעלדען צו

S. TENENBAUM

פּיעטריקאָווער 38, טעל. 179-60.

פאַר

גאַלד,

בריליאַנטן

בריזשוטעריע

און לאָמבאַרד- קוויטעס

צאָהלט די העכסטע פּרייזע

אליזדאָר פּיאַלקאַ

פּיעטריקאָווער 7.

דאָס בעוואוסטע

טוך און קאָרט=געשעפט פון

M. TAZBIR

לאָדז, פּיעטריקאָווער 23, טעל. 226-39
פראָנט II שטאָק

טיילט מיט, אַז צום קומענדען פריהלינג-סעזאָן בעזיץ איך אויף לאַגער א גרויסען אויסוואַהל פון די נייעסטע און מאָדערנסטע

הערען און דאַמען-שטאָפען!

פון די בעסטע ביליצער און טאָמאַשאָווער סחורות

צו די ביליגסטע פּרייזען

ספּעציעלער אויסוואַהל פון רעשטען וואָס מען פערקויפט מיט 30% ביליגער

געדענקט די אדרעס!

רעעלע און סאָלידע בעהאַנדלונג!

וואָך מיט פרעמדע

אלט-אויסגעבאַקענע מצות!

דערמיט מאַך איך בעקאַנט דער יודישער בעפעל. קערונג, אַז די גוט-בעקאַנטע נייעסטע מעכאַנישע בעקעריי פון

מרדכי יעלען

אל. קאָשטשושקי 11

פיליע פּיעטריקאָווער 24, טעל. 173-46

האָט שוין אָנגעהויבען צו באַקען איהרע גוט-בעקאַנטע פון יעדען יאָהר

מצות

שטרענג כשר'ע

אין דער שענסטער בעקעריי פון אַלע לאָדזשער מצה-בעקערייען און געפינט זיך אונטער דער השגחה

פון יאַנאָווער רב.

די ג' קונדשאַפט ווערט געבעטען צו ווענדען זיך וואָס פריהער מיט די בעשטעלונגען, כדי צו קענען אַלעמען צופרידענשטעלען. רעדוצירטע פּרייזען!

פּרימאַ מצה-מעהל אויף הורט און דעטייל!

קומט און איבערצייגט אייך!

קמח של פּסח

תחת השגחת הראַבינאַט דפה לאָדז

די איינציגע מיהל אויף לאָדז איז שוין גע'כשר'ט אונטער דער שטרענגער אויפזיכט פון היגען ראַבינאַט. אונזערע ג. קונדען וועלען זיך ווידער איבערצייגען, אַז דאָס שענסטע און בעסטע זעקעל מעהל אויף מצות בעקומט מען נאָר ביי דער פירמע

„עלעקטראָמלין"

לאָדז, זאַקאָנטנאַ 47, טעל. 147-40

וועלכע איז פעראַנטוואָרטליך פאַר די רעעלע און פּינקטליכע ליפערונג. פאַרקויפט אייך נישט אויף די פּראָווינצער מציאות וואָס שטעלען אייך צו מעהלען, וואָס אויף חמץ קען עס נישט גילטען פאַר גריזען-מעהל און פאַר דעם גראָשען ביליגער ביי איינקויף דערלעגט איהר מעהר ביי דעם מצות-פערקויף. קומט שוין און בעשטעלט פּערזענליך אָדער דורך טעל. 147-40.

די איינציגע מיהל שוין גע'כשר'ט.

בעמערקונג: די ליפערונג פאַר דער פּראָווינץ קומען נאָך די פערלאַנגען פון קויפער. מיט אכטונג

Firma **„Elektromłyn"**

Łódź, Zakątna 47, tel. 147-40.

שפּאַרט געלד

ווען קויפט רעעלע סחורה

צו די ביליגסטע פּרייזען

לאָזט זיך נור ביי דער פירמע

„באַרוין"

לאָדז, נאָוואָמיעסקאַ 30 טעל. 210-58

וועלכע איז די איינציגע

ביליגע און רעעלע קוועלע

פון גוטע קידוש-ווייך

פון די געשמאַקסטע פאַלעסטינער, אונגאַרווינען, ווי אויך אַלע סאָרטען

ליקיער, בראַנפען'ס און מעהד

געדענקט, שטשעשליווי

ביי

א גרויסער אויסוואַהל פון

אָריגינעלע ביליצער און טאָמאַשאָווער סחורות

אויף אַנציגער און פּאַלטענס

פון די בעסטע קוואַליטעטען ווי אויך פערשידענע רעשטען

מיט 30% ביליגער

קומט און איבערצייגט אייך!

R. Szczęśliwy

לאָדז, 5 נאָוואָמיעסקאַ 5

טעל. 156-09.

נערענסט פראָנט II שטאָק.

1½ מיליאָן יודישע אַרבייטער אין אמעריקא זאָגען זיך אָפּ פון מיטאָגען לטובת די געליטענע יודען אין פוילען

ניו־יאָרק, 19 (יט"א טעלעגראַפיש)

דער יודיש־אַמעריקאַנער קאָמיטעט אין די פעראייניגטע שטאַטען, וועלכע רעפּרעזענטירען די יודישע אָרגאַניזאַציעס מיט אַניערך 500 טויזענד מיטגלידער, האָט אויפגעפאָדערט אַלע אָנגעהעריגע פון די דערמאָהנטע אָרגאַניזאַציעס, זיי זאָלען אַדורכפיהרען אַ זאַמלונג פאַר די געליטענע יודען אין פוילען.

ס'איז אויך אָנגענומען געוואָרען אַ בעשלוס, אַז אַלע מיטגלידער, וואָס זענען אָנגעשלאָסען אין די אַרבייטער־אָרגאַניזאַציעס, אַניערך 500 טויזענד מאַן, זאָלען דעם 2־טען אַפּריל נישט עסען קיין מיטאָג, און די קאָסטען פון די מיטאָגען שפּענדען פאַר די געליטענע יודען אין פוילען.

וואַשענדיג זיך, זאָרג איבער די שעהנקייט פון דיין געזיכט

אַ גרויסע צאָהל פון אַדערלען אַפּל־בירטען־אייל זענען בענוצט געוואָרען אויסצואַרבייטען יעדעס איינציגע שטיקעל זייף Palmolive, וואָס גיט, אַז מען בענוצט עס שטענדיג, יוגענד, אַ פרישע געזיכט און ריין.

זייט דורות וויסען פרויען, אַז איילבירטען־אייל בענוצט אומפערגלייכליכע קאָסמעטישע אייגענשאַפטען; 20.000 קאָסמעטיק־ספּעציאַליסטען עמפּפעהלען צו געברויכען דעם דאָזיגען אייל צו דער טאָג־טעגליכער קאָסמעטישער פּערזענדונג מיט דער זייף Palmolive, וואָס ווערט אויסגעאַרבייט אויסשליסליך אויף פּאַלמע און איילבירטען־אַפּל. וואַשענדיג זיך, זאָרג אויך אַזוי פּשוט'ן אויפן איבער די שעהנקייט פון דיין געזיכט צוויי מאָל טעגליך רייב איין דיין קערפּער מיט געדיכטער פּיאַנע פון דער Palmolive־זייף. דאָס געזיכט, וואָס ווערט געפּלעגט מיט דער זייף Palmolive האָט נישט קיין קנייטשען און איז שטענדיג גלאַטיג, יונג און שעהן.

די גאַנצע וועלט בעוואונדערט „די מיידעלשע געזיכט פון Palmolive“

ערב פּאַרלאַמענטס־וואַהלען אין פראַנקרייך

פּאַריז, 19 (ספ. טעל.)

דער אויספיהר־קאָמיטעט פון דער ראַדיקאַל סאָציאַליסטישער פּאַרטיי האָט זיך אויף דער נעכטיגער זיצונג פאַרנומען מיט דער פראַגע וועגען די טאַקטיק בעת די קומענדיגע וואַהלען, ווי אויך וועגען דער אויסערליכער לאַגע. עס איז אָנגענומען געוואָרען אַ רעזאָלוציע, וואָס אַפּראָבירט די דעקלאַראַציע פון פּרעזעס דאַלאַדיער, וואָס שטעלט פעסט דאָס שטרעבען צו שאַפען אַ מעהרהייט אין רעגירונג פון „דעמאָקראַטישער אַקציע“ און דריקט אויס צוטרוי צו דער פעדעראַציע פון קרייז־קאָמיטעט פון דער ראַד קאַל סאָציאַליסטישער פּאַרטיי, אַז זיי וועלען ביי דער ערשטער אַפּשטימונג פאַרטיידיגען דעם פּראָגראַם פון די ראַדיקאַלען און אין דער צווייטער וועלען זיי פאַרשטעלען דעם וועג דעם פאַשיזם און דער רעאַקציע.

געכאַפּט די באַמבען־וואַרפערס אויף „טאָז“ אין גראָדנע
זיי זענען בעקאַנטע כוליגאַנעס

גראָדנע, 19 (יט"א טעלעפאָניש)

די אויספאָרשונגס־מאַכט האָט ענטדעקט די אָנטיילנעמער'ס אין דעם באָמבען־אַטענטאַט אויף „טאָז“, די אַרעסטירטע זענען די ציויי בעקאַנטע כוליגאַנעס אַלפאָנס סאַנאַציוק און יאַראָשעוויטש. די דאָזיגע אויסיאורפען האָבען זיך אויך בעטייליגט אין די פאַראַיאָהריגע עקסצעסען אין גראָדנע. זיי האָבען זיך מודה געווען אין אַטענטאַט.

ענטדעקט זענען זיי געוואָרען צוליב אַ צופאַל: דעם מעכאַניזם צו דער באָמבע האָבען זיי געקויפט ביי אַ יודישען זייגער־מאַכער. אַזוי אַרום איז די פּאָליציי געקומען אויף די שפּורען פון די כוליגאַנעס. ס'זענען פאָרגעקומען אַ רייהע אַרעסטען.

אַ רייהע יודישע אַרבייטער־אָרגאַניזאַציעס אין טשענסטאָכאָוו אָפּגעשטעלט אין דער טעטיגקייט

טשענסטאָכאָוו, 19 (יט"א טעלעפאָניש)

לויט אַ פאַראָרדנונג פון סטאַראָסטע, איז אָפּגעשטעלט געוואָרען אין דער טעטיגקייט אַ רייהע יודישע אַרבייטער־אָרגאַניזאַציעס, ווי די קולטור־ליגע, מעדעם־ביבליאָטעק, אַלגעמיינע אַרבייטער־ביבליאָטעק, ספּאָרט־קלוב „שטערן“ (א. אַנד.

פּויליש־פּאַלעסטינישע האַנדעלס־קאַמער
אָפיציעל פאַרטרעטען אויפ'ן מזרח־יריד

וואַרשאַ, 19 (יט"א טעלעפאָניש)

די ארץ־ישראל־רעגירונג ערקלעהרט, אַז די פּויליש־פּאַלעסטינישע האַנדעלס־קאַמער איז די אָפיציעלע פאַרטרעטונג פון פוילען אויפ'ן מזרח־יריד.

עוואַקואַציע פון סאָוויעטישע בירגער פון מאַנדזשוקאָ

טאָקיאָ. 19 (ספ. טעל.)

ווי עס מעלדעט די אַגענטור „קאָקאָטסו“ האָט די סאָוויעט־מאַכט אַרויסגעגעבען אַ געהיימען בעפעהל, אַז די סאָוויעטישע בירגער זאָלען תיכף עוואַקואירען דאָס טעריטאָריום פון מאַנדזשוקאָ. בלייכצייטיג בעמיהט זיך די סאָוויעטישע פּרעסע פון ווייטען מזרח צו בעווייזען, אַז דאָס מאַסען־האַפטע פאַרלאָזען פון די סאָוויעטישע בירגער מאַנדזשוקאָ איז אַ רעזולטאַט פון דער שלעכטער בעהאַנדלונג פון דער מאַנדזשורישער מאַכט.

Droga do czystości — to MYDŁO „WYGODA”

מזל־טוב

אַ הערצליכען מזל־טוב ווינש איך דער פאַמיליע גרשערבוים צו דער חתונה פון זייער ליבע טאָכטער סאָניע מיט ה' עדעלמאַן (ראָספּשע) און דעם יונגען פּאָר אַ גליקליכע צוקונפט.

פאַמיליע מאַרקיעוויטש

מזל טוב

סל מלא ברכות לבבים לידידנו שמואל קלמן אלטמן נ"י ולמרת פרדז'ה גרינבוים שת' לרגלי באם בברית האירוסין וגם להוריהם הרבה נחת מאחלים

הפּרסונל

של בית המסחר גרינבוים

צו דער פאַרלאָבונג פון אונזער פריינד אברהם שמשופאַס מיט פרל. בעלא קליין ווינשען מיר אַ הערציגען מזל־טוב און אַ גליקליכע צוקונפט

יחיאל וויינבערג און פאַמיליע

סל מלא ברכות ובחוכו ברכת מזל טוב אנו מביעים לחברינו היקר מר אלימלך קעסטענבערג נ"י לרגלו נשיאו את העלמה מרת יוכבד ראדזינער תחי' יהי רצון שתבני ביתם בתוך נחת ורחבה

המברכים

חברה הדרת צעירים

סל מלא ברכות ובתוכו ברכת מז"ט אנו מביעים לחברינו היקר יושב רש של הקיפת גמילת חסדים מר אלימלך קעסטענבערג נ"י לרגלו נשיאו את העלמה מרת יוכבד ראדזינער תחי' יהי רצון שתבנו ביתם על הרי ציון וירושלים.

המברכים

ועד של קיפת גמילת חסדים אצל „חברה הדרת צעירים“.

פיל גליק, נחת און פרייד ווינשען מיר אונזער טייערן חבר ה' אלימלך קעסטענבערג נ"י צו זיין חתונה מיט פרל. יוכבד ראדזינער תחי'

אַנשטאָט בלומען שפּענדען מיר 10 זל. אויף די גמ"ח־קאַסע פון די „חברה הדרת צעירים“.

ישראל גרינשפּאַנהאָלץ
חיים דאַמבערגער
פייוויש לעווין
לייב ליפשיץ

זונטאָג, דעם 22. מערץ, 9 פריה קומט פאָר אַ הזכרה אין לאָקאַל פון פאַראיין „לינת אורחים“ (שענקיעוויטשאַ 22) צו דער 4־טער יאָהר־צייט פון דעם יונג־פאַרשטאָרבענעם

הב' זלמן ז"ל עלעבנאָוויץ

בן ר' ישעיה נ"י

ווי אויך 11 אַ זייגער פריה אויפ'ן בית החיים, אויף וועלכער מיר בעטען די פאַמיליע, בעקאַנטע און מיטגלידער פּינקטליך צו ערשיינען. די פאַרוואַלטונג

פאַר קראַנקע אויך רעקאָנוואַלעסצענטען!!!

אָריגינעלע ריטאָרייבעץ ווי אויך אונגאַר־ווײַנען

פון דער בעסטער קוואַליטעט צו זעהר צוגענגליכע פּרייזען בעקומט מען און דעם בעקאַנטען וויין־געשעפט פון אינה. ישראל שיקיער

ע. שיקיער לאָדז, פּולנאָצנאַ 1

טעל. 107-84.

קויפט פון דער ערשטער קוועלע! קינדער־וועגעלעך מעטאַל־בעטען אין פאַבריקס־לאַגער „DOBROPOL“ Piotrkowska 73 אין הויף

צוועקס־הייראַט

אַ גריש אין די מיטעלע יאָהרען מיט אַ גוטע עקזיסטענץ זוכט צוועקס באַלדיגע הייראַט, אַ שיין ווירטשאַפטליך מיידעל אָהן נדן, מיט אייגענעבוירענע אינטעליגענץ ביז 30 יאָהר. אַ פרוי אָהנע קינדער איז אויך נישט אויסגעשלאָסען. אָפערטען אין דער רעדאַקציע מיט אָנגעוויזענער אַדרעס אונטער „Dyskrecja“.

דאַנקזאָגונג.

דערמיט דריקען מיר אויס אונזער הערציגסטען דאַנק דעם רעדנע און סטאַרשע פון בלעכער־צעך

ה' סענדעראָוויטש,

דעם עהרען־סעקרעטאַר

ה' חיים גאָלדמאַן

און דער פאַרוואַלטונג

פאַר זייער מיטווירקען, אַז מיר זאָלען בעקומען די האַנדווערקער־קאַרטע.

משה אייזענבערג

מאַמעשאַט מעו.

הערמאַן זילבערשטיין

מרדכי ראָזענזאַפט

Tel. 194-33

CMENTARNA 9

dostarcza

WĘGIEL

do mieszkań w plombowanych workach

od 2 korcy

po zł. 4.25

Na składzie również KOKS w najlepszym gatunku i DRZEWO.

ערשטע קוועלע

פון אַלע

שניידער־צודאַטן

צו קאָנקורענץ־פּרייזען

הורט און דעטייל!

פּולנאָצנאַ 5.

אַכטונג דאַמען!

אין מיין ניי־ערעפענטען

קליידער־אַטעליער

אויף בזשעזשינער 11

פראָנט, 1. שטאָק

בעקומט מען צו יעדער צייט פּערס.

באַלאָווע און חופּה־קליידער

לויט די נייעסטע פּאַריזער מאָדעלען אויסגעאַרבייט. קאָנקורענץ־פּרייזען! סאָלידע בעהאַנדלונג!

קומט, איבערצייגט אייך!

Wypożyczalnia sukień balowych i ślubnych

M. Józefowiczowa

Brzezińska 11, front, I p.

קמח שמירה־מעהל

בעמאָהלען אָהן לעוואָטאָרען בהכשר גדול מצד היותר טוב בהשגחת הרה"צ שליט"א אב"ד מטושין — צו בעקומען ביי מיר אויף הורט און אויף ענצעל.

וואָלבאָרסקאַ 47 (אין געוועלבל)

יחזקאל אָסטרמאַן.

פּענסיאָנאַט

„NICEA“

אין קאָלומבאַ, פּיעטריקאָווער 7/9

נעמט אָן בעשטעלונגען אויף פּסח שטרענג כשר!

אינפאָרמאַציעס אויפ'ן אָרט.

צו זעהר מעסיגע פּרייזען.

געדענקט דעם אַדרעס!

אינפאָרמ. אין לאָדז: ה. פּערלשטיין, פּילסודסקיגאַ 47. גאַביגעל־געשעפט.

פעלקער=ליגע-ראט

איינשטימיג פעראורטיילט דייטשלאנד

צוליב'ן ברעכען דעם ווערסיילער טראקטאט און לאקארנא=אפמאך

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.)

היינט האט זיך אנגעהויבען די היסטארישע זיצונג פון ראט, אין וועלכער עס האט זיך צום ערשטען מאל זייט פערלאזען זשענעווע בעטייליגט א דייטשע דעלעגאציע. ביים סוף טיש, וואס האט די פארם פון א פאדקאווע, האט זיך אוועק געזעצט ריבענטראפ.

די בעראטונגען האבען זיך אנגעהויבען אויף א טרוקענעם פארמעלען אופן: דער פארזיצענדער ברוס האט מיט א האמער א קלאפ געטאן אין טיש און אהן שום איינפיהר פשוט ערקלערט, אז ער ערטיילט דאס ווארט דעם דייטשען פארשטעהער.

פאן ריבענטראפ האט מיט א הויכער שטימע פארגעלייענט א רעדע אין דייטש. וואס האט געדויערט 25 מינוט. ער האט ערקלערט, אז דער פראנצויזיש=סאוויעטישער אפמאך שטעהט אין א סתירה צום לאקארנער אפמאך, און דעריבער האט היטלער זיך דעצידירט אויף זיין שריט.

צום סוף פון זיין רעדע האט ריבענטראפ בעטאנט. אז איצט איז דייטשלאנד גרייט איבער=צושטרייכען די גאנצע פערגאנגענהייט און אנצוהויבען די צוזאמענארבייט מיט אייראפא אלס א פריי פאלק. אונטערשטרייכענדיג נאכאמאל די דייטשע גרייטקייט צו א פריינדשאפט מיט פראנקרייך האט ריבענטראפ נאך אמאל פארגעשטעלט היטלערס פארשלאגען.

נאך ריבענטראפס רעדע איז די זיצונג געשלאסען געווארען.

האט ניט קיין רעכט איינזייטיג און איינזייטיג צו פערלעצען אינטערנאציאנאל רעכט. פלאנדען האט נאך אמאל ערקלערט, אז די פראנצויזישע רעגירונג איז גרייט איבערצושיקען די שטרייט-פראגע וועגען פראנצויזיש-סאוויעטישען פאקט און לאקארנא-פאקט דעם אינטערנאציאנאלען טריבונאל אין האאג.

דערויף איז די זיצונג געשלאסען געווארען. דער פארזיצענדער האט ערקלערט, אז מארגען פארמיטאג וועט פארקומען א פריוואטע זיצונג פון ראט, בכדי פעסטצושטעלען די ווייטערדיגע פראצעדור.

טעקסט פון דער בעלגיש-פראנצויזישער רעזאלוציע

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.)

דער טעקסט פון דער פראנצויזיש-בעלגישער רעזאלוציע, וואס איז היינט דורכ'ן פעלקערליגע-ראט אנגענומען געווארען איז פאלגענדער:

צוליב דער אנקלאגע פון בעלגיען און פראנקרייך שטעלט דער פעלקערליגע-ראט פעסט, אז די דייטשע רעגירונג האט פערלעצט דעם ארטיקעל 43 פון ווערסייל-טראקטאט דורך אריינפיהרען מיליטער און בנוצען דערמיט דעם 7. מערץ 1936 די דעמיליטאריזירטע סטרעפע, וואס איז פעסטגעשטעלט געווארען אין ארטיקעל 42 און ווייטערע פון ווערסיילער טראקטאט און אין לאקארנער אפמאך. דער ראט פון דער פעלקער-ליגע פאדערט אויף דעם גענעראל-סעקרעטאר. אז ער זאל וועגן דער דאזיגער פעסטשטעלונג תיכף מעלדען די סיגנאטאר-מלוכות.

די ווייטערדיגע פראצעדור פון דער פעלקער=ליגע

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.)

די פראצעדור. וואס דער פעלקער-ליגע-ראט וועט וואהרשיינליך אנווענדען איז פאלגענדע: די סיגנאטאר-מלוכות פון לאקארנא וועלען איבערשי-קען דעם ראט דעם עמפפעהלונגס=פראיעקט, אז די שטרייט=פראגע וועגען פראנצויזיש-סאוויעטי-שען אפמאך און לאקארנא-פאקט זאל איבערגע-געבען ווערען דער ענטשיידונג פון האאגער טרי-בונאל. אויב דייטשלאנד וועט נישט מסכים זיין איבערצוגעבען דעם ענין דעם האאגער טריבונאל און נישט מסכים זיין אויף די פעראָרדנונגען איינ-צוארדנען א נייע דעמיליטאריזירטע סטרעפע פון 20 קילאמעטער ברייט מיט אינטערנאציאנאל מי-ליטער, וועט דער ענין דאן איבערגעשיקט ווערען דעם האאגער טריבונאל און דער ראט וועט פער-ארדנען די לאקארנא-מלוכות, אז זיי זאל צוליב'ן מאנגעל פון ווירקזאמע פערהיטונגס-מיטלען שליסען צווישען זיך א בעהעריגען אפמאך, בכדי צו גא-ראנטירען די זיכערקייט, וואס איז געשטערט גע-ווארען צוליב'ן דייטשען צוריקציהען זיך פון לאקארנא.

די זיצונג אין ראט פון דער פעלקער-ליגע וואס וועט בעטראכטען די עמפפעהלונגען פון די לאקארנא-מלוכות וועט פארקומען שבת אדער זונטאג.

אינטערנאציאנ. קאנפערענץ צו בעטראכטען די דייטשע פארשלאגען

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.)

דער פראיעקט פון אפמאך, וואס איז בע-שלאסען געווארען צווישען די 4 לאקארנא=מלוכות זעהט אויך פאר, אז עס זאל צוזאמענגערופען ווע-רען אנ'אינטערנאציאנאלע קאנפערענץ אויף וועל-כע עס זאל ארומגערעדט ווערען די דייטשע פאר-שלאגען צוזאמען מיט די פראבלעמען פון מיטעל=אייראפא, ענטוואפנונגס=פראגע און ווירטשאפטליכע פראגען.

גלייכבערעכטיגונג, קאלאניעס, ליקווידאציע פון ווערסיילער טראקטאט

לייפציג, 19 (ספ. טעל.)

דער פראפאגאנדע מיניסטער ד"ר געבעלס האט בעת א גרויסער מאניפעסטאציע אין לייפציג געהאלטען א לענגערע רעדע, אין וועלכער ער האט באראקטעריזירט די שטרעבונגען פון די נאציאנאל-סאציאליסטען אין משך פון די לעצטע דריי יאהר. פערטיידיגענדיג די טעזען פון קאנצלער היטלער, האט ער אונטערגעשטראכען, אז דייטשלאנד וועט שוין קיינמאל נישט אונטערשרייבען קיין אנגעצוואר-פענע דיקטאטען. מיר ווילען אויפריכטיג שלום. אלס בייששפיל זאל דינען דער אפמאך מיט פוילען. אויב אייראפא וועט אננעמען היטלערס פראיעקט האט אייראפא געזיכערט דעם שלום אויף 25 יאהר. א בעדינג איז אבער: 1) פולשטענדיגע גלייכבערעכ-טיגונג, 2) לעזען דאס פראבלעם פון קאלאניען און פאזיטיוועס זיין פאר רייטשלאנד, 3) ליקווידאציע פון ווערסיילער טראקטאט.

נאהנטסטע פראגע — קאלאניעס

בערלין, 19 (ספ. טעל.)

אויף א עפענטליכער פערזאמלונג פון דער האנ-דעלס-קאמער אין האמבורג האט געהאלטען א רעדע שטאטהאלטער קאופמאן, וועלכער האט צווישען אנ-דערן ערקלערט פאלגענדעס:

די דייטשע פרעטענסיעס אויף קאלאניעס מוז פון שטאנדפונקט פון מענשליכען פערשטאנד אויך אנערקענט ווערען אלס זעלבסטפערשטענדליך און די דאזיגע פראגע וועט זיכער, אלס די נאהענטסטע, ערלעדיגט ווערען אויף א פרידליכען אופן און אויפן וועג פון פרייוויליגע אונטערהאנדלונגען מיט אנדערע קאלאניע - מלוכות.

אפעלאציע-געריכט פערקלענערט די שטראף

פון די באמבען-אטענטעטער אויף א ווילנער שוהל

ווילנא, 19 (ספ. טעל.)

דאס אפעלאציע-געריכט האט בעטראכט דעם פראצעס פון מיטגלידער פון קרייז פון די יונגע ענדעקעס: זדזיסלאוו ווארדין, וואלדעמארא אל-שעווסקי, הניעקעוויטש, באבראוויטש און לעשקי, וואס זענען דורכ'ן קרייז געריכט פערמשפט גע-ווארען פאר אויספיהרען א ראוויין-אטענטאט אויף א יודישער שוהל אין ווילנא: ווארדין איז פער-משפט געווארען אויף 2 יאהר תפיסה, אלשעווסקי אויף 3 יאהר, באבראוויטש אויף 4 יאהר, לעשקא אויף 5 יאהר און הניעקעוויטש אויף א יאהר ארעסט אויפ'ן סמך פון דער אמנעסטיע האט דאס אפעלאציע-געריכט מבטל געמאכט דעם פראצעס געגען הניעקעוויטשען און ווארדין'ן אלשעווסקי איז ידי שטראף פערקלענערט געווארען אויף א יאהר און די שטראף איז איהם געשאנקען געווארען אויפ'ן סמך פון דער אמנעסטיע. באבראוויטש און לעשקא האבען נישט אפעלירט.

הייל סעלאסיע פיהרט פערזענליך אן מיטן קאמף

ווארשא, 19 (ספ. טעל.)

לויט ידיעות פון פראנצויזישע און ענגלישע קוועלען קומען פאר צווישען אמבא אלאדזשי און דער אזשערע אשאנגזשי ווייטער פערביטערטע קאמ-פען. די אביסיניער פערזיכערן, אז זייער מיליטער מיט וועלכען עס פיהרט אן הייל סעלאסיע אליין, האט בעוויזען אפצוהאלטען די איטאליענישע אפענ-סיווע.

ווי עס מעלדעט רויטער, ארבייט דער אביסיני-שער קייזער, וועלכער פיהרט פערזענליך אן מיט די אפעראציעס אויפ'ן צפון פראנט, 20 שעה אין טאג, ער געפינט זיך אין די אמאיסטע פעראהטע ער-טער און פיהרט פערזענליך אן מיט'ן קאמף.

ווי מען מעלדעט זעצען אין אדיס-אבעבא בעת איינער פון די לעצטע לופט-אנגריפען פערוואונדעט געווארען דריי דאקטוירים, וואס געהערען צו דער בריטישער מיסיע פון רויטען קרייץ. עס איז אויך פערוואונדעט געווארען א האלענדישער דאקטאר.

הילף פון ראטען=פערבאנד פאר דער כינעזישער קאמוניסטישער רעגירונג

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.)

פון כארבין מעלדעט מען, אז די סאוויעט-רעגי-רונג, וואס האט מיט א קורצער צייט צוריק ארויס-געשיקט 30 ראטגעבער פאר דער קאמוניסטישער רעגירונג אין דער כינעזישער פראווינץ הסיכג-קיאנג האט בדעה אין די נאהענטסטע טעג ארויס-צושיקען ווייטערדיגע 30 ראטגעבער, וואס זאלען העלפען ביים ארגאניזירען די אדמיניסטראציע מאכט פון דער פראווינץ ווי אויך איהרע מיליטערי-שע כוחות. די אלע ראטגעבער זענען אבסאלווענטען פון אינסטיטוט פאר די ענינים פון ווייטען מזרח אין מאסקווא.

אין דער נאהענטסטער צייט טרעט צו די מאכט פון דער פראווינץ הסינג-קיאנג צו בויען א באהן-ליניע פון הסינג-קיאנג קיין אויסערליכן מאנגאליען.

Komunikat.

...ie gałki, lecz szyszki
...ovopin do kąpieli, gdyż
...dynie szyszki Novopin
...ają gwarancję skutecz-
...ości, wzmacniają orga-
...zm i odmładzają ciało.
...dajcie tylko szyszek
Novopin do kąpieli.

פאר אויסהאקען שייבען אין יודישע געשעפטען

טארנאוו, 19 (ספ. טעל.)

די טארנאווער פאליציי האט געכאפט ... אויסהאקען שויבען אין יודישע געשעפטען א געוועלבער דעם 12 יעהריגען טאמאש סמאלא... צוליב דער מינדעריעהריגקייט פון שולדיגען ... די מוטער זיינע בעשטראפט געווארען אדמיניסט... טיין פאר מאנגעל אין אויפזיכט איבערן קינד א... 14 טאג ארעסט

אנדערהאלבען מיליארד דאלאר אויף צו בעשעפטיגען ארבייטסלאזע אין אמעריקא

וואשינגטאן, 19 (ספ. טעל.)

פרעזידענט רוזוועלט האט זיך געווענדעט ... א אפעל צום קאנגרעס אין וועלכען ער פאדערט קרעדיטען אין דער הויך פון 1,500 מיליאן ... לאר אויף הילף פאר ארבייטסלאזע פאר ... בידזשעט יאהר, וואס הויבט זיך אן דעם 1-... יולי 193... די דאזיגע סומע וועט בעשטימט ... רען אויף צו בעשעפטיגען ארבייטסלאזע דורך ... רעגירונג אנשטאט דירעקטע הילף.

די פאראייניגטע שטאטען פערגרעסערען דעם פלאט

וואשינגטאן, 19 (ספ. טעל.)

... פלאט דעפארטאמענט האט אנגעקינדיגט די ... גרעסערונג צום סוף פון 1937 דעם פלאט ... בעשטאנד פון 88 טויזענד מאן אויף 100 טויזע... דער קאנטר אדמיראל אנדרוס האט ערקלערט, ... די פערגרעסערונג וועט פארקומען צוליב ... וואס 18 נייע שיפען ווערען פערטיג אין 1937

א געהיימער סאוויעטיש כינעזישער אפמאך?

לאנדאן, 19 (ספ. טעל.) פון שאנכאי ... דעט מען: ווי עס מעלדען די יאפאנישע צייטונ... וואס ערשיינען אין שאנכאי איז צווישען ראט... פערבאנד און דער נאנקינער רעגירונג געשלא... געווארען א געהיימער אפמאך, וואס פערזיכערט ... ראטען-פערבאנד מיליטערישע און מאראלישע ... טערשטיצונג מצד כינע. אויפ'ן יסוד פון דאז... אפמאך האבען זיך ראטען פערבאנד מתחייב ... ויען אפצושטעלען די פראפאגאנדע, וואס איז ... ווענדעט נעגען דעם מארשאל טשאנג-קיי-טשעק.

פון סאוויעטישע קרייזען לייקענט מען אפ ... דאזיגע ידיעות.

ראדיא - פראגראם

פרייטאג, דעם 20-טען מערץ

6.34 גימנאסטיק, 6.50 פליטען, 7.20 ידיעות, ... פליטען, 7.55 אינפארמאציעס, 8 אודיציע פאר שו... 11.57 צייט-סיגנאל, 12.03 ידיעות, 12.15 אודיצ... פאר שולען, 12.45 פליטען, 1.25 הויזווירטשאפט, ... פון ארבייטס-מארק, 1.35 סאלאן-מוזיק, 3.12 ווארש... וועטער בערזע, 3.15 עקספארט, 3.20 ווארשאווער בע... 3.30 „ציטרע און לידער“, 4 שמועס פאר קראנקע, ... קאנצערט, 4.45 שמועס פאר קינדער, 5 רעפעראט, ... פאעזיע, 5.20 קאנצערט, 5.50 ראטגעבער פאר ספארט... 6 אפערעטען - מעלאדיעס, 6.45 פליטען, 7 אקטועל... שמועס, 7.20 רעקלאמע - קאנצערט, 7.35 ספארט, ... קאמוניקאט פון קראקא, 8 סימפאנישער קאנצערט, ... ידיעות און קאמוניקאטען, 10.50 רעטראנסמיסיע פון אייראפעאישע ראדיא-סטאציעס.

שבת, ד. 21-טען מערץ

6.34 גימנאסטיק, 6.50 פליטען, 7.20 ידיעות, ... אינפארמאציעס, 8 אודיציע פאר שולען, 11.57 צ... סיגנאל, 12.03 ידיעות, 12.15 מוזיק. 12.25 קאמער... קאנצערט פון ווילנע, 1.25 הויזווירטשאפט, 1.30 ... אבערעק צו מאזור“ (פליטען), 2.25 לאדזער בע... 2.30 סאלאן-מוזיק, 3 „ביים שמיד“ פון גראבינ... 3.15 „אונזער ים-האנדעל“, 3.20 ווארשאווער בע... 3.30 קאנצערט, 4 לעקציע פראנצויזיש, 4.15 הער... 4.45 „גאנץ פוילען זינגט“, 5 רעפעראט וועגען די ... לאקען אין אויסלאנד, 5.15 נייעס פון פליטען, ... שמועס, 5.50 וועגען אונזער פראווינץ, 6 פידעל-... צערט, 6.20 אריעס און לידער, 6.40 ווירטשאפטל... שמועס, 6.55 „דער פרעהליכער רויך פון קוימען“, ... רעקלאמע - קאנצערט, 7.35 ספארט, 7.15 אקטועל... שמועס, 8 קאנצערט, 8.45 אוונט-ידיעות, 9 אודיצ... פאר פאלאקען אין אויסלאנד, 9.30 אודיציע, 10 ... פאנישער קאנצערט, 11 ידיעות און קאמוניקאטען, ... טאנץ-מוזיק.

KINO TEATR
MIRAŻ
11 LISTOPADA 16

היינט פרעמיערע!
די פרעכטיגע פוילישע קאמעדיע
ליב נור מיך
אין די הויפט-ראלען:
LIDJA WYSOCKA
SIELAŃSKI
Z N I C Z
JUNOSZA-STĘPOWSKI
Z A C H A R E W I C Z

די דעבאטע אין דער סיים־קאמיסיע וועגן שחיטה

מיר ברענגען דא אויספיהרליך די וויכטיגסטע שטעלען פון דער גרויסער דעבאטע וואס איז געפיהרט געווארען אויף דער מיטוואכדיגער זיצונג פון דער אדמיניסטראטיווער קאמיסיע וועגען דער שחיטה צווישען הרב רובינשטיין און דעפ. מאלישעווסקי איז פארגעקומען אזא דיאלאג:

הרב רובינשטיין: דאס טרייבערן די זאדקעס איז א גרויסע קונץ, וועלכע מ'דארף זיך לערנען און דערביי נשחט פערלוירען א גרויסע מענגע פעטס וואס איז פערבאטען צו עסען.

דעפ. מאלישעווסקי: צי איז נויטיג ארויס צונעהמען דעם גיד הנשה אדער אויך זיינע פערצווייגונגען?

הרב רובינשטיין: איך קאן אייך נישט אינפארמירען וועגען אלע איינצעלהייטען ווייל דאס איז שווער תופס צו זיין.

דעפ. מאלישעווסקי: עס מוזען בעזייטיגט ווערען די פערצווייגונגען פון דעם נערוו און אויך דאס גירען פעטס וואס געפינט זיך אויך אין הינטערשטען טייל.

דעפ. דוך: צי מוז מען בעזייטיגען די אדערען אויך?

הרב רובינשטיין: יא, ווייל זיי ענטהאלטען אין זיך בלוט.

דעפ. פולאווסקי: אנ'אינדוסטריעלער פון קרעמענעצער קרייז. טיילט זיך אויס פון דעם גאנצען כאר דעפוטאטען מיט זיין רוהיגען און פערהעלטניסמעסיגען צוגאנג צו דער שחיטה פראגע, פרוי פריסטארס פראיעקט — ערקלערט ער — וואלט געבראכט פון ווירטשאפטליכען שטאנדפונקט א צוויי פעלהאפטען נוצען. וואהלין פון וואנען עס געהען גרויסע טראנספארטען פיה קיין ווארשא, וואלט פון דעם שחיטה פערבאט שטארק געליטען, ס'איז נאך א גרויסער ספק צי וואלט דאדורך ביליגער געווארען פלייש און צי דער פויער וואלט בעקומען פאר זיין בהמה מעהר ווי איצט. יודען וואלטען אויפגעהערט עסען פלייש אויף א לענגערער צייט און דער לאנדווירט וואלט פאר דעם געזעץ נישט דאנקבאר געוועזען. מ'מוז דעריבער געבען די יודען א מעגליכקייט צו עסען כשר פלייש. בכלל דארף מען צו דעם גאנצען ענין שחיטה צוגעהן רוהיג. אהן דרוק, די קאמיסיע טאר זיך נישט לאזען בעהערשען פון דער אונגעזונדער אטמאספערע אויב א רייה שטאאט־ראטען האבען בעשלאסען מבטל צו זיין די ריטועלע שחיטה איז עס זייער זאך. די קאמיסיע דארף עס נישט אנגעהן, ס'איז דעריבער נישטא וואס מורא צו האבען פארן ארטיקעל 5, ס'איז געבליבען 9 חדשים צייט אויף צוצוגרייטען די אויספיהרונגס בעראהרונגען צום געזעץ אויף א סאלידען אופן. אז מ'זאל זיי נישט קאנען ארומגעהן. די אויפפאסונג פון דער רעגירונג אין דעם בנין איז א גערעכטע און צוועקמעסיגע.

ארום האלב 4 פעראהרענט דער פארזיצער א הפסקה ביז 7 אווענט, ווען די זיצונג ווערט בעניים נעהמט דאס ווארט צו א לענגערער רעדע

דעפ. זאמערשטייך

ער דערמאהנט אין זיין ערקלערונג אויף דער זיצונג פון 5טען מערץ ווען דער געזעץ פראיעקט איז בעטראכט געווארען צום ערשטען מאל, איך האב — זאגט ער — דעמאלט אויסגעדריקט די פרינציפיעלע שטעלונג פון יודען צו דער פראגע, איך וועל אויך נישט רעאגירען אויפן רעפעראט פון דעפ. רודזשינסקי אויף דער דינסטאגדיגער פלענאר זיצונג פון סיים און אויך נישט אויף דעם **בריף פון יצחק קעניגסבערג**, הגם עס וואלט געווען אינטערעסאנט צו וויסען ווער עס איז דער מחבר פון דעם דאזיגען בריף און אין וואס פאר א בעדינגונגען דער דאזיגער בריף איז ענטשטאנען.

די ערקלערונג פון די מיניסטארען פאניאטאווסקי און שווישנטאסלאווסקי האבען אוועקגעשטעלט די פראגע קלאר, אז עס האנדעלט זיך וועגען א רעליגיעזען דין, אז די קאנסטיטוציע שיצט די רעליגיעזע פארשריפטען און אז די רעגירונג האט נישט פרעהע אנצוריהרען די דאזיגע פארשריפטען.

איך וועל אויך נישט דיסקוטירען וועגען דער הומאניטארישקייט פון דער יודישער שחיטה, דאס איז א נשבית פאר פיזיאלאגען, ווי אונזער פוילישער פראפעסאר נאוואק אדער אנדערע אויסלענדישע וויסענשאפטליכע אויטאריטעטען וועלכע האבען זיך ארויסגעזאגט אז די יודישע שחיטה איז גראד די הומאניטארסטע, איך וויל דערביי דערמאהנען. **אז נאך אין מאי 1935 האט די רעגירונג פון פולק. סלאוועק געזאגט אז מ'דארף נישט אנרידהרען די יודישע שחיטה־ פארשריפטען**, נאך מעהר, ווען אין דייטשען אויבערשלעזיען איז ארויסגעשווימען די שחיטה־פראגע פאר דער דארטיגער יודישער בעפעלקערונג, האט דער פוילישער רעלעגאט אין דער געמישטער אינטערנאציאנאלער קאמיסיע, ה' מאראווסקי געשיצט די טענה אז די יודישע שחיטה איז נישט אין סתירה צו דער עפענטליכער עטיק און אין א גרויסער מאס א דאנק דעם ד.ה. **א דאנק דער פוילישער רעגירונג האט דייטשלאנד רעזיגנירט פון א שחיטה־ פערבאט איז אויבערשלעזיען**, נאר בעגנוגענט זיך בלויז מיט בעגרעניצען די שחיטה צו די בעדערפענישען פון דער יודישער בעפעלקערונג און דערביי ערלויבט אז די הינטערשטע טיילען פונם פלייש האלען פערקויפט ווערן אהן שום בעגרעניצונג צו דער נישט יודישער בעפעלקערונג.

אבער דאס אלץ דרך אגב וואס אנבעלאנגט דעם ארטיקעל 5 פון רעגירונגס פארשלאג מיין איך, אז מ'דארף נישט שאפען קיין פיקציעס אין דער פראגע. עס איז דאך אנ'עובדה, אז צוליב געוויסע טעכנישע סיבות קאנען יודען נישט בענוצען דאס הינטערשטע פלייש. א חוץ אין איניגע ערטער. וואו עס זענען פארהאן ספעציאליסטען צו טרייבערן. **מ'וואלט דעריבער געמוזט האבען מינדעסטענס א יאהר צייט נאכן 1־טען יאנואר 1937 אויף צו קאנען איינפיהרען דאס טרייבערען אומעטום, די יודישע בעפעלקערונג האט דעם גוטען ווילען די זאך איינצוארדנען.** (דאס הייסט דאס טרייבערען), **אבער מ'דארף איהר געבען די מעגליכקייט דעם גוטען ווילען צו רעאליזירען.** מ'קאן דאך נישט ארויפלעגען אויף יודען א שטראף אז זיי זאלען צאהלען א צוויי אדער דריי פאכיגען פרייז פאר פלייש בלויז דערפאר, ווייל זיי ווילען אפהיטען זייער דת. דאס וועט דאך, אגב שלעכט זיך אפרופען אויפן אינערליכען מארק, אויב יודען וועלען צוליב דעם פלייש יקרות אויפהערען צו עסען פלייש.

מיניסטער גורעצקי האט גערעדט וועגען די נערוואזיגהייטען פון יודען צו עסען דעם „פשאדקור" און פון קריסטען צו עסען דעם „זאדיק". אויב אזוי מא **פארוואס זאל מען שטערען צו פערקייפען דעם זאדעק פון כשר פלייש צו קריסטען?**

אויב מ'האט מורא, אז די קריסטליכע בעפעלקערונג זאל נישט בעלאסטעט ווערן מיט דעם שחיטה־אפצאהל, קאן מען דאך בעשטימען, אז דאס דאזיגע פלייש קאן נישט פערקויפט ווערן טייערער פון דעם מארקפרייז פאר פלייש פון דער נישט־ריטועלער שחיטה, איך שלאג אלזא פאר אנ'אויסבעסערונג אין דער דאזיגער ריכטונג.

איך פערשטעה, אז ס'קאן זיין אקטועל די פראגע וועגען ספעציעלע פערקויפסשטעלען פאר כשר פלייש אבער איך האלט נישט, אז עס זאל נויטיג זיין איינצופיהרען **קאנצעסיעס פאר כשרע יאטקעס** ווייל דאס וועט דאך אנמאכען א געוואלדיגען יקרות אויף כשר פלייש. די ווירטשאפטליכע צילען וואס די רעגירונג וויל דערגרייכען וועלען זיך דאך לאזען ערלעדיגען אויף א גאנץ אנדער וועג.

דער רעדנער ענטפערט נאך דעפ. דלוגאש וועלכער האט געזאגט, אז יודען זענען גורם צו עקסצעסען מיט זייער פערהאלטונג. ס'איז שוין ביי אונז געווארען אזא מאדע, **אז לא די וואס די יודן קריגען געשלאגען בעשולדיגט מען זיי נאך אז זיי האבען די געשלעגען כלומרשט אליין פראוואצירט.** געווען אנ'עהנליכער ענין אין ווארשא און דער ריכטער האט ביים ארויסזאגען דעם אורטייל ערקלערט אז ער גלויבט נישט דאס **אלטע יודען זאלען האבען אטאקירט די יונגע שלעגער**, וועלכע זענען געווען 5 מאל אזויפיל ווי די בעפאלענע אבער נישט אלע ווילען איינזעהען דעם דאזיגען בולטן אמת. **עס איז דא א שייכות צווישען דער שחיטה־ פראגע און די עקסצעסען געגען יודען.** מיט רעכט האט אנ'ענדעקישע צייטונג אויפמערקזאם געמאכט אז דער אנטיסעמיטיזם איז נישט מעהר קיין אויסשליסליכע לאזונג פון די ענדעקעס, ווייל ער נעהמט שוין ארום פיל ברייטערע קרייזען, א בעווייז —דער שחיטה פראיעקט, וועלכער קומט פון גאנץ אנדערע קרייזען. איך האלט אבער אז אויך אין דער דאזיגער פראגע **מוזען ביידע צדדים זיך האלטען ביי א געוויסער מעסיגקייט** און דער אביעקטיוויזם מוז טריאומפירען איבערן סוביעקטיוויזם.

דער רעדנער מאכט א רייה אויסבעסערונגען אין זין פון זיין רעדע.

דעפ. פאכאלטשיק, דירעקטאר פון פערבאנד פון די קאמונאל בעאמטע האט טענות צו די יודען, אז אויך זיי — און נישט בלויז די ענדעקישע פרעסע — האבען מיטגעווירקט אנצוגליהען די אטמאספערע, די גרעסטע בעליידיגונג איז פאר איהם וואס הרב רובינשטיין איז נישט געקומען צום דיספוט מיט טשעטשאק'ן אין דער קאמיסיע.

די יודען בעקלאגען זיך אויף דער לאזונג פון „סוואי דא סוועגא" אבער זיי אליין קויפען נישט ביי קיין קריסט, אויב ס'איז דא דערנעבען א יוד, ווען איך האב מיך צוגעהערט **צו די יודישע אנגרייפערישע רעדעס אין סיים** האב איך מיר געטראכט צי געהער נישט אמאל איך, דער פאליאק, צו דער מינדערהייט אין דער מלוכה.

דעפ. שאלעוויטש, א דעפוטאט פון באראנאוויטש געוועהלט מיט יודישע שטימען, מיינט, אז מ'קאן נישט ערלויבען די ריטועלע שחיטה ענטשפרעכענד צום פראצענט פערהעלטניש פון דער יודישער בעפעלקערונג, מחמת נישט תמיד איז דער פראצענט פון דער פלייש קאנסומציע גלייך צום פראצענט פון דער בעפעלקערונג, איך האב מורא — זאגט ער — אז די בעדערפענישען פון די יודען אויף פלייש וועלען כסדר וואקסען, מחמת, מיטן צוועק צוצוציהען די קונדען וועלען די כשרע יאטקעס פערקויפען דאס פלייש ביליגער, אין רעזולטאט וועט די לאנדווירטשאפט גארנישט געניסען פון דעם געזעץ ס'איז דא הערצו אנ'עצה אז **אויף כשר פלייש זאל ארויפגעלעגט ווערען א ספעציעלער שטייער לטובת דער מלוכה אין דער הויך פון מינדעסטענס 20 גראשען פאר א קילא לעבעדיגע בהמה**, ער מאכט אין דער ריכטונג א פארשלאג.

דער לעמבערגער וויצע שטאט פרעזידענט דעפ. **סטראנסקי** וועלכער איז געוועהלט געווארען מיט דער שטיצע פון בעלזער הויף, איז מסכים צום רעגירונגס פארשלאג אויך ער האט גרויסע טענות צו די יודישע דעפוטאטען. מילא — זאגט ער — **דעפ. רובינשטיין האט נישט קיין גענוגענדע פארלאמענטארישע אויסשולונג** און **קען ניש פון דער פוילישער שפראך**. אבער אדוואקאט זאמערשטיין, וועלכער איז א געניטער פארלאמענטאריער האט דאך געמעגט פערשטעהן אז דער פראיעקט פון פרוי פריסטאר איז פארגעשטעלט געווארען אין א רויהער פארם און האט ערשט געדארפט בעארבייט ווערען, בפרט נאך אז די רעגירונג האט אנגעקינדיגט אריינצוטראגען ענדערונגען פאר וואס האבען די יודען גארנישט געענטפערט אויף דער פאדערונג פון דעפ. קרעבעל אז זיי זאלען פארשלאגען א פאזיטיווען אופן פון ערלעדיגען די פראגע פון דער ריטועלער שחיטה וועלכע מוז אונבעדינגט רעפארמירט ווערען. די יודישע דעפוטאטען האבען זיך נישט אנטקעגענגעשטעלט די שטימונגען פון דער יודישער גאס וועלכע זענען ענטשטאנען דורכדעם, וואס מ'האט די אויטארען פונם פראיעקט צוגעשריבען טענדענצען, וועלכע זיי האבען כלל נישט געהאט, די יודישע דעפוטאטען האבען גארנישט געטון, כדי צו מילדערען די גערייצטקייט וועלכע איז ענטשטאנען דורך דער מכלומרשטער פערלעצונג פון די רעליגיעזע געפיהלען, הגם אלע וויסען וואויל, אז **עס האנדעלט זיך וועגען דעם יודישען מאנאפאל אויפן פלייש האנדעל**, אלס פוילישער דעפוטאט מוז איך אפשטויסען מיט דער גאנצער קאטעגארישקייט די דראהונג מיט דעם וועלט־יודענטום וועלכע דעפ. רובינשטיין האט דא היינט ווידערהאלט.

די יודען מעגען שוין דאס אמאל פערשטעהען און זאגען זייערע פריינד אין אויסלאנד, אז זיי זאלען זיך אין אונזערע אנגעלעגנהייטען נישט מישען, די יודישע פרעסע דערצעהלט אז עס איז ענטשטאנען אין 8 לענדער עפעס א קאמיטעט פאר דער פערטיידיגונג פון דער שחיטה אין פוילען, אבער דעמאלט **ווען מ'האט אין דער וועלט ווירקליך גע־צילט געגען יודען, האבען זיי קיין גע־וואלד נישט געמאכט**, און מיר האבען זאגאר פון דארט (פון דייטשלאנד) געהערט יודישע שטימען אז מיר זאלען זיך מיט זייערע ענינים נישט פערנעמען.

דעפ. שוויאטאפעלק - מירסקי פארדערט נאכאמאל אז מ'זאל אין דעם ארטיקעל 5 אריינפיהרען אזעלכע שטרענגע בעווארענישען וואס זאלען אונמעגליך מאכען די יודען צו בליבען ביים פלייש האנדעל, דאס איז נויטיג ווייל **מיר קענען די יודישע סוחרים** און מיר גיבען זיך אפ א חשבון אז אין משך פון דורות איז דער דאזיגער האנדעל געוואהען **א פראגע פון לעבען און טויט פאר מאנכע יודען.**

אויפן פארוואורף אז יודען בעקלאגען זיך אויף פוילען אין אויסלאנד ענטפערט **דעפ. זאמערשטיין** מיט אנ'ערקלערונג, אז ער פערטיידיגט צוזאמען מיט זיינע קאלעגען די רעכט פון דער יודישער בעפעלקערונג אויפ'ן גרונד פון די פוילישע געזעצען, געוויס איז איצט די דאזיגע פערטיידיגונג שווערער, ווען **פון 20 יודישע דעפוטאטען איז איצט געבליבען 3. ס'איז קיין וואונדער נישט, ווען מיטן גורל פון א פאלק אינטערעסירען זיך זיינע קינדער אומעטום, וואו זיי געפינען זיך. אין דער איצטיגער תקופה פון ראדיא דארף מען נישט ארויסשיקען קיין ספעציעלע שלוחים, כדי עמיצען צו אינפארמירען אויף א קאנספיראטיווען וועג, מיר דארפען נישט רופען קיינעמס הילף פון אויסלאנד כדי צו פערטיידיגען די יודען אין פוילען!**

דעפ. **דלוגאש** קעהרט זיך ווידעראמאל אום **צו די פשיטיקער עקסצעסען** און ערקלערט אז ער טאדעלט קאטעגאריש די עקסצעסען, וואס זענען נישט פערבונדען מיט דער פוילישער קולטור און דאס פוילישע פאלק דארף זיי נישט פונקט ווי די יודען דארפען זיי נישט. אבער אויפן גרונד פון די רעוועלאציעס אין דער פרעסע און פון די פא"ט קאמוניקאטען — זאגט דער רעדנער — **שטעל איך פעסט אז אין געגענזאץ צו דעם. וואס עס האט ערקלערט סען. שאר אז די סיבה פון די עקסצעסען אין פשיטיק איז געווען די ערמארדונג פון דעם פויער ווזשאס.** ווען ס'איז געפאלען א שאס און דער דאזיגער פויער איז געהרגעט געווארען האט זיך אנגעהויבען א פאניק. די פויערים וואס האבען שוין געהאט פערלאזען דעם יריד האבען זיך אומגעקעהרט אין שטאט אריין און דאן האט ווידער **עפעס א וואהנזיניגער יוד בעשיט די פויערים מיט שאסען**, זעהענדיג די פערוואונדעטע און דעם דערהרגעטען ווזשאס האבען די פויערים ווירקליך זיך געווארפען אויפן ערשטען יודישען הויז ביים עק שטאט און ערמארדעט דעם שוסטער מינקאווסקי און פערוואונדעט זיינע קינדער.

דעפ. זאמערשטיין: און די אנדערע 22 פערוואונדעטע יודען ?!

דעפ. דלוגאש: איך האלט אז מ'דארף די אטמאספערע אפרייניגען, אז עס זאלען נישט זיין קיין סיבות פאר עקסצעסען.

אין דער אפשטימונג זענען **אפגעווארפען געווארען אלע אויסבעסערונגען פון דעפ. זאמערשטיין** און דער ארטיקעל 5 פון דער רעגירונגס אויסבעסערונג וועגען ערמעגליכען צו קוילען אויף כשר בלויז פאר דעם יודישען געברויך איז אנגענומען געווארען מיט פאלגענדע ענדערונגען:

1) אויף כשר קאן מען קוילען נאר בהמות, וואס ווערען געקויפט אויף די עפענטליכע מערק פון לאנדווירטען - פראדוצענטען אדער פון לאנדווירטשאפטליכע האנדעלס ארגאניזאציעס, די דאזיגע טראנזאקציעס מוזען ווערען רעגיסטרירט און בעשייניגט ווערען דורך די אויפזיכטס קאמיסיעס פון די מערק.

2) דאס כשר'ע פלייש טאר נישט געטיילט ווערען אויף זאדקעס און פשאדקעס;

3) שטעט מיט ווייניגער פון 15 פראצענט יודישע בעפעלקערונג קאנען אינגאנצען פערווערען די יודישע שחיטה;

4) דאס כשר'ע פלייש ווערט בעשטייערט מיט אנ'אפצאהל פון מינדעסטענס 10 גראשען אויפן קילא לעבעדיגע וואג, וועלכער וועט געהן אויף די אויסגאבען פון דער אויפזיכט איבער דער ריטועלער שחיטה.

5) אויך פאר עקספארט צוועקען קאן דערלויבט ווערען די ריטועלע שחיטה.

(דער לעצטער פונקט דעקט אויף די גאנצע צביעות פון די ווייכהארציגע הומאניטארים־טען, וועלכע ווערען נאך ווייכער, ווען עס האנדעלט זיך וועגען דער קעשענע...)

דעפ. זאמערשטיין גיט אפ אנ'ערקלערונג אז נאכן אננעהמען די ענדערונגען מכוח דעם 10־גראשענדיגען שטייער און וועגען דעם רעכט פון שטעט מיט ווייניגער פון 15 פראצענט יודען אפצושאפען אינגאנצען די שחיטה איז **דאס געזעץ א ברוך פון דער קאנסטיטוציע** און פערגוואלדיגט די רעכט פון די בירגער.

פרוי פריסטאר שרייט אויס. און נעהמען פון אונז אנ'אפצאהל פערגוואלדיגט נישט די קאנסטיטוציע?

דער אגראר מיניסטער פאניאטאווסקי ערקלערט, **אז די רעגירונג איז געגען די ענדערונגען וואס זענען איינגעפיהרט געווארען אין איהר פראיעקט**

דער געזעץ פראיעקט וועט קומען פארן פלענום פון סיים היינט פרייטאג 4 א זייגער נאכמיטאג.

ווייטערדיגע אונרוהען אין שפאניען

פאריז, 19 (ספ. טעל.)

פון מאדריד מעלדעט מען, נישט קוקענדיג אויף דער שארפער צענזור קומען פון אלע עקען לאנד אן ידיעות וועגען אונרוהען, וואס זענען ארויסגערופען געווארען דורך די לינקע־ראדיקאלע עלעמענטען, וואס קאנצענטרירען זיך אין דעם „פאלקס פראנט". די שפאנישע מאכט איז הילפלאז געגען דער כואליע פון אונרוהען, וואס איז געווענדעט הויפטזעכליך געגען די קאטוילישע און נאציאנאלע גרופירונגען, אלס קרבן פון די אונרוהען פאלען אין דער ערשטער רייהע די קירכען.

אין פאלאנקא איז פערברענט געווארען א אלטערטימליכע קירכע אין וועלכע עס האבען זיך געפינען רייכע קונסט ווערק, אין א סך ערטער קומט צו בלוטיגע צוזאמענשטויסען. אין אלבאצעדא זענען דערהרגעט געווארען צוויי פערזאן. אין פעראל איז דערהרגעט געווארען א מיטגליד פון דער קאטוילישער פאלקס אקציע. אין ווילא צאפעקע איז איין פערזאן דערהרגעט געווארען און 3 שווער פערוואונדעט.

טאג טעגליך קומען אן אין גיבראלטאר און פארטוגאל ווי אויך איבער די פראנצויזישע גרעניץ הונדערטער אנטלאפענע.

מאדריד, 19 (ספ. טעל.)

נעכטען איז אין אוניווערזיטעט געקומען צו א צוזאמענשטויס צווישען סטודענטען פון פערשידענע גרופירונגען און פאליטישע איבערצייגונגען. די אוניווערזיטעטען זענען געשלאסען געווארען.

אויספלוג קיין וויען
26 מערץ אויף 4 און 28 טעג. 95 זל.

קייז בריסעל 275 זל.
פון 8/4 ביז'ן 21/4-1936.

קייז פראג, וויען און בודאפעשט
מיט פולער בעקעסטיגונג. 215 זל.
פון 9/4 ביז'ן 15/4.

פסח אין יוגאסלאוויע, וויען, זאגרעב, סוסאק, אויפענטהאלט דורך צוויי וואכען אין פענסיאנאט אין דובראווניק.
580 זל. פון 6. ביז'ן 30. אפריל

אויף פסח קיין פאלעסטינע
הנחות פאר די ה"ה סוחרים און דאקטוירים.

הנחה־פעסער קיין עסטרייך
און טשעכאסלאוואקיי

„ארביס", פיעטריקאווער 18
טעל. 249-40.

באַנציע שוויג...

פֿאַר'ן בית־דין של מעלה... אַרום דעם כסא הכבוד איז שוין פֿערזאַמעלט די גאַנצע פמליא. אָבער דער שטראַהלענדיגער גלאַנץ איז ווי פֿער־טונקעלט און דאָס אייביגע ליכט איז ווי איינ־געהילט אין אַ טרויער־שלייער.

און מלאכים פֿליהען אַרום אַהין און צוריק אין איילעניש; און אַ שטילער געדעמפּטער געוויש הערט זיך אין די הימלען; און אַ גרויל, אַ ציטער־ניש בעהמט אַרום אַלעמען; און דורך אַ גרויסען שופר יוערט צו וויסען געטון:

— אַ מאָרד... אַ מאָרד... אַ שוידערליכע רציחה איז געשעהען אויף דער ערד... היינט יוערט דער פֿאַל בעהאַנדעלט...

און דורך אַנ׳עפֿענונג פֿון הימעל רייסען זיך אַריין הארצרייסענדע יללות און יועהגעשרייען פֿון אונטען —

שענקט די טויטע אויף תכריכים
און די לעבעדיגע אויף ברויט...

און ווייט און ברייט איבער די הימלען טראָגט זיך דער בת־קול —

— און די לעבעדיגע אויף ברויט.

און פּלוצלונג — אַ ציטער געהט אַדורך דורך דער גאַנצער פמליא של מעלה. עס יוערט אַ בעיועגונג, און באַלד ווידער שטיל. אַ שטילקייט, קוים איבערגעריסען דורך יאָמער־געוויינען און די קלאַפּעריי אין די צדקה־פּושקעס.

פּלוצלונג פֿליהט אַריין אַ מלאך מיט אַ מת צוגעטוליעט צו זיך. ער טראָגט איהם איינגעהילט אין אַ טליה, און דער טלית איז אַדורכגעזאַפּט און אַדורכגעווייקט פֿון בלוט און טרעהרען, פֿון די ציציח טריפֿען נאָך פֿרישע טראָפּען בלוט...

איז דאָס אַ דער קדוש? — יוער איז ער? — דערהערט זיך אַ געמורמעל.

— דאָס איז באַנציע שוויג... יאָסעל דער שוסטער... אייגער פֿון די מיליאָנען באַנציע שוויגס, די אייביגע קדושים און מערטירער.

זיי לײדען דאָך אַזוי פֿיל, אָט די באַנציעס, און מוזען שווייגען. זיי שטעהען אויס איבערמענש־ליכע יסורים און עינויים און שווייגען. זיי זענען נישט אימשטאַנד זייער נאַקעט לעבען צו בע־שיצען. און אַנדערע, שטאַרקערע פֿון זיי, קוקען זיך צו ווי מען מאַטערט און פּייניגט זיי און שווייגען. און אַלע פֿערברעכענס, וואָס ווערען אָפּ־געטון געגען זיי, ווערען פֿערשוויגען.

עד מתי? — פֿרעגט דער מלאך מיט תחנונים.
— וויפֿיל איז דער שיעור? — ווי לאַנג קומט עס צו שטראָפֿן אַ גאַנץ פֿאָלק אַזוי אכזריותדיג? —

— אויב עס זענען דאָ פֿערשידענע מדרגות פֿון לײדען, האָבען יענע דערגרייכט די העכסטע מדרגה פֿון צער און יסורים; אויב איבערטראָגען מיט געדולד און מיט כל המינים פּייניגונגען און עינויים קשים מאַכט דעם מענשען אידעל, זע־נען זיי דער אמת׳ער, דער גרעסטער אַדעל צווישען דער מענשהייט; אויב טראַגעדיעס, געשריבען פֿון גרויסע דיכטער, קענען דערשיטערן אַ מענשען ביז די טיפֿסטע טיפֿענישען פֿון זיין נשמה, ווי דערשיטערט מוז מען ווערען פֿון יענער געוואַל־טיגער טראַגעדיע, וועלכע ווערט פֿערפֿאַסט און געשפּילט דורך די העלדען גופא...

ער האָט אָפּגעדעקט אַ ברעג פֿון טליה און געוויזען דעם צושפּאָלטענעם קאָפּ פֿון יאָסעל דעם שוסטער.

— אָט ליגט ער, באַנציע שוויג, דער אומ־גליקליכער קרבן פֿון רשעות און בעסטיאַלישער בלוטדורשטיגקייט... אומבעהאָלפֿען און שוצלאָז איז ער געווען, הפקר זיין לעבען, ווי דאָס לעבען פֿון די הונדערטער טויזענדער אַנדערע באַנציעס, זיינע ברידער...

— הונדערטער טויזענדער? — מיליאָנען זע־נען דאָס...

— יאָ, מיליאָנען... די מערדער זיינע האָ־בען מיס׳ן מעסער טאַקי געצילט אין האַרצען פֿון אַלע זיינע ברידער, פֿון גאַנצען פֿאָלק. שווער גע־טראָפֿען האָבען זיי אייביגע און זיבציג נפשות. צוויי זענען געשטאָרבען... אָבער דריי און אַ האַלב מיליאָן מענשען האָבען זיי טיף פֿערוואונדעט, דריי און אַ האַלב מיליאָן הערצער פֿערגיסען זיך מיט בלוט.

ער שפּרייט פֿונאַנדער דעם בלוטיגען טלית.

— עד מתי? — ווי לאַנג נאָך וועלען זיי זיין אַזוי הפקר און יעדערער וועט זיך באָדען אין זייער בלוט? —

עס עפֿענט זיך באַכאַמאָל אַ טויער פֿון הימעל. אָבער אין זעם אויגענבליק רייסען זיך ווידער אַריין קולות פֿון שטעט און שטעטלעך, פֿון גרויסע און קליינע קהלות:

— שענקט די..... און די לעבעדיגע אויף ברויט.

עס עפֿענט זיך דאָס טויער... און עס פֿליהט אַריין אַ צווייטער מלאך מיט אַ בלוטיגען קרבן.

— אָט דאָס איז זי... יאָסעל דעם שוסטערס ווייב חיה... אַנ׳אומגליקליכע פֿרוי פֿון דער פֿאַ־מיליע באַנציע שווייג... אַ אם הבנים... אַכט קינ־דער האָט זי. צוויי ליגען אין שפּיטאָל. און די איבעריגע — זיי בעוויינען זייער טאַטע־מאַמע. זיי בעוויינען זייער וויסטען פֿינסטערען גורל צוזאַמען מיט נאָך דריי און אַ האַלב מיליאָן מענשען און אפשר מיט נאָך אַ סך מעהר... זיי האָבען אַלע נישט קיין רוה... זיי ווייסען קיינער נישט, וואָס עס קען מיט זיי זיין מאָרגען...

— עד מתי? — ווי לאַנג אָבער איז דער שיעור צו ליידען? — ווי לאַנג קען מען דאָס אויסהאַלטען צו לעבען אַזוי שטענדיג אין איין שרעק און מורא פֿאַר׳ן שוחט? — אפֿילו ווען מען וואַגעלט שוין אַרום אַנ׳ערך צוויי טויזענד יאָהר אין דער פֿרעמד און מ׳איז שוין עפּעס אויס־געשטאַנען פֿאַר דער צייט און מ׳איז שוין צו־געוועהנט...

עד מתי? — צוויי טויזענד יאָהר איז אַ לאַנ־גער וועג. און אויף דעם וועג ציהען זיך ברייטע שפּורען פֿון דעם בלוט פֿון באַנציע־שוויג־פֿאָלק. פֿון אַ פֿאָלק, וועלכען מ׳האָט קיינמאָל נישט גע־לאָזט פֿערטיידיגען זיין כבוד, זיין לעבען און זיין האָב און גוטס. פֿון אַ פֿאָלק, וואָס האָט אַלעמאַל געליטען און געשוויגען און אַלעמאָל זיך געמוזט אונטערגעבען דעם שוחט לויט זיין פֿערלאַנג...

דער דאָזיגער צוויי־טויזענדיעהריגער וועג איז אַ וועג פֿון בלויז קדושים, קרבנות פֿון אומענש־ליכקייט און בעסטיאַלישער אכזריות — קדושים פֿון די נוסעי־הצלב־שחיטות, פֿון די פּאַסטוכער־פֿערפֿאָלגונגען, פֿון דער „שוואַרצער פּעסט", פֿון דער אינקוויזיציע, פֿון כמיעלניצקישע (גזירות ת״ח און ת״ט) און פֿון דער האַידאַמאַטשינע, פֿון רו־סישע פּאָגראָמען, פֿון די מערדעריען בעת׳ן קריג און נאָכ׳ן קריג.

אויף דעם דאָזיגען וועג ליגען די בלוטיגע סטאַציעס און „עטאַפּען־פּונקטען", אין דער יודי־שער געשיכטע אַזוי טרויעריג־בעריהמט — סע־ווילא, טאָלעדאָ, קאָרדאָוואַ און האַרצעלאָנאַ, שפּייער און וואָרמס, עגער און נירענבערג, הומאַן און פּאַסטאָוו, קישינעוו און סידלעץ, אָדעס און 120 אַנדערע רוסישע און אוקראַאינישע שטעט און —

דאָס פֿערוואָרפֿענע ווינקעל, וואו עס זענען איצט אומגעקומען יאָסעל דער שוסטער און זיין ווייב חיה — אַ שטעטעל, וואו עס עקזיסטירט שוין אומגעפֿעהר 600 יאָהר אַ יודישע קהלה.

אַ שטעטעל, וואו צווייי יודען זענען דער־הרגעט געוואָרען, אַנ׳ערך 70 זענען פֿערוואונדעט

פֿון ישעיה אוגער

און צעהנדליגער יודישע הייזער זענען דעמאָליר[t] און צושטערט און צוראַבעוועט געוואָרען, און —

אַזוי אַרום האָט זיך עס דערוואָרבען אַ „בכבוד׳ן" אָרט אין דער לאַנגער יודישער ליסט[ע] פֿון די שחיטה־ און פּאָגראָם־שטעט.

פֿון דאַנען קומען די לעצטע צוויי יודיש[ע] מערטירער,

— יוער זענען די מערדער געווען? —

— איינער פֿון זיי איז דאָ... מ׳האָט איהם געבראַכט אַהער אַ טויטען.

עס עפֿענט זיך אַנ׳אַנדער טויער — און מען ברענגט ווידער אַריין אַ מת.

— שענקט..... די לעבעדיגע אויף ברו[יט] — שטורעמט אַריין דאָס מעלאַנכאָליש־טרויעריגע קלאָג־ליד ווי עס עפֿענט זיך נאָר דער טויער פֿון הימעל.

— אָט דער אומבעקאַנטער איז זיכער ג[...] איינער פֿון די אָנפֿאַלער אויף די יודען און [...] מסתמא אומגעקומען אין די קאַמפֿען...

אָבער דער סניגור פּרובט איהם פֿערטייד[יגען.] ער דערקלערט: אַז אויב אַפֿילו ער איז ג[...] צווישען די אָנפֿאַלער, איז ער נישט געווען [...] אַנטוואָרטליך פֿאַר זיינע מעשים, נאָר אַנד[ערע] טראָגען די אחריות...

דעם סניגור׳ס מיינונג איז, אַז:

אַז דאָס איז איינער פֿון די טויזענדער און [...] זענדער פֿערפֿיהרטע, אַ קרבן פֿון די מכלומר[שט] געבילדעטע און איטעליגענטע מענשען־האַסע[ר...] העצער, דער קרבן פֿון אַ גיפֿטיגער פ[...] און גאַסען־ליטעראַטור, וועלכע פֿערסמ[...] זיין [...] אַליין דענקט נישט, ער אָריענטירט זיך [...] אין קיין זאַך. אַנדערע דענקען פֿאַר איהם, אַנד[ערע] „אינספּירירען" איהם צו אַלערליי פֿערברעכע[ריש]ע מעשים.

טאָג־טעגליך האַקט מען איהם אַריין אין ק[אָפּ] האַמערט מען איהם אַריין אין זיין קליינעם ג[...] הירן —

אַז יודען זענען געפֿעהרליך אוי שעדליך, אַז זיי זענען אַ פֿרעמדער, און פֿיינדליכער ע[לעמ]ענט, מענשען פֿון ערגסטען סאָרט, פֿון אַ נ[...] ריינער ראַסע;

אַז אויף יודען דאַרף מען קיין רחמנות נ[יט] האָבען. דאָס זענען נישט קיין מענשען. דאָס זענ[ען]

(ווייטער זעה 15־טע זייט).

„דאָס היסטאָרישע טעאַטער"

פֿון אדוו. ז. שטרויד

צוגעזאָגט האָט מען זי געוויזגער צו מאַכן — די קראַנקע, אָרימע מענטשהייט; זי דאַרף זיך נאָר אונ־טערגעבען אַ קליינער אָפּעראַציע, עפּעס אַזאַ מין קוים בעמערקבאַרען כירורגישען שנים, און אַז נאָט וועט העלפֿען, די אָפּעראַציע וועט געלונגען, וועט זי מאַקע גאָר שנעל אַרויס פֿון קראַנקען בעט און זיך שטעלען אויף די פֿיס. האָט זי זיך געלאָזט אַנדערען די קראַנקע פֿון די כירורגען און אָפּעראַטאָרען און מסכים געווען אויף אַ אָפּעראַציע. געשניטען האָט מען זי לאַנג, זעהר לאַנג. אַנגעהויבען האָט זיך די „קליינע אָפּעראַציע" פֿון דער קראַנקער, צעבלוטיג־טער מענשהייט אין געדענקיאָהר 1914, געשניטען האָט מען זי אָהן רחמנות; ממש צעפּיצעלט דעם גוף אויף שטיק־שטיקלעך און ברעקלעך; ערשט יאָהרען שפּעטער האָט מען גענומען צונויפֿזאַמלען די צע־וואָרפֿענע אברים און „נעהען" די צוריסענע טיי־לען. גענעהט האָט מען מיט שטאַרקע פֿעדים פֿון דער פֿאַבריקס־מאַרקע „ווערסיילער טראַקטאַט". און די כירורגען האָבען פֿערזיכערט, אַז די אָפּעראַ־ציע איז געלונגען און די וואונדען זענען פֿערהייט...

אָבער די פֿעדים רייסען זיך... אַלץ דייטליכער, שנעלער און מעהר... די קראַנקע, וואָס האָט דורכגע־מאַכט די שווערע, לעבענס־געפֿעהרליכע, „געלונגע־נע" אָפּעראַציע האַלט זיך קוים אויף די פֿיס... און די כירורגען זוכען עצות... און ווידער אַמאָל געפֿונען זיי נייע קינסטליכע היילמיטלען... איינשפּריצונגען און נאַרקאָזע־מיטלען... דאָס מאָל פֿון דער קינסט־ליכער היילקוועלע, פֿון די שטענדיגע שפּראַצענדע וואַסער־קוואַלען, וואָס הייסען: „שלום־האָפֿנונ־גען" און „שלום־טראַקטאַטען"...

* * *

ובכן... לאָקאַרנאָ...

אַ קינסטליכע איינשפּריצונג פֿון „מים־אחרונים" וואַסער, געהייסען האָט עס, אַז דער ווערסיילער טראַקטאַט איז אַ אומגעוואָרפֿענער אָפּמאַך... לאָקאַר־נאָ איז שוין אָבער דער גוטוויליגער פּאַקט; און גע־האַלטען האָט מען דעם גוטוויליגען פּאַקט פּונקט אַזוי גוט, ווי דעם אומגעוואָרפֿענעם שלום... וואָרום נישט פֿון דעם שטאַנדפּונקט פֿון אינטערנאַציאָנאַלע אָפּ־מאַכען זענען מיר בערופֿען פּאַקטיש צו קוקען אויף לאָקאַרנאָ און זשענעווע. דאָס זענען איינשפּריצונגען און נאַרקאָזע־מיטלען פֿאַר דער אומרוהיג־צאַפּעל־דיגער מענשהייט, זאָל זי לעבען אונטער דער נאַרקאָ־זע פֿון לאָקאַרנאָ... וועט זיך די נאַרקאָזע אויסוועפּען וועט מען איהר געבען אַ אַנדערע איינשפּריצונג... וועלען זיך אַלע מיטלען אויסשעפּען וועט זי זיך איינ־שלעפֿען... אַ קליינע, נייע „אָפּעראַציע"...

* * *

די „אָפּעראַציע" איז אומפֿערמיידליך, די איינ־שפּריצונגען האָבען נאָר דעם צוועק זי אָפּצולעגען, אָפּצושטופּען ווי לאַנג מען קאָן... די כירורגען ווייסען עס גוט; זיי ווייסען וויפֿיל „שלום" עס שטעקט אין די אַלע שלום־אָפּמאַכען; ווי שטמויריג עס איז דער גערעכט פֿון פֿרידען, וואָס שיינט אַרויס פֿון די היינטיגע דיפּלאָמאַטישע פּאַפּירען...

פֿאַרהאַן אין די שריפֿטען פֿון מאַרשאַל פּיל־סודסקי אַ היסטאָרישע בעמערקונג: „אין דער גע־שיכטע פֿון מלחמות — שרייבט פּילסודסקי — פּונקט אַזוי ווי אין דער געשיכטע בכלל איז פֿאַרהאַן קענטיג שטענדיגע געסלעך און ערטער", און עס פֿיהרט צו איהר די נאָהענטע קענטשאַפֿט פֿון געוויסע יחידים „פֿון די וויכטיגע אַקטיאָרען אויף דער סצענע פֿון היסטאָרישע לייסטונגען...

* * *

דאָס „היסטאָרישע טעאַטער", וואָס זאָגען מיר פֿון איהם? די אויסערליכע זשעסטען און די גוט־צוגעגרייטע קאָסטיום־עפֿעקטען. דאָס גאַנצע היגטער־קוליסען שפּיל בלייבט פֿאַר אונז פֿערבאָרגען. מיר הערען נאָר די דעקלאַראַציעס וועגען דער פֿערברי־דערונג פֿון פֿעלקער און וועגען דער גוט אויסגע־וועהלטער „וואָרט־ליבע".

מיר קענען אָבער אויך לייענען קאָמוניקאַטען. אָט אַזאַ פּשוט׳ער, דייטליכער פּרעסע־קאָמוניקאַט: „די עפֿענטליכע זיצונגען פֿונם ראַט פֿון דער פֿעל־קער־ליגע קומען פֿאָר אין זאַל פֿון דער קעניגין אַננאַ; אייזער די מיטגלידער פֿון ראַט האָבען זיך בעוויזען אין אַננאַ־זאַל, האָבען זיי אָפּגעהאַלטען זייער זיצונג אין דער ביבליאָטעק טשאַרל־זאַל. אין אַננאַ זאַל, האָבען זיי אָפּגעוואַרט עטליכע צעהנדליג זשור־נאַליסטען און אַ פּאָר הונדערט אין די דערבייאיגע צימערן". אַלזאָ, אין אַננאַ־זאַל קומט פֿאָר דאָס „היס־טאָרישע טעאַטער"... די קוליסען פֿון טשאַרל־זאַל בילדען דאָס דיפּלאָמאַטישע געהיימניס... דאָרטען ליגען די רעצעפּטען פֿון די דיפּלאָמאַטישע איינ־שפּריצונגען, וועלכע ווערען באַלד טאַקע צוגעגרייט אין דער אייגענער, היימישער אַפּטייק...

* * *

אויף דער סצענע פֿון היסטאָרישען טעאַטער רעדט מען וועגען „האַרץ". ווי נאָר דאָס דייטשע מיליטער האָט בעזעצט דאָס ריין־געביט האָט פֿלאַנדין געהאַלטען אַ רעדע וועגען דער גרויס־האַרציגקייט פֿונם פֿראַנצויזישען פֿאָלק, וואָס האָט נישט אויסגענוצט די רעזולטאַטען פֿון קריג בכדי צו פֿערניכטען דעם געגנער. מיר האָבען זיך בעצ־ציגען מיט האַרץ צו די בעזיגטע, האָט געזאָגט דער פֿראַנצויזישער מיניסטער און אָט האָבען מיר אונ־זער בעלוינונג. אוודאי איז האַרץ אַ קנאַפּ אַרטיקעל אין דער אויסערן־פּאָליטיק, אָבער מיר האָבען אַ קנאַפּע אמונה אין דעם, אַז בלויז האַרציגע געפֿיהלען האָבען דיקטירט די מעטאָדען און וועגען פֿון דער פֿראַנצויזי־שער אויסערן־פּאָליטיק. וועגען דעם „אַלטען טי־גער", דעם גרויסען פֿראַנצויזישען פּאָליטיקער און מחבר פֿון „ווערסייל" — קלעמאַנסאָ דערציילען „זיינע" ביאָגראַפֿען, אַז ער פֿלעגט אויף האַרץ — וואָס איז דיען דאָס אָרגאַן — איך קען נישט אַזאַ בעגריף אין דער פּאָליטיק — עס האָט אַזאַ בעדייט טונג ווי דער בעגריף פֿון „צניעות"... נישט בחנם אַרגומענטען" גאַנץ דייטליך רעאַגירען: „האַרץ — האָט מען אין פֿראַנקרייך געזאָגט, אַז „ווי קלע־מאַנסאָ איז אַדורכגעשלאָגען וועט שוין קיין גראָז נישט וואַקסען" — און וואָס פֿאַר אַ בעדייטונג קלע־מאַנסאָ האָט געהאַט אין דער געשטאַלטונג פֿון די בעציהונגען פֿון פֿראַנקרייך און דייטשלאַנד ווייסען מיר אַלע. און מענשען, וואָס זענען בעוואוסט אין די ענינים פֿאָליטיק, ווייסען וועגען דער מיינונגס־פֿערשידענהייט צווישען קלעמאַנסאָ און פֿאָש. פֿאָש האָט דאָך דערבאַרים פֿערלאַנגט די אָקופּאַציע פֿון ריין־געביט; ער, דער גלענצענדער מיליטער־מאַן האָט געוואוסט אָפּצושאַצען דעם סטראַטעגישען ווערט פֿון דער נאַטירליכער גרעניץ, וואָס ציהט זיך 600 קילאָמעטער לאַנג און טראָגט דעם נאָמען „רהיין". און אַ געשפּרעך מיט אַ פּראָמינענטען דיפּ־לאָמאַט און מיניסטער האָט ער דאַן ערקלערט: „מיר מוזען בעזיצען דעם לינקען בראַג פֿון רהיין, נישט די בריטישע הילף, נישט די אַמעריקאַנער איז גענוג שטאַרק בכדי אונז צו שיצען פֿאַר אַ אָנפֿאַל; זיי וואָלטען נישט בעוויזען צו קומען צו דער ריכטיגער צייט אָפּצוווענדען די סכנה און אָפּצוראַטעווען פּאַ־ריז פֿון אַ מפּלה. דער רהיין איז תמיד געווען און וועט בלייבען דאָס איינציגע נאַטירליכע שוץ־אָרט פֿאַר דער זיכערקייט פֿון פֿראַנקרייך און מערב־אייראָפּאַ ווי אויך פֿאַר דער פֿערטיידיגונג פֿון דער ציוויליזאַציע" פֿאָש האָט אַ פּנים פֿאַרטיפֿיקאַציע־מיטלען וועלען געפֿאַלט, אַז קיין שום פֿאָרטיפֿיקאַציע־מיטלען וועלען נישט ענדערען די נאַטירליכע פֿעסטונג — דעם רהיין, אַז עס וועט אַפֿילו נישט העלפֿען די היינטיגע פֿער־פֿאַנצערונג פֿון בעטאָן שמאַהל, די אַזוי גערו־פֿענע „מאַזשינאָ־ליניע", וועלכע די פֿראַנצויזען האָ־בען אויס האַרציגער ליבע אויפֿגעבויט שוין נאָכ׳ן ווערסיילער טראַקטאַט, און די צייטען פֿונם אמת׳ן פֿרידען...

אַ אַנדערער „סטאָר" פֿון דער פֿראַנצויזישער פּאָליטיק פּואַנקאַרע האָט ערקלערט אין אַ אינטער־וויו מיט עמיל לודוויג: „איך האַלט די מיליטערישע אָקופּאַציע (און געהאַנדעלט האָט זיך עס דעמאָלט וועגען דער אָקופּאַציע פֿון רוהר־געביט) פֿאַר אַ מין היפּאָטעק - פֿערזיכערונג אויף די גיטער פֿון אַ בעל־חוב", עס איז בעסער מיט אַ פֿערזיכערונג, ווי אָהן איהר". ווי איהר זעהט זענען אַלע פּאָליטישע אויסער־רונגען נישט באַזירט אויף קיין סענטימענטען און טיפֿע, האַרציגע געפֿיהלען; אויב אָבער פֿראַנקרייך האָט געמוזט אין משך פֿון יאָהרען זיך מיט דעם ווערסיי־לער טראַקטאַט אָפּטרעטען פֿילמאָל פֿון איהר פֿרינ־ציפּיעלער שכלדיגער ליניע איז עס געשעהן מחמת דעם קאָמפּלעקס פֿון אינטערנאַציאָנאַלע פֿערבינדונ־גען און אינטריגעס, און קודם כל צוליב דער שטעלונג פֿון דעם איבערהויפּטזעגער גוטען פֿריינד — דעם ענג לענדער. ענגלאַנד — וואָס האָט דורך איהר נאָבעלען

פערטרעטער — מיניסטער באַלדווין פֿיערליך ערקל[ערט] [...]דער וועלט, אַז איהרע קריגס־גרעניצען הייבען זיך [אָן] ביים רהיין, האָט זיך אין דער פּראַקטיק געשטעלט אויף אַ גאַנץ אַנדערען שטאַנדפּונקט... זי איז נאָר — משעה גוטער פֿריינד — גרייט צו טראָגען די[...] איהר פֿראַנצויזישען פֿערבינדעטען, זי האָט אָבער תמיד ספֿקות צי מען דאַרף זיך טאַקע אויף אַנ׳אַנ[דער] צייקריגען מיטן דייטש... דרך אגב געדענקט דאָך [...] ענגלישער אויסערן מיניסטער, אַז ענגלאַנד איז [...] נישט צוגעגרייט צו אַ אייראָפּעאישען קריג (זי [...] עס טאַקע איצט... זי גרייט זיך...); צווייטענס [...] נאָך נישט די בריטישע גרעניצען ביים רהיין; [...] ווייל ליגט דאָרט ערשט די... פֿראַנצויזישע ערד[...] און פֿון פֿראַנקרייך נאָך ענגלאַנד מוז מען זיך [...] אַלץ דורכשפּאַצירען מיט אַ שיפֿעל אויפ׳ן לאַמאַנש קאַנאַל, אַלזאָ, וואָס איז דער רעש? וואָס דאַרף [...] זיך אַזוי צו איילען? פֿראַנקרייך פֿערשטעהט [...] די ראַזוניגע פּאָליטישע ענגלישע שטעלונג, זי וועל[...] בלייבען אויגזאם און איהר קאַמף גענען די [...] משען; און דעריבער איז, זי יאָהרען לאַנג ג[...] ווען אויף קאָמפּראָמיסען, אפֿי צו דערהאַלטען [די] מישע פֿריינדשאַפֿט, אפֿי נישט צו בלייבען [...] מיטן קלאַנגענדיגען זמר׳ל אויף די ליפּען: „[...] מיר אויף אַ שטיין און ווייַן"..

אויב עס איז איבערהויפּט פֿאַראַן עמיצער [...] דער פֿראַנצויזישער אויסערן פּאָליטיק פֿאַר דער [...] מער צייט פֿאַר וועלבען „האַרץ" האָט נאָך [...] זיין אַ שטיקעל אַרגומענט איז עס נישט קיין אַנ[...] דער ווי אַריסטידעס בריאַנד, ער האָט נאָך [...] וועגען די „פּאַנאייראָפּעאישע שטאַטען פֿון אייראָפּ[ע]" נישט בחנם האָט אים קאַרל ראַדעק מזפּה געווען [...] אַ אייראָפּעאישער בעמערקונג: ער וואָלט געמעגט [...] נעהמען דעם אמט פֿון אַ ליימער אין אַ אינטער[...] פֿאַר אונטערוואַקסענדע מיידלעך" — אַ פּאַסט[...] אמט... אַזאַ פּנים האָט מען אין דער פּאָליטיק [...] מען טראַכט אין זיך אַ ערנסטען גלויבען אין [...] סעהען מאָהנען פֿאַר דער מענשהייט... וועט פּרויו [...] אויף די בהעטער פֿון „היסטאָרישען טעאַטער"?

* * *

האַרץ ביי מענשען?... וואָס פֿאַרא נאַריש[...] אין דער צייט פֿון... רחמנות פֿאַר חיות... מיר [...] ווייסען עס גוט מיר פֿיהלען עס בעסער, ווי די [...] דערע אַרום אונז...

מיר האָבען אויך אונזערע ראָלעס אין „היסט[אָ]רישען טעאַטער" — די יודישע ראָלעס, די [...] פֿון דער יודישער מאַרטירעלאָגיע, גירושים, [...] קוויזיציעס און לעצטענס די ראָל פֿון יודישען [...] בוי...

מיר זענען דורכהאַפּט אין אונזערע קרעאַ[...] מיר לאָזען זיך נישט אַראָפּשטופּען פֿון די בינ[...] בעטער. דאָס שטיק וואָס מיר שפּילען זייט טויזענ[...] טער יאָהרען הויסט — „עם ישראל חי" און [...] ליצן וועלען מיר עס ווייטער מיט אונזער [...] קראַפֿט און כוח, מיטן פֿלאַם און ברען פֿון דע[...] דיישער האָפֿנונג, פֿון דער יודישער אמונה.

קאלעקטיווע נישט-זיכערהייט

פון לעא קעניג

מען האט אזוי לאנג גערעדט וועגען קאלעקטי־ווער זיכערקייט ביז עס איז געקומען צו קאלעקטיווער נישט זיכערקייט.

דאס הייסט, מ'רעדט נאך אלץ וועגען „קאלעק־טיווע זיכערקייט" אבער די אלגעמיינע נישט זיכער־קייט וואקסט פון שעה צו שעה.

ווייל די וואס רעדען און פרעדיגען „קאלעקטיווע זיכערקייט" גלויבען אפשר נישט אינגאנצען אין דעם מיטן גאנצען הארצען און וואס איז נאך ערגער: יעדער וואס גלויבט אפילו יא אין קאלעקטיווע זיכער־קייט אין דער איינציגער מיטעל אויפצוהאלטען דעם וועלט־שלום צווייפעלט שטארק צו זיין שכן גלויבט אין דעם אויף אנ'אמת'ן.

אפילו די פעלקער וואס בעלאנגען צום פעלקער בונד און העלדען פון קאלעקטיווער זיכערקייט, צווי־פלען און זענען חושד איינער דעם צווייטען אז זיי מיינען עס נישט אויף אנ'אמת, אז זיי רעדען און פרעדיגען קאלעקטיווע זיכערקייט, ווייל זיי לוינט זיך עס אצינד. ווייל קאלעקטיווע זיכערקייט, איז איצט אין זייערע נאציאנאלע מלוכה אינטערעסען.

דער אידעאלער פרינציפ פון קאלעקטיווער זיכער־קייט, דער אידעאל אז אלע פעלקער זענען ערב פארן וועלט־שלום איז, גלויבט יעדער, נאר א שעהנער פרו־מער טלית, מיט וועלכען מען דעקט צו עגאאיסטישע אינטערעסען.

און אפילו די פעלקער און זייערע מלוכה־לייט וועלכע פרעדיגען נאך אלץ קאלעקטיווע זיכערקייט, גלויבען נישט איינער אין דעם צווייטענס גלויבען.

און מען מעסט זיך, מען פרובט זיך, מען שטעלט זיך פראגען:

וועטסטו אויך גלויבען אזוי שטארק אין קאלעקטי־ווער ערבות, ווען אנ'אנדער מלוכה, וואס דארף אויך פערזאמען, וועט ארוים פון די האלאבעלעס און אנ הויבען שיסען.

און עס גיהען אצינד אן אפען און געהיים פער־האנדלונגען, דינגענישען און מעסטענישען, ווי ווייט יעדער איינער גלויבט און איז גרייט צו האנדלען למובת קאלעקטיווער זיכערקייט.

און דאס איז צווישען די פעלקער, וואס באלאנ־גען איצט שטאל און אייזען צום פעלקער בונד; די פעל־קער ווידער וואס שטעהען פון דרויסען פונם „בונד" אדער מיט איין פוס אין דרויסען, קוקען זיך צו, ווי די אידעאלע פעלקער דינגען זיך און גלויבען אין זיי־ער אידעאל, און לאכען אין זייערע געפאנצערטע פויסטען.

און אנשטאט קאלעקטיווער זיכערקייט, וואקסט די קאלעקטיווע נישט־זיכערקייט.

און מיט דער קאלעקטיווער נישט - זיכערקייט וואקסט די אלגעמיינע בעוואפענונג.

ביז לעצטענס איז די בעוואפענונג פון אלע פעל־קער אנגעשטאנגען מעהר ווענינער בעהאלטען; איצט איז דאס נעניג זיך צו בעוואפענען א אפענע און א פיבערהאפטע.

מען בעהאלט זיך שוין מעהר נישט דערמיט. מען שעהמט זיך שוין נישט אונטער דערמיט.

פערקעהרט: מיר זענען שוין געקומען צו דער שטופע ווען פעלקער און רעגירונגען — און נישט דווקא מיליטאריסטישע — בערימען זיך שוין אפען פאר דער גאנצער וועלט מיט זייערע לופט פלאטען און אנדערע מלחמה מכשירים.

ווייל די קאלעקטיווע נישט־זיכערקייט איז שוין פול. איינער וויל אפשרעקען מיט זיין גבורה דעם פאר־טענציאנעלען שונא. מיר זענען שוין געקומען צו דער שטופע ווען מלוכות בערימען זיך אפען און ציניש מיט זייערע בעוואפענונגען.

קיינער איז איצט מיט קיינעם נישט זיכער. און אלע בעוואפענען זיך טעגען אלעמיין. ווייל קיינער איז נישט זיכער מיט זיין היינטיגען פריינד, און מיט זיין מארגענדיגען מעגליכען שונא צו פריינד.

אלע בעוואפענען זיך איצט, אפילו די סקאנדינא־ווישע לענדער, אפילו האלאנד און די שווייץ — די לענדער, וואס זענען געבליבען נייטראל אין דער לעצ־טער וועלט־מלחמה.

און צוליב פערשידענע, הייסט עס, מאטיווע בעוואפענען זיך אצינד אלע פעלקער. אלע — פאשיס־טישע און מיליטאריסטישע, איינינגע. ווייל זיי ווע־רען ווירקליך בעדראהט פון זייערע בעוואפענטע אנדערע בעוואפענען זיך, כדי צו קענען אויפ־האלטען דעם שלום און דעם פרינציפ פון „קאלעק־טיווער זיכערקייט".

און אנדערע ווידער ווייל צו בלייבען נישט בע־שיצט און נישט בעוואפענט אצינד איז נאר צו פרעג־גען עמיצען צו א נסיון.

און אלע צוזאמען בעוואפענען זיך, ווייל קיינער איז מיט קיינעם נישט זיכער — און מען קען דאך אין אזא נישט זיכערער וועלט, זיך לאזען שוצלאז און נישט שטארק גענוג.

ס'וואלט דאך ווידער געווען א פערברעכען געגען דעם איינענעם פאלק און לאנד, זיין טאקע געגען אונ־זער גאנצער ציוויליזאציע און דעם וועלט־שלום בכלל.

בעוואפענט מען זיך לשמה און לא לשמה, פאר קריג און פאר שלום, צוליב אינטערעסען און אי־דעאלען, און מיט דער אלגעמיינער בעוואפענונג, מחמת דער אלגעמיינער נישט־זיכערקייט, און נאך מעהר די אלגעמיינע בעוואפענונג א.אז.וו. ביז...

ס'וואלט גוט געווען ווען מען קען לאכען פון אט דעם מענשליכען אונזין, וועלכער פיהרט דורך אזעלכע שטאלצע לאגישע און אפילו אידעאלע ארגו־מענטען און מעטאדען צו זעלבסט־פערניכטונג.

ס'וואלט דאך ווידער געווען א פערברעכען געגען מיר קענען נישט. מיר אלע, יעדער איינער פון אונז; איז אין דער שפיל.

און דער אונזין איז אזוי גרויליך און גרויס, אז ער ווערט אזוי מיסטיש און... געטליך.

עפעס ווי א מין שרעקליך פאטאליסטישער בליי־דער אפנאם, וואלט זיך מיט פערבונדענע אויגען גע־שפילט מיט דעם מענשליכען מין — געגעבען איהם שכל צו ערפינדען פערשידענע וואונדערליכע מעכא־ניזמען, משחיתים, אויסצוקלערען אזעלכע משונה לאגישע טעאריעס און אידעאלאגיעס. און וואלט זיי־ערע הערצער אנגעפילט מיט ניזיגע אינטערעסען, חשד און מורא איינער פארן צווייטען און פאר די איינענע שאטענס — כדי ער זאל זיך קענען אומ־ברענגען.

און דער בלינדער גרויליכער שיקזאל קוועלט אז פון דער שפיל אזוי זינלאז־מיסטיש.

ווארום, וואס אז דער מענשליכער מין וועט זיך טאקע אליין אויסראטען? עס וועלען נאך בלייבען גענוג לעבעדיגע בעשעפענישען אונטער דער זון.

הינדע לעווי

גוט

מיין זיבעצעהן יאהריגער חלום ווי א פארלאזטע טויב —
וואכט צווישען גליהענדיגען טאג - נאכט און ווארקעט אין דער שויב . . .
מיין יונגע האפנונג אזא פלאטערנדיג - בלויע,
מיט וויגט און רעגען שלייכט אונטער די ווענט די גרויע,
איבער אלעם שטום —
בלאנדזשעט מיין טרעהר אום . . .

הערסטו וואגלען מיינע טריט ?
הערסטו וויינען מיין בלוט ?
הערסטו דעם ציטער פון דער טרער
ווען זי פאלט אויף דער ערד אזוי שווער ?
אז אלץ איז שוין פארביי,
אהן א שום תפילה, אהן רופעריי,
איז דער ווייזער געבליבען הענגען
די שעה האט אויסגעקלינגען;

איניגדע צו אלעם מוז קומען,
אויפן לעבענס ים טוט אלץ פערשווימען —
טראגט זיך העט דער מענש די שיף —
פון א ברעג ביז צו א סוף . . .

איניגדע צו אלעם מוז קומען,
אין לעבענס־גארטען טוט אלץ פערוויאנען —
סיגרינט דאס פעלד, סיבליהט און ווערט פערדארט,
גייט א חלום אויף צעזינגט זיך און ווערט גענארט...

אין נאך גוט וואס דער סדר פון לעבען איז אזא ,
ווייל מיט'ן מענשען פיהרט אויך אן א גורל אזא : —
נאך אין די טיפע אינגעווייד פון א מאמעס טראכט,
ווערט לעבען בליהען זאל, לייכטען און זינגען, וועמעס זיין זאל א שטענדיגע נאכט.

היינריך היינעס 1-טע סאטירישע פאעמע

געגען אנטיסעמיטיזם — „דאנא קלארא"

80 יאהר נאכ'ן דיכטערס טויט

פון מארים מייער

עס איז איצט געווארען אכציג יאהר זינט ס'איז געשטארבען היינריך היינע, דער לירישער מיס־טער־זינגער פון דייטשלאנד. ער איז געווען דער גרעסטער לירישער דיכטער אין דער דייטשער־שפראך, און אפשר טאקע אין דער וועלט. ער איז איבערהויפט געווען דער גרעסטער דיכטער, וואס דאס יודישע פאלק האט געגעבען דער וועלט - ליטעראטור בעזונדערס דער דייטשער ליטעראטור.

דאס דייטשע פאלק, בעסער געזאגט די איצטיגע גדאבע און ברוטאלע נאציאנאל־סאציאליסטישע פיהרער און טועד פון דייטשען פאלק, האבען נישט געוואוסט ווי אפילו די דאזיגע גרויסע מתנה צו שעצען. זיי האבען היינען בעשמוצט און בערויבט, ווי זיי טוען עס מיט יודען בכלל. אויף דעם שייטער־הויפען, וואס זיי האבען געמאכט פאר פיל פון די גייסטרייכסטע און פרייעסטע שריפטען, האבען זיי אויך פערברענט היינעס לידער און שריפטען, אט יענע זעלטענע ווערטפאלע פערל, וואס וועלען גלאנצען אין דער אייביגקייט, און וועלכע האבען ארייגעפלאסען אזוי פיל זאנפטקייט און ווייכקייט אפילו אין דער דייט־שער שפראך. די גראבע און וואולגארע נאצי־דייטשע האבען זיך געקענט ערלויבען צו בעהאנדלען אזוי נידעריג און געמיין אפילו דעם זכרון פון אזעל־כען ווי היינע, וועלכער האט זייער פאלק און זיין שפראך אזוי וואונדערבאר בעצירט.

היינריך היינע איז געבוירען געווארען אין דיס־סעלדארף דעם 13־טען דעצעמבער 1799 און גע־שטארבען דעם 17־טען פעברואר 1856 אין פאריז.

מיר ברענגען דא, ביי דער יאהרצייט - געלעגענ־הייט היינעס ערשטע פאעמע, אין וועלכער ער האט אויסגעלאכט דעם אנטיסעמיטיזם. דאס איז די גלענ־צענדע פאעמע „דאנא קלארא", געשאפען אין די יאהרען 1817 — 1822.

דאנא קלארא

אין דעם וועסטליכען גארטען
שפאצירט דעם שררה'ס טאכטער;
פויקען און טרומפעטען יובעל
קלינגט ארויס פון דעם שלאס.

„איבערדריסיג זענען מיר די טענץ
און די זיסע שמייכלערייען
פון די ריטער, וועלכע צירליך
מיך פערגלייכען מיט דער זון.

„איבערדריסיג איז מיר אלעם
זינט איך האב ביי לבנה - שיין
געזעהען יענעם ריטער, וועמענס פייפעל
האט מיך צום פענסטער צוגעצויגען.

„ווי ער איז געשטאנען שלאנק און מוטיג,
און די אויגען האבען מיט ליכט געשאסען
אויס דעם אידעלעם בלאסען פנים,
האט ער אויסגעזעהען ווי סט. דזשארדזש".

אזוי געטראכט האט דאנא קלארא
און זי האט געקוקט פערפענקט צו דער ערד.
ווען זי האט זיך אומגעקוקט, איז נעבען איהר
געשטאנען דער אונבעקאנטער ריטער.

הענד דריקען זיך; שעפשענד ליבעס - ווערטער
שפאצירען זיי ארום אין לבנה - שיין,
און דאס ווינטעל שמייכעלט פריינדליך,
צויבערארטיג בעגריסען זיי די רויזען.

צויבעראַרטיג בעגריסען זיי די רויזען,
און זיי גליהען ווי ליבעס - שליחים —
אבער זאג מיר נאר געליבטע
פאר וואס ביזטו פלוצלונג רויט געווארען ?

„אינזעקטען שטעכען מיך געליבטער,
און די אינזעקטען זענען אין זומער
מיר אזוי פערהאסט, ווי זיי וואלטען זיין
לאנגנאזיגע רייטע יודען".

לאז די מוירען און די יודען, —
רעדט דער ריטער פריינדליך ניט
פון דעם מאנדעלבוים פאלען
טויזענדער ווייסע בליטהען.

טויזענדער ווייסע בליטהען פאלען
און צוגיסען זייערע פערפומען —
אבער זאג מיר נאר געליבטע,
איז דיין הארץ פאר מיר אין גאנצען ?

„יא, איך ליב דיך, געליבטער,
איך שווער דיר עס ביים ערלעזער
וועלכען די פון גאט פערשאלטענע יודען
האבען מיט בייזקייט אמאל ערמארדעט".

לאז דעם ערלעזער און די יודען —
האט גערעדט דער ריטער, פריינדליך זיס.
אין דער ווייט טרייסלען זיך טרוימענדיג
ווייסע ליליען, מיט ליכט בעגאסען.

ווייסע ליליען, מיט ליכט בעגאסען,
קוקען ארויף צו די שטערן אויפען. —
אבער זאג מיר, געליבטע
האסטו אויך נישט פאלש געשוואוירען.

„פאלשקייט איז נישטא אין מיר, געליבטער,
ווייל אין מיין ברוסט איז קיין טראפען
בלוט נישטא פון די שווארצע מורען
און פון די שמוציגע יודען".

לאז די מורען און די יודען, —
רעדט דער ריטער, פריינדליך זיס;
און צו א פערדעקטען מירטען ווינקעל
פיהרט ער צו דעם שררה'ס טאכטער.

מיט דער ווייכער ליבעס - נעץ
האט ער זי ארומגעפלאכטען!
קורצע ווערטער, לאנגע קושען,
און די הערצער איבערפלאסען.

ווי א צושמעלצענד זיס כלה - ליד
זינגט א מוטיגע נאכטיגאל;
ווי צום פאקעל - טאנץ הויבען זיך צוזאמען
פייער - ווערימלעך אויף דעם בארען.

שטילער ווערט אין פערדעקטען ווינקעל,
מען הערט נאר, ווי בשתיקה,
דעם מורמעל פון קלוגע מירטען,
און ווי די בלומען שעפען לופט.

אבער פויקען און טרומייטערס
שאלען פלוצלונג פון דעם שלאס.
אויפגעכאפט ווי פון שלאף, האט קלארא
אוים דעם ריטערס ארים זיך ארויסגעצויגען.

„הער, דאס רופט מען מיך געליבטער!
אבער איידער מיר געהן זיך פונאנדער
מוזטו זאגען מיר דיין ליבען נאמען,
וואס דו האסט ביז איצט פאר מיר פערבארגען"

און דער ריטער פרעהליך לאכענד
קושט די פינגער פון דער דאנא,
קושט די ליפען און איהר שטערן,
און צום סוף האט ער די ווערטער:

איך, סעניאָרא, אייער געליבטער,
בין דער זוהן פון פיל בעריהמטען
גרויסען שריפטשטעלער און געלעהרטען
הרב ר' ישראל פון סאראגאסא.

וואס פאר א גלענצענדע פאעמע, און וואס פאר א נאך גלענצענדערע סאטירע. א גוטמוטיגער, אבער שארפער ווין אויפן חשבון פון דער דאנא מיט איהר נארישען פאראורטייל געגען יודען, און מיט איהר לייכטזין.

עס איז זיכער פאראדאקסאל, דאס, וואס איך וועל דא זאגען. אבער עס קען דאך זיין, אז די איצטיגע נאצי־פיהרער האבען אפשר אונבעוואוסט דערפאר איינגעפיהרט זייערע שטרענגע געזעצען וועגען „ראסען שאנדע", כדי א דיכטער ווי היינע זאל מעהר נישט קענען לאכען פונם פאראורטייל און לייכטזין פון זייערע שוועסטער און טעכטער. דער פאראורטייל ווי דער פאראורטייל ; איהם ווילען זיי אויפהאלטען, פערקעהרט, זיי ווילען, אז ער זאל זיין וואס שטארקער און ווילדער; אבער דעם לייכטזין ווילען זיי אונטערדריקען, ער איז זעהר שטרענג פערבאטען... זייער מיה וועט אבער זיין אומזיסט. די נאטור וועט זיין שטארקער ווי אלע זייערע געזעצען. געגען זייער פערבאט וועט קומען גאר א שטאר־קע רעאקציע און זיי וועלען בלויז ערשיינען לעבער־ליך פאר דער געשיכטע. ס'איז בלויז א שאד, וואס ס'אין איצט נישטא אזא דיכטער ווי היינע, וועל־כער זאל שוין פון זיי לאכען. אבער אזא דיכטער וועט אויך נאך קומען.

געשיכטע פון יודען אין לאָדז

וואָל, באַנוועל און האַלב־באַנוועל־אינדוסטריע אין לאָדז און דער יודישער אַנטייל אין זיי

פון ד"ר פ. פרידמאַן

(נאַכדרוק פערבאָטען)

די וואָל אינדוסטריע איז צו יענער צייט אין לאָדז געווען נאָך זעהר ווייניג ענטוויקעלט. בכלל איז אין 1867 אין לאָדז געווען 17 אונטערנעהמונגען פון דער וואָל־אינדוסטריע, דערונטער 6 יודישע אונטערנעהמונגען. ד.ה. 35 און דרייצענטעל פּראָצענט. די יעהרליכע פּראָדוקציע פון אלע 17 אונטערנעהמונגען שטעלט מען זיך־פאַר דעם ווערט פון 321 טויזענד רובעל, די פּראָדוקציע פון די יודישע אונטערנעהמונגען האָט בעטראָפען 67 טויזענד 200 רובעל, ד.ה. 20 און 9 צענטעל פּראָצענט. ווי מיר זעהען אלזאָ בעווייזען די נישט יודישע אונטערנעהמונגען א בעדייטענדיג גרעסערע פּראָדוקציע ווי די יודישע אונטערנעהמונגען: אויף איין נישט־יודישע אונטערנעהמונג מאַכט דער דורכשניטליכער פּראָדוקציע־ווערט אויס 23 טויזענט 98 רובעל און אויף א יודישער אונטערנעהמונג בעטרעפט נאָר דער דורכשניטליכער ווערט 11 טויזענד 200 רובעל. אויך די צאָהל בעשעפטיגטע ארבייטער איז אין יודישע אונטערנעהמונגען געווען קלענער, ווי אין די קריסטליכע. די גאַנצע לאָדזער וואָל־אינדוסטריע האָט אין 1867 בעשעפטיגט 195 ארבייטער, פון זיי האָבען אין יודישע אנשטאַלטען געאַרבייט נאָר 54, ד.ה. 27 און 7 צענטעל פּראָצענט. אויף איין קריסטליכע אונטערנעהמונג מאַכט אלזאָ אויס אין דורכשניט ארום 13 ארבייטער, בעת אין א יודישער אונטערנעהמונג בעטרעפט דער דורכשניט קוים 9 ארבייטער.

אויב מיר וועלן בעטראַכטען בעזונדער די שפּינעריען און בעזונדער די וואָל־וועבעריען, וועט דער פערגלייך נאָך אומגינסטיגער אויספאַלען פאַר די יודישע אונטערנעהמונגען. דעם גרויס־אינדוסטריע כאַראַקטער האָבען פערמאָגט נאָר יענע שפּינעריען, וועלכע זענען בעטריבען געוואָרען פון מעכאַנישע כוחות; 4 וואָל־שפּינעריען אין לאָדז האָבען קאָנצענטרירט אין זיך כמעט א העלפט פון דער גאַנצער לאָדזער וואָל־פּראָדוקציע. פון די דאָזיגע 4 שפּינעריען איז נאָר איינע געווען א יודישע (פרוסאַקס) אָבער, על כל פּנים איז זי נישט געווען די גרעסטע אין לאָדז, נאָר אין פּרט פון דער יעהרליכער פּראָדוקציע האָט זי זיך געפינען ערשט אויפן דריטען אָרט. דאָס ערשטע אָרט האָט פערנומען די שפּינעריי פון טעאָדאָר פּעטערס, וועמענס פּראָדוקציע עס איז מעהר ווי דריימאָל אזוי גרויס געווען ווי פרוסאַקס (57 טויזענד רובעל). — פון 13 וואָל וועבעריען האָבען 5 געהערט צו יודען, דעם הויפּט אָרט צווישען די וועבעריען האָבען פערנומען צוויי דייטשע אונטערנעהמונגען, פון לעפּאַפאַלד און שרוואַרד העגטשעל (דורכשניטליך האָט זייער יעהרליכע פּראָדוקציע בעטראָפען צו 35 טויזענד רובעל). דאָס דריטע אָרט האָט פערנומען ליקערניקס וועבעריי (22 טויזענד 500 רובעל). דאָס פערטע אָרט — די וועבעריי פון העגריק פּאָרוועריק (21 טויזענד 500 רובעל) און דאָס פינפטע אָרט — די יודישע וועבעריי פון ב. פרישמאַן (15 טויזענד רובעל יעהרליכער פּראָדוקציע). וואָס אַנבאַלאַנגט האָבען אין די 50־גער יאָהרען און תחילת פון די 60־גער יאָהרען עקזיסטירט נאָך צוויי בעדייטענדסטע יודישע וואָל־שפּינעריען דויטשמאַנס און עלבינגערס, אָבער זיי זענען ליקווידירט געוואָרען, נאָך פאַר 1867.

די באַנוועל אינדוסטריע איז געווען, אזוי צו זאָגען, — דער קערן פון דער לאָדזער אינדוסטריע און זי האָט ארומגענומען צוזאַמען מיט עטליכע געהילפס פאַבריקען און איין פאַבריק פון זיידענבענדער 456 אונטערנעהמונגען, וואָס האָבען פערמאָגט, לכל הפחות צו צוויי ווארשטאַטען. אין דער דאָזיגער צאָהל איז געווען 50 — שוועגטועל, נאָכ! אראָפּרעכענען דריי נעמען, בנוגע וועלכע עס ענטשטעהט א ספק, צי זיי זענען יודישע — 47 יודישע אונטערנעהמונגען, ד"ה 11 פּראָצענט. די יעהרליכע פּראָדוקציע פון אָט די אלע אנשטאַלטען האָט אויסגעמאַכט 4 מיליאָן, 671 טויזענד מיט 325 רובעל, די יעהרליכע פּראָדוקציע פון די 50 יודישע פירמעס האָט בעטראָפען 396 טויזענד מיט 420 רובעל, ד.ה. 8 און א האַלב פּראָצענט. אויף איין קריסטליכע אונטערנעהמונג מאַכט דער דורכשניט פון דער יעהרליכער פּראָדוקציע אויס 10 טויזענד מיט 342 רובעל און אויף איין יודישע אונטערנעהמונג בעטרעפט דער דורכשניט נאָר 7 טויזענד מיט 928 רובעל. די צאָהל ארבייטער אין אלע 456 אונטערנעהמונגען האָט אויסגעמאַכט 6422 נפשות און אין די 50 יודישע אונטערנעהמונגען זענען בעשעפטיגט געווען 702 ארבייטער ד.ה. 10 מיט נײַן צענטעל פּראָצענט, איין קריסטליכע אונטערנעהמונג האָט בעשעפטיגט 14 ארבייטער און אזויפיל בעטרעפט אויך דער דורכשניט אין די יודישע אונטערנעהמונגען. מיר זעהען דאָ אלזאָ א געוויסע איבערוואָג אויף דער זייט פון די קריסטליכע אונטערנעהמונגען און פון דער פּראָדוקציעהייך, אָבער זי איז שוין נישט אזא דערדרוקענדיגע, ווי אין דער וואָל־ אינדוסטריע.

אויב אָבער וועלען מיר פערגלייכען די יודישע מיט די נישט־יודישע אונטערנעהמונגען, בעטראַכטענדיג יעדען פּראָדוקציע טייל בעזונדער, וועלען מיר בעקומען א גאַנץ אנדער בילד:

קודם כל איז צווישען די 5 גרעסטע אונטערנעהמונגען אין דער באַנוועל אינדוסטריע, בפרט אין דער שפּינעריי און אַפּרעטור (שייבלער מיט א יעהרליכער פּראָדוקציע פון 648 טויזענד רובעל, גראָהמאַן — 87 טויזענד מיט 500 רובעל, זאַכערט 93 טויזענד מיט 600 רובעל, פּעטערס 197 טויזענד רובעל און י. ריכטערס — 41 טויזענד רובעל) נישט געווען קיין איין יודישע אונטערנעהמונג. דערביי דאַרף מען נאָך בעמערקען אז אין 1867 האָט די סטאַטיסטיק נישט פערנאָטירט די דעמאָלט נישט טעטיגע פאַבריק פון גייערן, וועמעס יעהרליכע פּראָדוקציע עס האָט בעטראָפען איבער א מיליאָן רובעל. אויך אלע דריי באַנוועל־דרוקעריען, וואָס האָבען צו יענער צייט עקזיסטירט אין לאָדז, זענען געווען קריסטליכע, גראַד ווי די 7 שטרימפּ־פאַבריקען און איין קנאָפּ־פאַבריק. אין 1867 זענען יודען רעפּרעזענטירט געווען אין דער באַנוועל־אינדוסטריע, נאָר אלס בעלי־בתים פון מיטעלע און קליינע וועבעריען פאַר באַנוועל און האַלב־באַנוועל־אויסאַרבייטונגען. אזעלכע אונטערנעהמונגען זענען בכלל אין לאָדז געווען 439, דערונטער 49 יודישע. ד.ה. 11 און צוויי צענטעל פּראָצענט. דאָ זענען אין דעם געביט פון זיידענס־ אויסאַרבייטונגען (טאַשטוכער און בענדער) איז טשאַמאַנסקיס אונטערנעהמונג געווען די ערשטע און די גרעסטע פון דעם מיר אינדוסטרי אונטערנעהמונגען אין לאָדז.

פון די אלע דערמאָהנטע ידיעות, בעקומען מיר פאָלגענדיג בילד:

אויף 473 אנשטאַלטען פון דער טעקסטיל אינדוסטריע אין לאָדז (אבסטראַהירענדיג פון 414 איינצעלנע וועבערס) איז געווען 56 יודישע אונטערנעהמונגען, ד.ה. 11 מיט אכט צענטעל פּראָצענט. פון די צאָהל 6671 ארבייטער, וואָס זענען געווען בעשעפטיגט אין אלע טעקסטיל אונטערנעהמונגען אין לאָדז איז אויסגעקומען 757 ארבייטער אויף יודישע אונטערנעהמונגען, ד"ה 11 מיט א האַלבען פּראָצענט. פון דער אלגעמיינער יעהרליכער פּראָדוקציע, וואָס האָט בעטראָפען 4 מיליאָן, 992 טויזענד מיט 858 רובעל, איז אויסגעפאַלען אויף יודישע אונטערנעהמונגען 463 טויזענד מיט 540 רובעל. ד"ה 9 מיט דריי צענטעל פּראָצענט. בכלל אלזאָ זענען די יודישע אונטערנעהמונגען געווען שוואַכער און קלענער פון די קריסטליכע אונטערנעהמונגען.

עס וואָלט איצט איבערגעבליבען ארומצורעדן די צאָהל פון די יודישע וועבערס, וואָס האָבען פערמאָגט צו איינצעלנע ווארשטאַטען. ליידער גיט די סטאַטיסטיק נאָר אָן דעם אלגעמיינעם סכום פון די דאָזיגע וועבערס—414 „איינצעלנע וועבערס", וואָס פערמאָגען 414 ווארשטאַטען; בעשעפטיגען 210 ארבייטער און פּראָדוצירען סחורות איינם ווערט פון 248 טויזענד רובעל אין יאָהר 1867. מיר קאָנען נישט מעהר ווי משער זיין, אז צווישען די דאָזיגע „איינצעלנע וועבערס" האָבען זיך געפינען אויך א פּאָר צענדליג יודען.

◆א מיטינג פון בהמות...◆

אָדער: די מהומה אין דער אָקסישער וועלט

פון י. אַבערזשאַנעק

שחיטה! שחיטה! שחיטה!

די וועלט קאָכט, אין סיים קאָכט זיך. אין סענאַט איז ליהודים. דעפּוטאַטען, סענאַטאָרען, פּראָפעסאָרען, טעלעהרטע — אלע האָבען זיי די קעפּ אין דער בהמה אריינגעלעגט. אלע דאגות פערוקט אן א זייט, און מען נעמט זיך צום אָקס.

זעהענדיג דעם טומעל, וואָס ס'האָט זיך געמאַכט ארום דער שחיטה, זעהענדיג ווי די וועלט איז פערבהמהשט געוואָרען. איז אין דער בהמה'שער וועלט ענטשטאַנען א פּראָיעקט צוזאַמענצורופען א לאַנדקאָנפערענץ כדי צו בעטראַכטען די געשאַפענע לאַגע.

צו דער קאָנפערענץ זענען געקומען דעלעגאַטען פון קוהען, אָקסען, קעלבער, פערד. אייזלען, חזרים, און א ספּעציעלע דעלעגאַציע פון דער הינטישער וועלט.

פאַר דער קאָנפערענץ האָבען אָפּגעהאַלטען בעראַטונגען די פאָרשטעהער פון די בעזונדערע גרופּען, עס האָט זיך בעהאַטען די קוה־גרופּע, די אָקסען־גרופּע, די קעלבער גרופּע, די פערד־גרופּע, די אייזעל־גרופּע. די חזרים־גרופּע און די הינטישע גרופּע.

אויף דער טריבונע בעוויזט זיך אַן'אַלטער אָקס. גיט עטליכע מאָל א דרעה מיטן וויידעל, דערמיט ער־קלערט ער די קאָנפערענץ פאַר געעפענט.

נאָך דעם ווי דער אלטער אָקס נעהמט איבער דעם פאָרזיץ האַלט ער די

ערעפנונגס רעדע.

זעהר חשובע דעלעגאַטען און דעלעגאַטקעס. מיר זענען זיך דאָ צוזאַמענגעקומען כדי צו בעטראַכטען די געשאַפענע לאַגע און אונזער בהמהשער וועלט, עס מוז אָנגענומען ווערען א שטעלונג צו די צוויי־פיסיגע חכמים. וואָס טומלען איצט אין סיים און אין סענאַט וועגען אונז בהמות. מיר טאָרען נישט דערלויבען אז זיי, די צווייפיסיגע זאָלען האָבען די דעה איבער אונז, פיערפיסיגע. מיר מוזען קלאָר און דייטליך און מיט א ישוב הדעת זיך פערטראַכטען וועגען דער געשאַפענער לאַגע. מיר מוזען איינמאָל פאַר אלע מאָל אראָפּרייסען די מאַסקע פון די וואָס פּרעדיגען הומאַניטאַרישקייט.

חשובע דעלעגאַטען און דעלעגאַטקעס! פאַר אונז בהמות איז קלאָר ווי דער טאָג אז מיט זייער הומאַניטאַרישקייט זוכען זיי נישט אויסען אונזער טובה. א שטערנגע טובה ווילען זיי אונז טוען. טאָמער איז וועגען דער חלף, ווילען זיי אונז נאָך צולעגען — א האַמער איבערן קאָפּ!... בעטויבען ווילען זיי אונז פאַרן שעכטען. ווי געפעלט אייך, חברים, די קאָזאַצקע טובות! אויב זיי האַלטען, אז א זעץ מיט א האַמער איבערן קאָפּ הייסט „הומאַניטאַרישקייט" טאָ זאָלען זיי עס פּרובען פריהער אויף זייערע אייגענע קעפּ!... (ס'הערט זיך א מהומשעריי, מעקעריי, און ביליעריי — דאָס שרייען זיי אלע בראוואָ...)

דער פאָרזיצער, דער אלטער אָקס רעדט ווייטער:

— חשוב'ע דעלעגאַטען און דעלעגאַטקעס! ביז איצט זענען מיר געגאַנגען צו דער שחיטה און מיר האָבען געשוויגען איצט איז געקומען די צייט אז מיר בהמות, זאָלען זיך אָרגאַניזירען און א סוף צו מאַכען צו אונזערע בלומרשטע צער בעלי־חיים'ניקעס, וואָס אָן נאָמען פון צער בעלי חיים, אין נאָמען פון הומאַניטאַרישקייט טון זיי אָפּ די גרעסטע שווינעריי.

חזיר (פון אָרט): איך פּראָטעסטיר!.. חבר פּרעזעס, איהר בעליידיגט מיך!..

פאָרזיצער: ענטשולדיגט, חבר חזיר, מיט דעם אויסדרוק „שווינעריי" בין איך נישט אויסען געווען אייך צו בעליידיגען. ענטשולדיגט!

דער פאָרזיצער ענדיגט:

אין נאָמען פון דער גאַנצער בהמהשער וועלט, פּראָטעסטיר איך געגען אונזערע בעגליקער, וואָס ווילען אונז „בעגליקען" מיט האַמערס איבער די קעפּ! מיר פּראָטעסטירען געגען דעם אריינמישען זיך אין אינזערע בהמהשע ענינים!.

דער פאָרזיצער מעלדעט:

— דאָס וואָרט בעקומט

די חברטע קוה.

די חברטע קוה געהט ארויף אויף דער טריבונע, בעגריסט זיך מיטן פאָרזיצער, דעם חבר אָקס, און הויבט אָן:

— מ—מ—ע—ע—ע. דער חבר אָקס האָט שוין קלאָר און דייטליך אָנגעוויזען וואָס ס'זענען די ציַלען פון דער היינטיגער קאָנפערענץ. איך וויל נאָר דערגענצען.

— חברים. אויב איך אָקסען געשעהט אַן'עוולה אויב איהר מיינט אז אייך איז שלעכט איז אונז, קוהען נאָך פיל ערגער. איהר ווייסט אין זאַך: מ'פּוטערט אייך, מ'פּאַשעט אייך, און אז איהר זענט שוין גוט אויסגעפּאַשעט, פירט מען אייך אוועק אין שעכט הויז און פערטיג. מיר, קוהען, געפינען זיך אין א פיל ערגערער לאַגע ווי איהר, אונז מעלקט מען ביים לעבען. ווי נאָר מיר קומען „צום שכל" הויבט מען אונז אָן צו מעלקען, וועד ס'האָט א האַנד געהט צו צו אונזערע איטערס און מעלקט!.. צו ערשט מעלקט מען אונז. אָנים, מ'ציהט אונז אויס דאָס בלוט, און אז מ'האָט שוין נישט וואָס צו מעלקען — שעכט מען אונז. שינדט מען אונז אָפּ די פעל. פרעסט מען אונזער פליש. איצט ווילען זיי נאָך אונז שלאָגען איבער די קעפּ!...

איך וויל טאַקע פון דעם אָרט ארויסטראָגען דעם שאַרפסטען פּראָטעסט געגען אונזערע מעלקערס. גענוג געמאָלקען!... גענוג אונזער בלוט געזויגען! (די רעדע פון דער חברטע קוה ווערט איבערגענומען מיט א רוישינער בראַוואָמעקעריי).

דאָס וואָרט בעקומט

דער חזיר.

— ליבער עולם! איהר וועט מיר ענטשולדיגען, וואָס איך וועל רעדען ליגענדיג. דאָס איז פון געוואוינהייט. איך רעד שטיל. ווייל איך האָב שמאַלץ ביים האַרץ אזוי ווי אלע גבירים... איך בין נישט געקומען אהער האַלטען קיין דרשות. ווארום דאָ איז דאָך נישט קיין סיים און נישט קיין סענאַט. איך וויל נאָר פעסטשטעלען א פאַקט, א טרויעריגען פאַקט.

ווי איהר זעהט, חברים, בין איך א חזיר, און ווישען דאַרפט איהר, אז איך בין נישט קיין געוועהנליכער חזיר. איך בין א פּריצישער חזיר. מיין בעל־הבית איז א פּריץ א שלאַכטשיץ. נאָר א גרויסער יהסן. א סיים דעפּוטאַט, און נישט סתם עפּעס א סיים דעפּוטאַט. נאָר א „למדן". א גרויסער צער בעלי־חיים'ניק. מיין בעל הבית איז טאַקע דער פּרעדיגער וואָס פּרעדיגט הומאַניטאַרישקייט אין סיים.

נו, וועל איך אייך טאַקע דערציהלען וואָס איך האָב אליין געזעהען מיט אייגענע אויגען.

— געווען איז עס מיט עטליכע וואָכען צוריק. קומט ער אין דער שטאַל אריין. געהט גלייך צו צו מיין מאַמען, נעהמט זי אָן פאַרן אויער און שלעפּט זי ארויס אויפן הויף.

איז מיר די מעשה אויסגעקומען פערדעכטיג. וואָס האָט ער צו מיין מאַמען? וואָס עפּעס פאַרן אויער? בין איך דאָך א חזיר, בין איך נאָכגעגאַנגען זעהען וואוהין ער פיהרט זי.

שטעלט אייך פאָר, אז געפיהרט האָט ער זי אונטער דער סטאַראָלע, האָט איהר פערבונדען די אויגען, געפּענטעט די פיס און איידער די מאַמע האָט זיך אומגעקוקט האָט ער איהר טעגעבען א טערעבעניץ מיט אַן'אויזערנעם האַמער איבערן קאָפּ. די מאַמע האָט א מיראַ'דיגען ריטשע געטאָן. האָט ער געגומען זעצען מיטן האַמער איבערן קאָפּ, איבערן מוח. אריינגעשטאָכען א מעסער אין האַרצען אריין, און מיין אומגליקליכע מאַמע איז געפאַלען א טויטע. איך דערמאָן מיך איצט ווי די מאַמע האָט געצאַפּלט און ווי דער פּריץ האָט זי געקוילעט מיטן מעסער, געהט מיר א שוידער איבער מיין חזירישען קערפּער.

איצט, שטעהט ער, דער פּריץ, מיינער און פּרעדיגט וועגען הומאַניטאַרישקייט, וועגען צער בעלי חיים, נו, פרעג איך אייך: וואו איז זייער צוויי פיסיגער יושר?

דער חזיר ענדיגט:

— חברים, איך בין א קוילעכדיגער יתום, א טאַטע און אָהן מאַמע, איך שווער ביים בלוט פון מיין געקוילעטער מאַמע, אז די אלע וואָס פּרעדיגען הומאַניטאַרישקייט זענען אליין באַרבאַרען און בתוכם מיין פּריץ, וואָס האָט אומגעבראַכט מיין טייערע מאַמע אויף אַנ'אכזריותדיגען אופן.

דאָס וואָרט אין דער דיסקוסיע בעקומט

דאָס פערד.

קודם כל וויל איך בעגריסען די חברים דעלעגאַטען און דעלעגאַטקעס. איך וועל בעטען מיך אויסהערען מיט קאָפּ.

— חברים! איך וויל נאָר אָנווייזען אויף די לעכערליכקייט פון די צוויפיסיגע משׁשׂים, וואָס זענען זיך אוועקגעזעצט אויף די ווייכע פאָטעלען, און רעדען וועגען צער בעלי חיים. זיי ברעכען זיך די קעפּ פאַר די בהמות, אז זיי זאָלען האָבען א לייכטען טויט.

אונז רופען זיי בהמות? און וואָס זענען זיי? זענען קליינע בהמות? זיי געהען נישט ווי בהמות צו דער שחיטה? ווייניג האָט זיי ווילהעלם אויסגעשאָכטען? ווייניג האָט זיי ניקאָלאַי אויסגעקוילעט? ווי די הינט האָט מען זיי געקוילעט!

דער הונט (פון אָרט): חבר פאָרזיצער, כ'בעט מיך נישט צו בעליידיגען!!

דער פערד רעדט ווייטער:

חברים! איך בין אליין געווען אין דער מלחמה און איך שווער אייך, אז זיי, די צוויי־פיסיגע זענען מעהר בהמות ווי איהר. איך צווינגט מען צו געהן צו דער שחיטה און זיי לויפען אליין אין שעכטהויז אריין. בהמות, איהר הערט? בהמות, ווי איהר זעהט מיך א פערד! נו, געהען זיי, די צוויי־פיסיגע בהמות, איך פערזאָרגען — א געלעכטער בנאמנות!...

נאָך דעם ווי ס'רעדען נאָך: דאָס קעלבעל, דער אייזעל, דער הונט ווערט אָנגענומען דער פאָרשלאָג פון אָרט אויסצואַרבייטען א מעמאָראַנדום און צו שיקען א דעלעגאַט אין סיים אריין, און מינדליך איבערגעבען די פּאָסטולאַטען פון דער בהמהשער וועלט. דערמיט ווערט די קאָנפערענץ געשלאָסען.

תמות נפשי...

אפשר אַ גורל־שפּיל

פון משה בראָדערזאָן

(אינים זיילען־זאַל פונם גרויסען פלשתים־פּאַלאַץ איז חוץ דעם בלינדען שמשון הגבור און דלילה'ן קיינער נישטאָ. דער זאַל איז איבערפולט מיט עכאָים פון שיכּורע פרייד־ און נצחון־קלאַנגען, וואָס דער־טראָגען זיך אהער פון אלע זייטען און אויך פון אוי־סערשטען גאָרן.)

דלילה
איצט — נאָך דעם, ווי כ׳האָב דיך איבער־וויזען
צו שונאים דיינע — מיינע ברידער,
נעהמט רחמנות גרויס ארום,
און גליהענדע חרטה —
מיין לייב —!
מיין לייב עס בענקט איצט ווידער:
אין גרויסען דורשט דאָס בלוט מיינס ריזלט
און ווייל א ווייל נישט ווערען שטום...

שמשון
נישט בלייב דאָ, ווייב!

דלילה
ענטהוגען איז דיין קראַפט:
ביזט בלינד,
און שוואַכקייט - פיבער
אין גוף פערשלאָפט
עס פיינינט שמשונען דעם גיבור,
וואָס האָט צו איין-און-איינציגקייט געדינט!

שמשון
נאַריש קינד,
נישט בלייב דאָ אויסען איצט —
פאַרשווינד!

דלילה
געבליבען איז פון ... פט אפילו נישט קיין שאָטען,
קיין אָנצוהערעניש אפילו
פון לייבען-ברילען —
און ס׳פּיינינט מיך רחמנות און חרטה,
בעת עס זינגען זיג אין בערגער און אין טאָלען,
בעת עס יובלען מיט נצחון-לידער,
מיינע ברידער!

שמשון
זיי רוהיג, דלילה,
אין זייער זיג עס איז דער אָנהויב פון מפּלה!
נצחון פונם חטא
פערגייען וועט אין געלעכטער און געשפּעט,
ווי שנעל פערגאַנגען איז
דער היים-פערדרעטערישער גלעט
פון דיר, דלילה!
דו זאָגסט: כ׳בין בלינד,
עס זענען אויסגעשטאָכען מיינע אויגען!
איזים אפשר אמת דאָס אַצינד —
אָבער — שפּעטער — באלד דערנאָך,
ווען ס׳פליהט מיין שווער געמיט פון הינער-פלעט,
ווי שאַרפע פייל פון פיילענבויגען,
דאַן זעהט מיין אויג דעם תוך —
די גרויסע בראָך פון געצענדינער,
וואָס צווישען אלע געטער זייערע
זיי קאָנען זיך דעם איינציגען נישט אויס-געפינען —
דעם גאָט פון אלדאָס גוטס,
דעם גאָט, וואָס איז בעזונדער,
וואָס איזין איז ער אונזער שוין,
דעם גאָט, וואָס איז איך אונז
און יעדען אונזערען בעגינען —
דו נאַריש, זינדיג קינד, דלילה!

דלילה (דערשראָקען)
האָט זיך מיר געדוכט —
כ׳הער שוין ווידער קראַפט — כ׳האָב דער-הערט איצט
אין דיין שטים שוין!
אין טראַציגקייט אין שטולער
פון די ווערטער דיינע, שמשון!

שמשון
נישט טראָציגקייט
ענטקעגען פינסטערען נצחון,
וואָס אין דער ווירקליכקייט עס איז געשעהן,
נאָר — מיט די אויגען מיינע,
דורך אלע חרפּות און יסורים אויסגעשטאָכען
א פּלוצלינגער דערזעהן איז דאָס,
און ווייטער אומענדליכער זעהן,
דלילה!

דלילה
ווען די ווייגען אין די בליטען
די נישט גוטע
פון מיינע ברידער שפּילען,
וועקט זיך נישט אין דיר א ווידערווילען
צו דיין גאָט און וועלט
און דראַנג צו הייליגקייט
פון אַ נקמה-טאַט?...

שמשון
שווייג, דלילה,
דיינע רייד—דאָס פיהל איך—איצטער צילען
ווידער מיט פערראַט!

דלילה
אָ, שמשון, ניין!
צי הערסטו נישט פון ווערטער מיינע דעם געוויין,
אויף יונגער שיינקייט מיין,
וואָס אויסגעבליבען איז אליין
צו דער געדעכעניש פון דיר פערשקלאַפט—
אני׳עלענדע עגונה,
פאר וועלכער ס׳האָבען זיך פערלאָשען
אלע זיבען זונען
פון דיין אוועקגעגאנגענער
דער גאָט-געבענשטער נזיר-קראַפט?
ניין, שמשון, ניין!

שמשון
צוריקקעהרען עס וועט די קראַפט,
געבוירען פון יסורים און פון פּיין!

דלילה
פאַרוואָס האָט עס אזוי צו זיין בעדאַרפט
דו זאָלסט מיר אויסזאָגען דעם סוד פון דיין נזירות?
אָ, גאָט — דיין גאָט,
פאַרוואָס ער דיר די שוואַכקייט צוגעלאָזט
דו זאָלסט פערטרויען מיר דעם סוד,
וואָס האָט מיר דיך אַוועקגענומען,
אוועקגערויבט —?

שמשון
און איך האָב דיר,
דער ליבשאַפט דיינער מיט מיין האַרץ גע-גלויבט
הגדתי את כל לבי!
און איזין איזים געשעהן,
ווייל אין פערבלענדונג וואונדערליכער פון מיין ליבע,
די דעמאָלטיגע בלינדקייט מיינע האָב איך נישט דערזעהן!
און ווען פערראַט עס איז געווען דיין מיין, דלילה,
און שקר ווייבערישער אין דיין חן אפילו —
ביזט דו נישט שולדיג,
אַזוי-אָט אפשר גאָר געווען
פון גורל איז דער ווילען —!
אָבער א י ך, דער מאַן, דער גיבור,
מחמת שוואַכקייט, איז אין רויך
אוועק מיין כּוח —
אַוועק — א בוגד אין מיין פאָלק
און תפילה! (הויבט די הענר)

דלילה
עס זענען דיינע הענד אין הויך געהויבען,
אָבער, שמשון, זאָג, פאַרוואָס, פאַרוואָס —
נישטאָ אין זיי קיין צייכען און קיין אות
פון צאָרן אויפגעבריזטען?
פאַרוואָס נאָך אַלץ געווענדטע
זענען דיינע הענד אין גלויבען,
און נישט כּנחוג אין פויסטען?

שמשון
דו וועסט עס נישט פערשטיין, ווען כ׳וועל דיר זאָגען
דעם ריינעם אמת,
אז, ווען אין טויזענד פלאָגען
און אין קלעם איז
דאָס האַרץ און די נשמה,
איז בראשית, אורשפרונג פון יעטוועדער קראַפט,
אין איטליכער יהידישער און פאָלקס-מלחמה
דער גייסט, וואָס אָהן אַנ׳אויפהער שאַפט,
דער אורקוואַל פונם חיות, פונם קיום-זאַפט:
אמונה און בטחון —

דלילה
און דאָך ביזט ד ו אין דרייען איינגעבראָכען,
און ס׳ציטערען דיר ביין און קנאָכען!

שמשון
דאָס האָב איך איצטער ערשט דערזעהן, דער׳אַהנט:
אמונה און בטחון —
וואָס מאַכט בעשייד
אין איטלעך צער און לייד,
אין איטליכען פערמעסט-געפעכט און שלאַכט!
דעריבער האָט אויך משה אויסגעשטרעקט די הענד געהאַלטען
נישט אין פויסטען, נאָר אין א בעפעהלעריש געבעט,
אין קאַמף פון פאָלק מיט דעם עמלק —
אין דעם געפעכט פון טאָג מיט נאַכט!
נייערט נישט בעשערט איז איהם געווען
אריינגיין אינם לאַנד געבאָטען,
ווי מיר איז נישט בעשערט,
ווי מיר — וואָס האָט בעגעהרט
די פרייד פון דיר, דלילה,
אין מיין נזירות,
ווי מיר איז —
ווי מיר ס׳איז איצטער נישט בעשערט
צו זעהן די אויסלייזונג פון פאָלק און מענש—

דלילה (דערשראָקען)
וואָס, שמשון, גייסטו טון?
איך זעה מיט דיינע הענד דערהויבען
וואַקסטו —
דיין נישט דערגרייכבארקייט עס וואַקסט,
דו ווערסט, איך זעה, אַלץ העכער!
ארום א שוואַרצען אַקס
איך זעה צוויי פייערדיגע רויטע זונען
עס פלאַקערען אין דיינע בלינדע אויגען-לעכער...
אָ, שמשון... וואָס?.. וואָס גייסטו טון?..

שמשון
נישט אָפּשטעלען די זון,
דלילה —!
איך קאָן נישט שטערען גיין איהר גאַנג
אין וועג צו טאָג
און אויספיהרען איהר ווילען!

דלילה
צו וועלכע צילסטו צילען, שמשון,
אין חולשות דיינער?
וואָס גייסטו טון?

שמשון
כ׳גיי טון, וואָס איצט — געוואָרען מיין בע-שטים שוין,
וואָס — קיין צוריקוועג איז נישטאָ דערפון..
(גרייפט מיט די הענד צו די זיילען)

דלילה
אָ, גאָטער, הייליגע, וואָס גייט ער טון?

שמשון
אַצינדער קאָנסט שוין בלייבען, דלילה,
ס׳איז אפשר בעסער, וואָס ביזט נישט אָוועק-געגאַנגען,
אין דרויסן מיט זכרונות בענקשאַפט קיהלען—
דלילה,
בלייב דאָ — און רוהיג זיי נאָר:
עס וועט די זון פאר אונז שוין מעהר נישט שיינען,
אויף קינדער פון דער זינד געבוירען,
אין לייכטזין און אומזינגקייט פערלוירען —

דלילה
אָ, שמשון,
פאַרוואָס-זשע ציטערט איצט מיין האַרץ
אין טרויעריגער פרייד,
ווי ווען איך האָב געהערט פון דיר די גבורה-רייד,
ווי ים צעוויגט אין שטורעם און אין מורא,
ווען דיינע נזיר-האָהר איך האָב געשוירען?

שמשון
ווייל ס׳איז אזוי,
דו, ווינט פון ים — דו, פרוי,
וואָס ווידער האָט אין מעכטיגער,
אין אויסלייזערישער לוסט
צעוויגט מיין ברוסט —
ווייל כ׳האָב דיך ליב, דלילה,
ווי זון, לבנה און די שטערען!

דלילה (קניעט פאר איהם און קושט זיינע פיס).
אָ, שמשון! שמשון! שמשון!
וואָס קאָנסטו מיט דיין שוואַכקייט,
מיט דיין אונמאַכט טון?

שמשון
די מאַכט פון אונמאַכט איז — צושטערען!
פאַר זשאַווער מוראָ האָט דער שטאָל,
דלילה,
טאָ וועלען זיי זיך באלד דערוויסען און דערפיהלען,
וואָס ס׳הייסט די שפלות אָנגעצוואונגען
דער נאָמען מענש פערשעמט,
און מיט די חרפּה-רונגען,
די אייזערנע געקלעמט...
איך שפּיר מיין אונמאַכט ווערט צו מאַכט,
צו כּוחות אָפּגעפרישטע —
שטאַרקער איצטער, ווי אַמאָל!
און באלד וועט זיין א סוף צו דער
צרעת-משתה!
גענען צו מיר, דלילה
און נעהם מיך אָט אַזוי ארום —
ווי אַ מאָל —
מיין ווייב... און זאָג:
הוי, תמות נפשי עם פלשתים!
שמע ישראל!!!
(אלץ קראַכט, ווערט צעשמעטערט, צושפּליטערט און צושטויבט).

שפּרוכען־לעהרעס פון רמב״ם

וועגן היי׳לונג און דערהאַלטונג פון געזונט

פון ד״ר ל. פרידמאַן (תל-אביב)

עס איז כדאי אז דער קאָפּ זאָל נאָכן וואשען אויסגעטריקענט ווערען א פּולקאָמע אויסגעטריקענט־קייט, ביז עס זאָל אויף איהם נישט בלייבען פון דער פייכטקייט ווען אפילו ווייניג — —

(פּרק משה, ייט).

* * *

דאָס קעמען פארן גאַנצען גאַנצען אין אָנהויב טאָג ווען מען דערוואַכט פון שלאָף, און דאָס קעמען די האָר־לאָקען ביים שלאָפען גיין — איז א גוטע התנהגות פאר אלע מענשען (על הקצרת).

* * *

וועגן עסען און טרינקען

די בעשטענדיגקייט פון געזונט — איז דאָס אָפּ־היטען זיך פון זאַטקייט.

(פּרקי משה, י״ז).

* * *

עס זאָל נישט עסען דער מענטש ביז עס ווערט פול זיין בויך. נאָר ער זאָל מינערען אזוי גוט ווי א פערטעל מאָס פון זיין זאַטקייט; און ער זאָל נישט טרינ־קען קיין וואסער אין מיטען עסען. נאָר ווייניג און גע־מישט מיט וויין; און ווען דאָס שפּייז וועט אָנהויבען זיך צו פערדייען אין די געדערים — זאָל ער טרינקען וואָס ער דאַרף טרינקען, און ער זאָל נישט טרינקען קיין סך וואסער ווען אפילו דאָס עסען איז פערדייעט געוואָרען.

און ער זאָל נישט עסען ביז ער וועט זיך נישט גוט בחדק זיין טאָמער וועט ער דאַרפען טון זיין בעדערפעניש.

עס זאָל נישט עסען דער מענטש ביז וואַנען ער וועט נישט גיין פארן עסען ביז זיין קערפּער וועט אָנ־הייבען זיך צו דערוואַרעמען — אָדער ער זאָל טון א מלאכה, אָדער זיך בעמיהען ביי אַנ׳אַנדער מיה, עס איז דער כּלל פון דער זאַך: ער זאָל פּייניגען זיין קער־פּער און ער זאָל זיך מיהען יעדען טאָג אין דער פריה ביז וואַנען זיין קערפּער וועט אָנהויבען זיך צו דער־וואַרעמען — און ער זאָל זיך אביסעל אָפּרוהען, ביז ער וועט צו זיך קומען און דאַן זאָל ער עסען. און אויב ער האָט זיך געוואַשען אין וואַרעם וואַסער נאָך דעם ווי ער האָט זיך דערמידעט — איז עס גוט. דער־נאָך וואַרט ער אביסעל און עסט.

שטענדיג ווען א מענש עסט זאָל ער זיצען אויף זיין אָרט אָדער אָנגעלענט אויף לינקס; און ער זאָל נישט גיין און נישט רייטען און נישט דערמי־דען זיך און נישט לאָזען דערשוויצען זיין קערפּער און נישט שפּאַצירען ביז עס וועט נישט פערדייעט ווערען דאָס עסען אין זיינע געדערים, און ווער עס שפּאַצירט נאָכן עסען אָדער דערמידעט זיך — דער ברענגט אויף זיך שלעכטע און האַרטע קראַנקהייטען.

(הלכות דעות, פּרק ד׳)

* * *

פייל־שפּרינדיגע עסנס און געבראָטענע פּרענ־גען א שאַרפען פּונקט ווי סמי־המות.

(פּרקי משה, כ׳).

* * *

וויין וואָס איז אין א גלייכער מאָס אויפגעלאָזט מיט וואַסער, דערוואַרעמט דעם גאַנצען קערפּער, ברענגט אריין אין אלע אברים א גיכע בעוועגונג און ריכטאַיזט די פייכקייטען פון קערפּער — —

(דאָרט).

* * *

מיר האָבען נישט קיין צוגעפּאַסטערע זאַך ווי וויין פארן כּוח, וואָס איז שלאָף געוואָרען און אָפּגע־פאַלען; דאָס זעלבע איז פאר אַזעלכען וועמען ס׳איז פערקיהלט געוואָרען דער גאַנצער קערפּער.

(דאָרט).

* * *

דאָס בעסטע פון די וואַסערען איז דאָס, וואָס גיט דיר נישט קיין טעם און קיין ריח — —

(דאָרט).

* * *

מילך שפּייזט דעם אָפּגעשוואַכטען גוף און מאַכט איהם דיק. — —

(דאָרט).

די בעסטע פון נייע קעזען זענען די, וואָס ווערען געמאַכט פון מילך פון וועלכער עס איז אראָפּגענו־מען די פּוטער. — —

(דאָרט).

* * *

אום זומער זאָל מען עסען קאַלטע מאכלים און נישט קיין סך געווירץ — — — אין אום ווינטער זאָל מען עסען וואַרעמע מאכלים און א סך געווירץ. — אזוי אויך זאָל מען טון אין קאַלטע ערטער און אין וואַרעמע ערטער. — אומעטום אזוי ווי עס פּאַסט זיך דאָרט.

(הלכות דעות, פּרק ד׳).

* * *

וואָלט דער מענש זיך אזוי געפיהרט, ווי ער פיהרט זיין בהמה אויף וועלכער ער רייט — וואָלט ער ניצול געוואָרען פון שלעכטע און צאָהלרייכע קראַנק־הייטען, די וועסט נעמלעך נישט געפינען קיין איין מענשען־זוהן וואָס זאָל געבען זיין בהמה מעהר שטרוי ווי עס דאַרף צו זיין — ער אָבער עסט מעהר ווי עס דאַרף צו זיין, אָהן א מאָס און אָהן געראַנק, אזוי אויך טראַכט ער איבער די ענינים פון די בעוועגונגען פון זיין בהמה און ער דערמידעט זי אויף אזוי פיל אז זי זאָל בלייבען ביים געזונט און נישט קראַנק ווער־רען, — אָבער ער טוט נישט דאָסזעלבע בנוגע זיין גוף און ער לעגט נישט זיין מחשבה איבער די איי־גענע בעוועגונגען, וואָס דאָס איז א גרויסער עיקר ביי דער בעשטענדיגקייט פון געזונט און ביים אָפּ־שטויסען קראַנקהייטען.

(הנהגות הבריאות).

(ווייטער זעה זייט 20)

דער רבי האט געטאנצט אויף א חתונה

און משמח געווען די פויערים

פון מנשה אונגער

צווישען די פיל תלמידים וואס דער רבי ר' בער פון מעזריטש, האט געהאט, איז געווען איין תלמיד דער רבי ר' זישע פון אנעפאליע, וועלכער האט געהאט אנ'אייגענע שיטה אין חסידות: צו דינען גאט מיט יראה.

דער רבי ר' זישע איז געווען א ברודער פון רבין ר' אלימלך פון ליזשענסק, און ביידע האבען געהאט איין שיטה, אז כדי צו דערקענען די יודען, צו פערשטעהן זייערע נויטען, מיטצופיהלען מיט זיי, מוז מען קומען צו זיי: נישט צו זיצען אין שטוב און ווארטען ביז דער חסיד קומט צום רבין, נאר דער רבי דארף זיך ארויסלאזען „אפריכטען גלות" און זעהען ווי אזוי די יודען לעבען אין די שטעטלעך און אין די דערפער, כדי צו קאנען מתפלל זיין פאר זיי און דערביי זיך אליין ליייטערען.

און די צוויי ברידער, דער רבי ר' אלימלך און דער רבי ר' זיישע, האבען טאקע יאהרען לאנג אפגע־ריכט גלות, געגאנגען פערשטעלטערהייט איבער פער שידענע יודישע ישובים; געגעבטיגט אין פערשי־דענע יודישע קרעטשמעס און איינגעזאפט אין זיך די אלע צרות און פיין, וואס די יודען זענען דעמאלט אויסגעשטאנען.

און הונדערטער מעשיות ווערען טאקע ביזן היינטיגען טאג דערצעהלט צווישען די חסידים און דארפס יודען וועגען דעם „גלות־אפריכטען" פון רבין ר' זישע און דעם רבין ר' אלימלך.

איין מאל — דערצעהלען די חסידים — זענען דער רבי אלימלך און דער רבי ר' זישע אנגעקומען שפעט ביינאכט אין א יודישער קרעטשמע, גראד אין דער קרעטשמע געווען א גוי'אישע חתונה, און די פויערים האבען געהאלטען אין איין שיכורן און הו־ליען. דער רבי ר' זישע און דער רבי ר' אלימלך האבען זיך נישט אויסגעגעבען ווער זיי זענען, נאר זענען צוויי ארימעלייט, מדינה־געהערס. און זיי האבען זיך געבעטען ביים יודישען קרעטשמער, ער זאל זיי געבען אנ'ארט וואו איבערצונעכטיגען. דער יודישער קרעטשמער האט זיי אנגעוויזען א פלאץ אויפן אויווען און געהייסען זיי זיך דארט אוועקלייגען.

דער רבי ר' זישע און דער רבי ר' אלימלך זענען אהין ארויפגעקראכען און ביידע האבען שטי־לערהייט אנגעהויבען צו זאגען תהילים.

דערווייל האבען די שיכורע פויערים וואס אמאל זיך מעהר צעהוליעט, און ווען זיי האבען דערזעהן אז אויף דעם „פיעקעליק" ליגען צוויי ארימע „זשידי־קעס" זענען זיי צוגעלאפען צום אויווען און האבען אראפגעשלעפט דעם רבין ר' זישע, וואס איז געלע גען דער ערשטער צו דער קרעטשמע - שטוב און הא בען איהם געהייסען ער זאל פאר זיי טאנצען.

דער רבי ר' זישע האט זיך מחיה געווען וואס מען טוט איהם אן אזוי פיל בזיונות, און ער האט פאר די שיכורע פויערים געטאנצט און געזונגען אזוי ווי די פויערים האבען געוואלט.

די פויערים האבען שטארק אנגעקוואלן פון יודישען ארימאנס טאנצען און זיי האבען איהם געשטויסען פון אלע זייטען, ביז זיי זענען מיד געווארען פון לאר־בען און אפהוזקן פון דעם יודישען בעטלער און האבען איהם געהייסען צוריק ארויפקריכען אויפן „פיע־קעליק".

דער רבי ר' זישע האט גאר נישט געוואוסט ווי צו דאנקען און לויבען דעם בורא־עולם, וואס האט איהם צוגעשיקט אזעלכע גוטע שליחים, וואס פער שאפען איהם אזוי פיל פיין, און ער האט געבעטען גאט אז אין דעם זכות זאל זיין נשמה געלייטערט ווע־רען און גערייניגט ווערען.

אבער די פויערים האבען נישט געלאזט ר' זישען תפילה טון און זיי האבען איהם ווייטער אראפגע־שלעפט פון „פיעקעליק" און געהייסען ער זאל פאר זיי טאנצען.

און דער רבי ר' זישע האט ווייטער געטאנצט בעת די שיכורע פויערים האבען איהם געשלאגען, און ער האט שטילערהייט געמורמעלט א תפילה.

אזוי האט עס געטראפען א פאר מאל. זיי האבען געכאפט דעם רבין ר' זישע און איהם געהייסען זינגען און טאנצען פאר זיי.

האט זיך אין איהם מתקנא געווען זיין ברודער, דער רבי ר' אלימלך, און האט געפרעגט:

— זיישע, זיישע, זאג מיר פארוואס האסטו היינט זוכה געווען צו אזא גרויסער זאך? פארוואס שלעפען זיי כסדר נאר דיך אראפ און מיך לאזען זיי איבער? זאג מיר וואס האסטו אויפגעטון וואס מען שיקט דיר צו אזוינע שליחים?

— איך ווייס אליין נישט — האט דער רבי ר' זיישע געענטפערט — מיר זענען דאך א טאנצען טאג צוזאמען געווען נישט אנדערש נאר ווייל איך ליג דער ערשטער צו דער קרעטשמערשטוב נעהמען זיי מיך.

— אויב אזוי — האט זיך דער רבי ר' אלימלך אפגערופען — טא לאמיר זיך טוישען מיט די געלע־גערס דו וועסט ליגען אויף מיין ארט און איך אויף דיין ארט.

און זיי האבען זיך באלד געטוישט מיט די געלע־גערס אבער ווי נאר די שיכורע פויערים זענען צוגע־קומען צו נעהמען איהם צום טאנצען האט זיך פלוצ־לינג אנגערופען א שיכורער פויער:

— חברה ס'איז נישט קיין יושר אז מיר זאלען כסדר מוטשען נאר איין זשידעק, מיר דארפען זעהען וואס דער צווייטער קאן.

און זיי האבען ווידער געכאפט דעם רבין ר' זישע, וואס איז דאס מאל געלעגען ביי דער וואנט, אויפן ארט פון רבין ר' אלימלך, און דעם רבין ר' אלימלך האבען זיי ווידער נישט פערטשעפעט.

איז דער רבי ר' אלימלך דערנאך געלעגען און האט געוויינט א גאנצע נאכט — דערצעהלען די חסידים — וואס ער האט נישט זוכה געווען כאטש איין מאל צו ווערען אראפגעטריבען פון „פיעקע־ליק" צו קאנען טאנצען פאר די שיכורע פויערים פונקט ווי זיין ברודער, דער רבי ר' זישע.

דער רבי ר' זישע, נאך דעם ווי ער איז נתגלה געווארען איז געווארען א גרויסער בעל מופת, נפ־לאותדיגע זאכען ווערען פון איהם נאכדערצעהלט, תמיד האט דער רבי ר' זיישע געדינט גאט מיט גרוים פחד און פארכטיגקייט.

איין מאל האט דער רבי ר' זישע געבעטען ביי גאט, ער זאל איהם געבען די אייגענע יראה, וואס א מלאך האט, האט גאר צוגעהערט זיין געבעט, אבער דער רבי ר' זישע האט דערפיהלט אז ער ווערט פערברענט פון אזא גרויסען פחד, וואס ער האט בעקו מען, האט ער געבעטען גאט ער זאל פון איהם אראפ־נעהמען די גרויסע יראה, וואס א מלאך האט.

דער רבי ר' זישע האט אבער מיט זיין פחד גע כאנט אנגווארפען אנ'אימה אויף אלע מענשען און אזוי זיי צו ברענגען צו א התעוררות פון תשובה.

איין מאל — דערצעהלט מען — האט מען בע' גנבעט דעם פריץ פון אנעפאליע האט דער פריץ חושד געווען א יודען פון שטאט. האט ער פאר כעס ארוים־געשטעלט א גזרה ארויסצוטרייבען אלע יודען פון אנעפאליע, האט דערהערט דער רבי ר' זישע, וואס פאר א ביטערע גזירה ס'איז ארויסגעגאנגען אויף די יידען, איז ער געלאפען צום פריץ און איהם געבעטען ער זאל אפווארטען א יאהר און דערפאר זאגט ער איהם צו אז אין א יאהר ארום וועט ער איהם אפ־געבען די גנבה.

דער פריץ האט זעהר שטארק געהאלטען פון רבין ר' זישע און האט מסכים געווען די גזירה אפצושאר פען נאר בתנאי אז דער רבי ר' זישע זאל איהם די גניבה אפגעבען.

און ווען עס איז דורכגעגאנגען דאס יאהר, איז דער רבי ר' זיישע געקומען צוגעהן אין הויף און האט געהייסען צונויפרופען אלע פאראבקעס, וואס האבען געארבייט ביים פריץ אין הויף. האט דער פריץ אזוי געטון, אבער ווען דער רבי ר' זיישע האט אנגעקוקט אלע פאראבקעס, האט ער געזאגט, אז איינער פעלט. האט דער פריץ דערזעהן אז דער רבי ר' זיישע האט רעכט, און ער האט געהייסען רופען דעם פאראבעק וואס האט געארבייט אין שטאל ביי די פערד.

און ווען אלע פאראבקעס זענען שוין געשטאנען אויסגעשטעלט פארן פאלאץ פונם פריץ האט דער רבי ר' זישע אנגעהויבען צו זאגען די תפילה „ובכן תן פחדך"... ער האט עס געזאגט מיט אזא יראה און פחד, אז אלע פאראבקעס האבען אנגעהויבען צו ציטערען פאר שרעק, און דער פאראבעק, וואס האט פע[...] שפעטיגט אין שטאל, האט פאר שרעק אנגעהויבען [...] חלשן און באלד זיך מודה געווען אין דער גנבה. [...] איז אריין אין שטאל און אלץ צוריק אויסגעגראבען וואס ער האט געהאט צוגעגנבעט אינם הויף [...] פאלאץ.

דער פריץ האט בעדאנקט דעם רבין ר' זישען [...] איהם געבעטען ער זאל איהם מוחל זיין דערפאר וו[...] ער האט בחנם חושד געווען א יודען אין דער דאזיג[...] גנבה.

די לעגענדעס וועגען דעם רבין ר' זישעס ארומ[...] קייט זענען שוין דערגאנגען אזוי ווייט אז ר' אייזיק[...] לאמארנער ברענגט אין זיין ספר „היכל הברכה" (פרשת ואתחנן) אז דער רבי ר' אברהם מרדכי פ[...] פינטשעוו האט איהם דערצעהלט, אז דער רבי ר' זיש[...] איז געווען, פאר גרוים ארעמקייט, א שטיק צייט [...] שמש אין אוסטרא, ער איז געווען אזא גרויסער [...] כאן, אז ער פלעגט אפט דריי טעג כסדר פאסטען ב[...] ער האט דערנאך געבעטען א יודען ער זאל איה[...] בען א נדבה צו קויפען א שטיקעל ברויט.

אבער איינמאל האט ער ביי זיך אפגעמאכט [...] ער וועט אזוי לאנג פאסטען ביז מען וועט איהם [...] געבען צו עסען און ווען ער וועט אפילו דארפען [...] ישלום אוועקגעהן פון דער וועלט, וועט ער נישט [...] טען ביי קיינעם.

איז געווארען א גרויסער רעש אין הימעל, [...] עס האט זיך נישט געטראפען קיין איין יוד אין [...] טרא וואס זאל וועלען געבען עפעס צו עסען דעם [...] ר' זישען ביז ר' זישע איז שוין געווען נוטה למ[...] ערשטע דעמאלט האט גאט אראפגעשיקט צום [...] ר' זישע א מלאך, פערשטעלט פאר א פרעמדען יוד[...] און יענער האט איהם געגעבען דריי גראשען, צו [...] פען א שטיקעל ברויט און איהם צוגעזאגט, אז [...] וועט ער שוין נישט לידען קיין דחקות. פון דעמ[...] אן איז דער רבי ר' זישע נתגלה געווארען און חסיד[...] האבען אנגעהויבען צו איהם צו פאהרען.

דער רבי ר' זישע האט געהאט א מנהג, אז [...] חסידים פלעגט ער שטארק מוסרן אבער ער פל[...] אלע עבירות אויסרעכענען אויף זיך. ער פלעגט [...] ען: „אוי, זיישע, זיישע, פארוואס האסטו אזוי שטא[...] תומא געווען". און אויסגערעכענט די עבירות, [...] דער חסיד וועמען דער רבי ר' זישע האט איינזינען [...] האט, האט שוין געוואוסט וועמען ער מיינט, און [...] האט אין הארצען תשובה געטון.

זיבען יאהר איז דער רבי ר' זישע געלע[...] קראנק און ער האט מקבל געווען אלע יסורים באהב[...] כדי ער זאל זיין א כפרה פאר דעם כלל ישראל. ב[...] איז נפטר געווארן ב' שבט, אין יאהר תק"ס (1800).

דער רבי ר' זישע האט נישט אויפגעשטעלט א[...] פיל תלמידים, ווי זיין ברודער דער רבי ר' אלימ[...] אבער אין דער חסידישער געשיכטע פערנעהמט ע[...] גרויסען פלאץ און ווערט פערעכענט פאר איינעם [...] די זיילען פון חסידות.

אנ'אלטע ליבע

(ערצעהלונג — נאכ'ן פראנצויזישען)

פון ג. פערלמא[...]

דער בעריהמטער אפערע־טענאר אלפאנזא וואר־טעלי — זיין אמתער נאמען איז געווען אראן קני־פער — איז אנגעקומען אין דעם רייכען האטעל מיט פינף רייזיגע טשעמאדאנעס, צוויי רוסישע וואלף־הינט און א סעקרעטאר. ער האט דארט בעשטעלט פינף צימערען, — א צימער פאר די הינט, א צימער פארן סעקרעטאר, און די איבעריגע פאר זיך. ער האט אויך גלייך בעשטעלט עסען פאר זיך און די הינט און געהייסען, אז מען זאל עס ארויפברענגען אין זיין וואוינונג. פאר די הינט האט ער אויסגע־קליבען א מאלצייט פון וויכע מארך־ביינער; פאר זיך — נישט מעהר ווי צוויי שפייזען, א פיצעל מאר־גער פליש און א שטיקעל געבייטעלט ברויט, דער זינגער האט זיך געהאלטען אויף א שטרענגער דיע־טע, ער האט געמוזט פערלירען וואג; די ערשטע פופ־ציג יאהר פון זיין לעבען האבען איבערגעלאזט אויף איהם גאנץ היבשע שפורען און ער האט געמוזט פאר דער ביהנע זיך איינשנורעווען אין אנ'ענגען גאר־סעט ספעציעל ווען ער האט געשפילט יונגע ראמאנ־טישע העלדען.

נאכ'ן עסען האט דער גרויסער טענאר זיך דער־פיהלט זעהר איינזאם אין די פינף לוקסוס צימערן. ער האט מקנא געווען זיין יונגען סעקרעטאר, וועל־כער האט טעהאט געגעסען א גרויסען מאלצייט, אין דעם עס־זאל פון האטעל און האט איצט, א מידער פון דער רייזע, געבראפעט געשמאק אין זיין צי־מער. אלפאנזא וואנעלי האט זיך אזא לוקסוס נישט געקאנט פערגינען: ווען ער כאפט אמאל א דרימעל נאכן עסען, פיהלט ער אין שלאף, אז דער בויך זיי[...] נער געהט אויף ווי אויף הייוען.

אלפאנזא איז צוגעקומען צו פענסטער און האט בעטראכט דעם זון־פערפלייצטען דרויסען. אט דא, אין אט דעם דרויסען אין זיין געבורטס־שטאט, האט ער מיט יאהרען צוריק געהאט אנגעהויבען זיין וואונ דערבארע קאריערע שוין פופצעהן יאהר, אז ער פאהרט ארום איבער דער וועלט נאר פון צייט־צו־צייט קומט ער אהער צו געבען א קאנצערט אדער גאסטראלירען אין דער אפערע, עס פערשאפט איהם ווארע פערמעגינען צו טרעפען ווידער זיינע אלטע בע־קאנטע, וועלכע גערענקען נאך זעהר גוט דעם לאנג־האריגען, אויסגעהארטען, הונגעריגען כאריסט, אל־פאנזא וואנעלי פערברענגט יעדען זומער אין זיין ווילא אין דער שווייץ און ער רעכענט צו פערענדי־גען דארט מיין לעבען, ווען ער וועט זיך צוריקציהען פון דער ביהנע.

דאס מאל איז ער געקומען אין זיין געבורטס־שטאט אויף דער ספעציעלער איינלאדונג פון דעם אפערע־טעאטער, וואס האט איצט געפייערט זיין הונ דערט־יאהריגען יוביליי, אלפאנזאס מיטשפילערין איז געווען די בעריהמטע זינגערין, ריטא באלעסקא, מיט וועלכער ער האט אמאל געהאט זעהר צארטע פער העלטנישען.

די פארשטעלונג פון דער אפערע „קארמען" איז אפגעגאנגען גלאט, אין פובליקום — פרעכטיגע א־וועגט־קליידער, פראקען מיליטערישע אוניפארמען, שימערדיגע מעדאלען; אויף דער ביהנע — א גרויס־ארטיגער אנסאמבל, פיינער צוזאמענשפיל; און נאכן פאלען פון לעצטען פארהאנג אנ'אפלאז, וואס האט זיך גאר נישט געוואלט ענדיגען, דאן זשאזע, — אל־פאנזא וואנעלי, — האט אנגענומען קארמען פאר דער האנט און האט זיך פערנייגט מיט איהר פאר דעם פארהאנג, ער האט דערביי געווארפען א בליק פון דעם זייט אויף דער זינגערין, וועלכע איז געווען נישט ווייניגער בעריהמט ווי ער אליין. ביים שארפען ליכט פון די ביהנע לאמפען האט אלפאנזא מיטאמאל דער־זעהען אז קארמען האט זיך זעהר שטארק געעלטערט: איהר פנים וואס איז אמאל געווען אזוי פריש און ראזיג איז איצט געווען פערוועלקט, אפגעצויגען, און די שמינקע האט נישט געקאנט בעהאלטען פון איהם די פיינליכע קנייטשען. א שווער געפיהל האט פערקלעמט אלפאנזאס הארץ.

„ארימע ריטא"! — האט ער ארויסגעזאגט פאר זיך.

נאך דער פארשטעלונג, האט דער קינסטלער זיך שנעל איבערגעטון און איז אוועק אין דער זינגערינס גארדעראב־צימער. זיי האבען זיך נישט געזעהן גע־יעהען ארום צוואנציג יאהר און אלפאנזא וואנעלי האט געוואלט בעגריסען זיין אמאליגע פריינדין דער צופאל האט אזוי געוואלט, אז די צוויי בעריהמטע זינ[...] גער זאלען די אלע פערגאנגענע יאהרען זיך נישט צוזאמענטרעפען.

די קינסטלערין איז געווען אויסער זיך פון פרייד, און גליק ווען דער גרויסער וואנעלי איז אריבערגע־טראטען די שוועל פון איהר גארדעראב־צימער. זי האט איהם אויפגענומען מיט אפענע ארעמס. ער האט זי בעווארפען מיט קאמפלימענטען פאר איהר „קאר־מען" און זי האט זיך נישט געקאנט אפלויבען פון זיין „דאן זשאזע", פאר וועלכען ער איז געווען אזוי בעריהמט אין דער מוזיקאלישער וועלט, ווען די קאמפלימענטען האבען זיך ביי ביידען אויסגע־לאזט, זענען זיי אנטשוויגען געווארען. עס איז געווען א מינוט פון שווערען, געצוואונגענעם שווייגען, ווי עס קומט אמאל פאר צווישען מענשען וואס ווי־לען ריידען, וואס פיהלען, אז עס איז נישט שעהן צו שווייגען, נאר זיי האבען זיך נישט וואס צו זאגען. באלד אבער האט אלפאנזא א מענש מיט א קינסטלע רישען טעמפעראמענט, אויפגעוואכט און גענומען זעהר ווארעם און אינטים פלוידערען פון די אמאליגע יאהרען, פון זייער ביידענס יוגענט. עס זענען געווען שעהנע יאהרען, באהעלט מיט האפענונג, מיט בעגייס־טערונג, מיט ליבע, זיי האבען ביידע אליין אזוי קלאר געדענקט פון יענע יונגע טעג, יעדע מינדסטע קליינינג קייט האט זיך אזוי שארף אפגעשטעמפעלט אין זייער זכרון.

— איך וועל קיינמאל אין מיין לעבען נישט פער־געסען, מיין ליבע ריטא, — האט אלפאנזא געזאגט מיט א שמייכעל, — דאס חן־פינטעלע וואס איהר האט הינטער אייער רעכטען אויער. מעג איך עס ווי־דער אנקוקען?

און ער האט געמאכט א בעוועגונג, ווי ער וואלט וועלען זיך אויפהייבען פון שטוהל.

— ניין, ניין — האט ריטא ארויסגעזאגט מיט א קלינגענדיגען געלעכטער און איהם קאקעטיש אפגע־ווענדעט פון זיך מיט דער האנט.

— מיין גאט, ווי שנעל די יאהרען פערגעהען, — האט ריטא באלד צוגעגעבען מיט א טיפען זיפץ, — געדענקט איהר נאך אונזער ערשטען אויפטריט אין „קארמען" ווען מיר ביידע האבען נאך געזונגען אין כאר? און ווי יענעם אווענט, נאכן שפילען, זענען מיר אנטלאפען פון דער חברה אקטיארען און [...] גאנצען צוזאמען עסען אין דעם קליינעם אינטי[...] רעסטאראן?... איהר געדענקט?

ריטא באלעסקא איז מיטאמאל אנטשוויגען [...] ווארען, און האט גענומען קוקען מיט בלאנדזשענ[...] צושראקענע אויגען אויף אלפאנזא'ן, זי קען [...] נישט דערמאהנען וועגען יענעם אווענט; [...] דענקט גארנישט אז זי זאל האבען מיט איהם דא[...] ווען צוזאמען.

א מינוט פון געצוואונגענעם שווייגען, [...] האט אלפאנזא זיך אויפגעהויבען, האט מיט א [...] ליכען פערנייג א קוש געטון דער קינסטלער[...] האנט און איז אוועק.

אין דרויסען אויף דער גאס האט ער פעררויכ[...] א סיגארעט און גענומען שפאנען מיט שנעלע [...] ווי ער וואלט וועלען וואס גיכער זיין אוועק אין [...] ווייטער פון ריטאן. פון דעם טעאטער און פון ד[...] מאליגע יאהרען.

— האט זיך עס געלוינט — האט ער ארוי[...] ברומט פאר זיך מיט זיין טענאר־שטימע, — זי א[...] צוזוכען נאך דרייסיג יאהר, כדי אויסצוגעפינען [...] ועמען זי האט מיך צום לעצטען מאל פערראט[...] איך געדענק זעהר קלאר: נאך יענער „קארמען"־פ[...] שטעלונג איז זי גלייך אוועק אהיים. ווייל איהר מ[...] האט זי מיר געזאגט, איז געווען קראנק. איך בין [...] מאלט געווען פערליבט אין איהר אזן א קאפ [...] האב שעהן־לאנג ארומגעשפאצירט אונטער איהר [...] סטער. וואס פאר אנ'אקס איך בין עס געווען! [...] ווייסט מיט וועמען זי האט עס פערבראכט, ווען [...] האב איינער אליין געגעסען אין יענעם קליינעם [...] סטאראן!

די בעריהמטע זינגערין איז אין דעם מא[...] שוין געשטאנען אין איהר גארדעראב־צימער אין [...] מאנטעל, האט ארויפגעצויגען גערוזן די הענ[...] קעס אויף די הענט און געמורמעלט ביין פאר זיך:

— איך האב קיינמאל אין מיין לעבען [...] געהאט קיין חן־פינטעלע הינטער מיין אויער. [...] דער אלטער אייזעל האט מיך פערביטען מיט [...] אנדערער!

———

קורצער פרייטאג און שבת הגדול

קורצער פרייטאג: פאניע שבת הגדול, וואס פאר אנ'איינדרוק האט אויף אייך געמאכט דער ז'יוסטאגריגער פראטעסט טאג ?
שבת הגדול: ס'איז מיר געווען א מיטלייד.
קורצער פרייטאג: מיט די יודען ?
שבת הגדול: מיט די סעקוועסטראטארען, ביז 2 נאכמיטאג האבען זיי זיך נעבעך ארומגעדרעהט מיט די טעקעס אהן א שטאך ארבייט.

א גרוס פון ארץ ישראל.

א בעקאנטער תוגער כוסה־בחור איז די טעג צוריקגעקומען פון ארץ ישראל פרעגט מען איהם:
— נו, פאניע שאשמייסטער, וואס זאגט איהר צו ארץ ישראל ?
— אויסערגעוועהנליך, די ארבייט געהט דארט מיט אנ'אויסערגעוועהנליכער טעמפא. איך האב אליין געזעהן ווי אין דער פריה האט מען געלעגט דעם פונדאמענט פון א ברויעריי, און מיטאג־שעה איז שוין פון דארט ארויסגעגאנגען דער ערשטער שיכור.

לאדזעריש.

— נו פאניע שטרייכגארן, ווי געהען ביי אייך די געשעפטען ?
— זעהר גוט.
— טא פארוואס האט איהר געלאזט א 100טער וועקסעלע צו פראטעסט ?
— ווייל איך בין געווען אזוי פערנומען מיט מיינע געשעפטען אז כ'האב פשוט נישט געהאט קיין צייט צו לויפען אין גאס אריין כאפען א הלוואה אויף אויסצוקויפען דעם וועקסעל.

אין דער „אבעזפיעטשאלניע"

דאקטאר: וואס פעהלט אייך ?
חולה: אוי דער קאפ, פאניע דאקטאזשע, דער קאפ טוט מיר אזוי וויי.
דאקטאר: דאס איז גארנישט, ס'איז פון נערוועז
חולה: פאניע דאקטאזשע, ס'איז פון א „וויים שטעקעלע".

יודען אין פוילען

— זאג מיר פארוואס טאר א יוד נישט זיין קיין סטרוזש אין פוילען ?
— ווייל א יוד טאר נישט „פערקעהרען" אין דער בעסערער געזעלשאפט.
— און פארוואס טארען יודען נישט זיין קיין קאמינקעהרער ?
— כדי זיי זאלען נישט קענען שרייען אז זיי ווערען „פער־שווארצט".

דער לעבעדיגער מת

כ'בין געשטארבען ! אויף מיין קערפער האט דער בעריהמטער פראפעסאר ג. זיין וואונדערליכער איינשפריצונג געמאכט, און אט בין איך צווישען די לעבעדיגע.

איך אייל איצט צו דערפרעהען די, וואס טרויערען נאך מיין טויט.

— — — — — — —

מיין ווייב האט מיר געמאכט א פארוואורף, „נאי איך בין לעבעדיג געווארען. זי האט זיך בעקויפט אין אדערבערג'ס שוך־געשעפט א פאר עלעגאנטע ש... לעטשלעך מיט וועלכע זי האט געוואלט ... די חבר'טעס ?..

מיין שותף פישעל וועמען עס איז אזוי שווער געווען איבערצוטראגען מיין טויט האט שיער די אפאפלעקסיע געקריגען, דערזעהענדיג מיך אוי „צוליב ירושה־ענינים" האט ער מיך ארויסגעווארפען פון שטוב, בעגלייטענדיג מיר מיט אויסגעשרייען, ווי: שווינדלער, פאדליעץ א. א. וו.

חבר באנקראטמאן, וועלכער איז מיר שולדיג געווען 2000 זלאטעס, האט מיך אויסגעזידעלט פון באנדיט ביז גנב.

דער בעל־עגלה האט מיר געמאכט א סקאנדאל און געפאדערט, אז כ'זאל זיך לאזען איבערפיהרען אויפ'ן בית־עולם און דערנאך בעצאהלען פאר א „קורס".

א פארלעגער ריכטענדיג זיך אויף א גרויסע סומע פון ארויסגעבען מיינע ווערק, האט בעקומען אנ'אטאק און רייסענדיג די ווערטפולע מאנוסקריפטען, האט ער געשריגען: „נאך וועלכע שווארצע יאר הערגעקומען ? איהר וואלט איצט געווארען א בעריהמטער מענש, און אזוי ? כ'וועל צונעהמען אייערע שרייבערייען, נאר נעהר זיי 2 גראשען אדער מאקסימום 3 גראשען פאר א שורה וועט איהר נישט בעקומען !"

מיין חבר, דער דיכטער הענריק פאשקיזיל, האט גראד אנגעשריבען א הארצרייסענדען נעקראלאג, אין וועלכען ער האט געמאכט פון מיר אנ'ערשט קלאסיגען שרייבער, איז, דערזעהענדיג מיך — גרין געווארען פון כעס און מיך גענומען אויסזידלען. צומארגענס האט זיך אין „רויטען ליידאק" בעוויזען זיינס א פאשקוויל, וועלכער האט זיך אנגעהויבען מיט די ווערטער: הי אלף שין, דער גראפאמאן, פלאגיאטאר און גנב, וועלכער האט איצט ארויסגערופען א סענסאציע מיט זיין שווינדלערישען טויט, האט נאך אין דער יוגענד דערמארדעט זיין באבע מיט איין פעדער־שפריץ א.א.וו.

בלויז מיין פריינד גרונם האט זיך דערפרעהט, דערזעהענדיג מיך א לעבעדיגען:

גערעהרט — ... ווי גוט ! איך האב געמיינט, אז די 100 זלאטעס, וואס כ'האב דיר — געבארגט, זענען שוין אינגאנצען פערפאלען !!!!

א פויסט

— וואס איז דאס אזוינס א פויסט ?
— א [illegible]
— א נישט צופרידענע האנד.
און וואס איז א טראגעדיע ?
— ווען א געזונדהייטס מיניסטער ליגט אויף דער גריפע.

פייטעל און טרייטעל

טרייטעל: דו ווייסט פייטעל, די ענגלישע סטודענטען האבען בעסערע קעפ ווי די רומענישע סטודענטען.
פייטעל: דהיינו ?
טרייטעל: פון די ענגלישע לעקציעס אין די אוניווערזיטעטען קאנען זיי בעסער די קונץ ווי דער פראפעסאר קווא אליין.

„זאטשני" אין קאמיסאריאט.

— וואס איז געווען ?
יחד: איך בין געגאנגען אין גאס, האט מיר אט דער א זעץ געטון אונטער די אויגען.
— אז דינטער די אויגען טא וואס ארט דאס אייך?...
קאפריזנער

אבי אייער.

ארימאן: איהר האט געזאגט אז די לאקשען זענען פון אייער דערוויל האבען זיי קיין שום טעם נישט און זענען זויער.
בעל־הבתיטע: איהר האט מיך שלעכט פערשטאנען איך האב געמיינט אז זיי זענען פון אייער־נעכטען.
קאפריזנער.

א יוד גיט זיך אנ־עצה

צווישען שכנטעס.
ערשטע: וואס האבען זי פעם אנגעקויפט אזוי פיל עופות ?
צווייטע: וואס הערען זי ? מ'שמועסט דאך אז ס'וועט זיין א פליישלאזער חודש.
קאפריזנער.

אנ'אידיליע.

ווייב: ווייסט מאקס, היינט איז גראד דיין געבורטסטאג מיט אונזער האטשניצע שלופו צוזאמען
מאן: דערמאהן מיך נישט, ווארום דו פערשטערסט מיר דעם געבורטסטאג.

דער חילוק

— וואס איז דער חילוק פון א וואכענבלאט ביז א טאג־צייטונג ?
— א וואכענבלאט מאכט מיט די זייטען איין מאל אין דער וואך, און א טאג־צייטונג — זיבען מאל.

אנאנסען:

אלע נויטבעדערפטיגע, וואס ווילען האבען מצות אויף שבועות, דארפען זיך שוין מעלדען אין דער גמינע.
די פערוואלטונג.

* * *

א יונגערמאן וואס האט א פאסטען ביי די מצות זוכט א פאסענדען שידוך.
אפערטען אין „קונדס" אונטער „פרנסה־זוכער"

דער קונדס

הומאר • סאטירע

צוזאמענגעשטעלט פון אב—נעק •

ביילאגע צום „נייעם פאלקסבלאט" נומער 69
פרייטאג, דעם 20 מערץ 1936

אטא דאס „פעקעל"

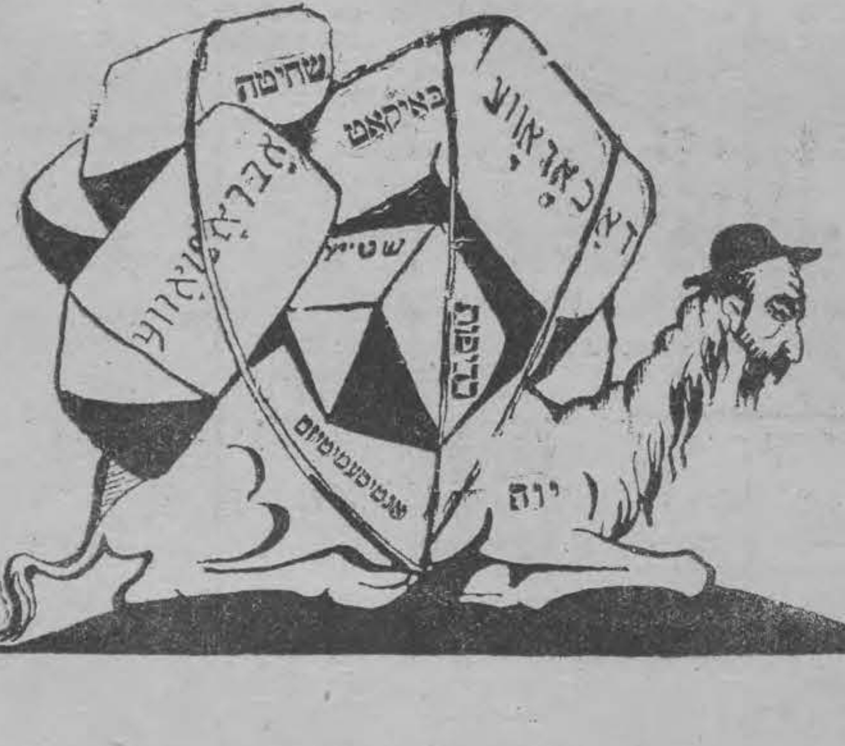

טראגט ער אויף זיינע פלייצעס!...

פאליטיק פון דער וואך

שחיטה.

אין מיטעלפונקט פון דער וועלט פאליטיק האט זיך געשטעלט די יודישע שחיטה.

מיר זעמיר ווייט נישט קיין אנטיסעמיטען, אונ־זער פאליטיק — אויף עהרענווארט — איז לחלוטין נישט געשטיצט אויף אנטיסעמיטיזם און דאך מוזען מיר פעסטשטעלען אז יודען פערדרעהען שוין צופיל דעם קאפ מיט זייערע יודישע אינטערעסען.

ניצט א וועלט און פיניגט זיך מיט אזעלכע שווע־רע פראבלעמען ווי: יא מלחמה, נישט מלחמה; יא אויסשעכטען מיליאנען מענשען, נישט אויסשעכטען מיליאנען מענשען, דאס זעצען דאך אלץ שווערע פרא־גען, מיט וועלכע די וועלטדיפלאמאטען ברעכען זיך זייער׳ע קעפלעך.

ווייזט אבער אויס, אז יודען גשהט דאס אלץ נישט אן. זיי מאכען נאר איצט א טומעל וועגען שחיטה, כשר פלייש ליגט זיי גאר אין זינען. נישט אנדערש נאר כשר פלייש גיב זיי צו עסען, קיין אנדערע זארגען האבען זיי שוין נישט נאר כשר פלייש.

און מיט דעם דאזיגען כשרן פלייש פערדרולען זיי אזוי פיל די קעפ, אז מען ווייסט שוין באלד נישט ווי מיר האלטען אין דער וועלט.

די יודען האבען דאך פערשריגען די פאליטישע פראגען פון גאנץ אייראפע מיט זייער כשר פלייש.

מיר זעמיר נישט קיין אנטיסעמיטען, נאר אפ־לייקענען א פאקט קען מען דאך נישט.

צוליב א שטיקעל כשר פלייש מאכט מען דאס אזא טומעל? נישט אנדערש, ווי נאר דאס איז א ספעציעל יודיש שפיצעל צו פערטומלען די מלוכות־קאנפערענץ אין סאנרעמא.

— איהר גלויבט נישט אין דעם?

— מיר אויך נישט.

דער נעגוס גייט צו הילף פראנקרייך

זיין דעפעשע קיין פאריז

הערוויסענדיג זיך וועגען דעם ארייננמארש פון די דייטשען אין רהיין־געביט האט דער מיניסטער פלאנדען געזאגט:

— פע, דאס זענען נישט קיין ווערסאילער מא־ניערען!

* * *

נאך דעם דייטשען ארייננמארש אין רהיין־געביט האט דער נעגוס טעלעגראפירט קיין פאריז:

— אויב איהר ווילט קען איך אייך זיין בעהילפיג. כ׳האב א סך נישט אויפגעריסענע איטאליענישע אטאקעס!...

דעם „פיהרערס" ליבע.

שמועס צווישען פאליטיקער.

— וויפיל איז ווערט היטלערס ליבע צו פוילען?

— 88 מיליאן זלאטעס.

— פון וואנען נעהמט זיך דער ציפער?

— גאר פשוט: די דייטשען זענען שולדיג פוי־לען 89 מיליאן. צוליב דער ליבע, וועלען זיי אפשר פערצאהלען 1 מיליאן *)

*) און אפשר דאס אויך נישט!...

נראף קאלי.

שפעט ביינאכט...

...ס׳האלט דער טעלעפאן אין קלינגען
די רעדאקציע האט געקראכט,
און איך פלעג דארט אריינזינגען:
שפעט ביי נאכט... יא... שפעט ביינאכט

ס׳איז נישטא נאך קיין ידיעה
וואס דער סיים — ער האט געבראכט
וועגען „אובאי ריטואלני"
וועט מען וויסען שפעט ביי נאכט.

ס׳קומט אין סיים ערשט פאר די זיצונג
די אפעראציע ווערט געמאכט.
צי דער חולה בלייבט ביים לעבען
וועט מען וויסען שפעט ביינאכט.

ס׳איז דער גארגעל מיר געווארען
אויסגעטריקענט און פערשמאכט
כ׳פלעג שוין גארנישט וועלען הערען
און נאר שרייען: שפעט ביינאכט.

ס׳קלינגט דאס ווייבעל פון רעדאקטאר
אז צום אווענד-ברויט זי ווארט

און איך ענטפער ווילד מיט צארן:
שפעט ביי נאכט, יא, שפעט ביי נאכט.

א בעל חוב קלינגט אן אז ס׳וועקסעל
צום רעיענט איז שוין געבראכט:
קיעדי פאן גראף קאלי פלאטשי?
און איך ענטפער: שפעט ביי נאכט!

קלינגט אין טעלעפאן א מיידעל
טוט מיר ביזן הימעל לויבען
אלא פריסטאראווא — זאגט זי
קום, איך וועל דיך שטארק „פערטויבן"

און איך וויל פון גארנישט הערען
און איך ענטפער אויפגעבראכט:
געהט צו אלדע שווארצע יאהרען
וויסען וועט מען שפעט ביי נאכט...

ווען איך בין אהיים געקומען
איז דער טויער געווען פארמאכט,
און געכאפט האב אי ראפארציע
פון דעם סטרוזש אוי, שפעט ביי נאכט.

די יודען=פראגע

ביים סיים-בופעט

ביים סיים-בופעט האט הער רעפ. יעדרינאק אויס געוויזען, אז יודען זענען בארבארען און קריגעריש געשטימט אט למשל זאגט ער בשוויזען די ימים־טובים זייערע:

פורים — בשוואפענען זיי זיך מיט גראגערס און המן קלאפערס און מאכען א קריגעריש מעפיל־דער.

פסח — ארבייטען זיי אויס סניידלעך צו שיסען.

שבועות — עסען זיי מילכיגס כדי זיך אפצו־געוואוינען פון פלייש. צום שאדען פון דער מלוכה.

סוכות — שטעלען זיי פלאטקעס און מא־כען איבונגען מיט שלאגען הושענות. אויך האבען זיי א לולב א מין שווערד מיט וועלכען זיי מאכען טשווי טשעניעס זיי האבען אויך א שופר וואס ריכט אלס טראמפייט צו געבען סיגנאלען, אט האס אלץ בע־ווייזט זאגט ער אז מען דארף אפשאפען די שחיטה.

אונטערגעהערט פון קאפריזנער.

זיין קאלב מיינט מען נישט

געשפרעך פון "קונדס" מיט מארים שווארץ.

קונדס: וואס זאגט איהר עפעס מיסטער שווארץ צום שחיטה פראיעקט?

שווארץ: וואס זאל איך זאגען? — פאר מיין קאלב האב איך נישט קיין מורא.

קאפריזנער

בע=בע

אדער

צא=צא

צוליב דעם וואס בע־בע ווערט אין דער קינדער שפראך בעצייכענט פאר א מיאוס ווארט, ווערט אין די פראדרעגירונגס־קרייזען פראיעקטירט אז דער נייער קלוב זאל הייסען צא - צא!...

נאך פורים.

— וואס הערט זיך עפעס ביי אייך נאכן פורים?

— נישט גוט, פון גרעגער בין איך שוין פטור נאר די גרעפערין מאכט מיר דעם טויט.

קאפריזנער

עפיגראם אזא

אז מען קען זיך
נישט געבען קיין עצה
גייט עס אויס
צום יורדם פלייצע.

אונטער דריי אויגען.

מחותן: איך גיב מיין טאכטער 10 טויזענד זל.

נ־ן, נו, וואס זאגט איהר?

חתן: זעהר גוט, נאר כ׳האב ערשט געוואלט מיט איהר רעדען אונטער 4 אויגען.

מחותן: דאס איז נישט מעגליך, איהר קענט רעדען נאר אונטער 3 אויגען. ווייל... די כלה האט נאר איין אויג.

קאפריזנער

פיניעלע מזיק

גיט לשון

אוי, העט עך יאטן. אב איעך די וואך ניטאט א מטביע. צ׳ווייסט ווען? דעים דינסטיק. סאן פיטעסט טוג! ערשטנס בין איעך ניש גינאנגע אין כיידער אראן. אז פיטעסט זאל זאן פיטעסט. כ׳זונג ענק כאב גיזאט א גוט פין דעך מאנטע. צין עשטן מוזעלט זעי איער אז די ווילקער ניען ציגיזאמע מיט די באליי־טער. זאגע גיזויע, אז די באליטער שליסן צי די קרעימליך, אבן זיי זעך גישעימט אין אנע אכיט פימאכט די גיזועלבער.

איעך בין עקסטרע אראעסגיזאנגע קא ווילקע זעיען צי אלע גיוועלבער זענע פימאכט. צ׳ווייסט ווי ווילקע אט אויסגיזעיען? פינקט ווי ירון קיפער. די גרעסטע שמארניקעס אבן גיגאט פימאכט די גיזועל־בער. סאגע זעך אפיליך גיפינע א פוער פארכים וואס אבע ניש גיזואלט פימאכן. כאב אליינט גיזעיע אף דעיער פיעטיקאווער סאם ווי א כאדינער סויכער אט גימאכט יאליס:

ניוע ציאלרע שוואצע זער מיט ענקירע פיטער־סטן! מאנע סמאטים זענע מייער טאהער ווי ענקירע גאנצע כשוטים מיט ענקירע סעקצעס!

אין אויך אב דועס גיזעיען אב איעך אראנגי־שטעקט די הענט אין די הויזן - מאשן אין אב גי־וועלט אזוי זאגן:

— העיט טא, איער פלאקנשיסער! וואס פארע שוואך יוער איז דויעם אף אך? אין אז מאט שוין וואר־בירישע סמאטים מיז מע זאן א פאריך אכיט? — איעך פאף אף אך מיט איע סמאטים ציניזאמעט!

אזוי אב איעך גיזואלט זאגן, נאר כאב מוירע ני־גאט פאר א „גלעט". כ׳בין דאך פאט אין ווילקע. ווילקע איז ניש פאליט — בין איעך גיראכט?

יעץ אב איעך ענק גיזואלט פאציילן נאך א מאנסע, הערט זשע:

צ׳ווייסט דעך וואס ס׳איז גיוועזן אין פשיטיק. צאטער געלייענט אין פאליקספלאט. ני, גייט מע יעצ מאכן א פוער גיזעץ פאר די פשיטיקער. איעך אליינט עב אכיט געיבן. כעב מיער א גאנצע וואך ניש קוויפן קא בייגל אין כיידער אראן. כעב ניש גיין אין קינעמאטיגראף אראן, כעב מיער אונזאמ־לין א גאנצע וואך אין עב דועס געיבן פאר די פשיטיקער.

ני, וויל איעך אז עיץ אלע באליטער יאטן זאלט אכיט אזוי טיען. צ׳וואליץ א גאנצע וואך ניש קויפן קא בייגל. ניש קא טאליווע, נישט גיין אין קינעמאר־טיגראף אראן. אין דועם געלט זאלט עיץ געיבן פאר די פשיטיקער — צ׳העיערט? וועטער יאט סעט מיעך ניש פאלגן עט קריגן גיכמאליעט. זאך אזוי גיזוינט זאן ווי כעב במאליען!

ני, זהנט עץ מיער צי? יא? טא אצץ מיער א פוין שאכים אין זאצץ מיער גיזינט.

פאליטיק אויפן שפיץ=מעסער

פון א. איטקין.

איטאליע - אביסיניע.

שווער צו זעהען און הערען
ווי דער געמיס גיסט ביטערע טרעהרען.
און בעט: האט רחמנות.
ראטעוועט מיך פון סכנות,
דער „וואלף" האט מיך צעריסען
קיין גאנץ אבר נישט געבליבען,
געוואלד! וואו איז יושר? מענשליכער געוויסען?
כ׳לעג מיך איבערן בענקעל ווי אפגעשמיסען,
דערבארעמט אייך, מאכט א שטיקעל שלום,
אויפן וואהר און נישט אין חלום,
אבער דער דוטשע האט אנ׳אפעטיט, ווי יאפאניע
וויל מאכען פון אביסיניע זיינס א קאלאניע,
ענגלאנד, פראנקרייך וועלען אי׳ה געווים,
ביים שלום וועלען כאפען א פעטען ביס,
ס׳איז דאך ידוע ווען ס׳קומט צו חלוקה פון מזומנים,
זענען זיי די גרעסטע מחותנים,
היוצא לנו מדברינו, פון די אלע 7 וואכען,
גוט איז דעם שטארקען, וועה און ווינד צום שוואכען.

פראנקרייך זאגט:

יעקע! דו האסט אפילו אויפגעשפילט גרויסארטיג,
איך, פראנקרייך, האב נאך אייך א דעה,
איך האב געזעהן מאדערנע טעכניק, און אחוץ די—מאה
דו פרשדיגסט אפילו: יעקע איבער אלעם,
אבער דאך ביזטו אין זיבען פאלעם א דלות,
מאך נישט קיין סוואנד קיין טשאר,
שטעל פיס, און מאך השיבנו נאזאר,
פאר דיין צורייסען דעם פאקט פון לאקארנא,
וועסטו ביי מיר זיין פערטיג ווי א באהנע.

אזוי האט פראנקרייך פון אנפאנג געפיערט, און סעכרעטט,

איצט האט זי זיך אפגעקיהלט, אראפגעלאזען די הענט,

האפענטליך אז געווים,
וועט עס קומען צו א קאמפראמים.

דייטשלאנד זאגט:

געטאן צור זאגע, נישט געפלערט קיין סך,
געשטעלט דער וועלט פאר א געשעהענע זאך,
אריינגעשטעלט אין רהיין־געביט א פעסטע פיסעל
און טוט מיר וואס? רוף מיך קנאקניסעל!
איהר ווילט פילעבט מלחמה, נו מהיכא תיתא!
כ׳האב פאר אייך מכשירים, קאלטע און הייסע,
טויזענדער עראפלאנען קליינע גרויסע,
זייט זיך מישב, מיט קאלט בלוט בעטלערען,
ווייל איך בין פיקס־און־פערטיג א וועלט איבערצו־קעהרען,
איך לעבע נאך דערוואטש, אלעס איז ביי מיר „נא באק"
אלע סטראשונקעס, פראטעסטען,
הער איך ווי אין טראק.

ענגלאנד דבר׳ט:

יעקע! דו האסט דאך מיך רענערווירט
דיין „שיינעם נאמען" מיט שאנר פערשמירט,
ווי קאן מען עס דיר פערשווייגען,
אלע דיינע הבטחות זענען דאך ווערט 2 פיגע;
פערכאפט, העגדום פעגדום דעם נאמען רהיין,
פע! וועלכע זאכען האבען א „ברוינעם" חן,
פאר אזא געמיינהייט, וועט מען דיר מאכן ביק־ביק
פאלג מיך ליבער ר׳ יעקעלע און נעה צוריק.

אזוי האט ענגלאנד געקאכט אין הייסער מיטוך
נאר באלד האט זי בעקומען קאלט בלוט
און שטימט שוין צו מיט די ווייסע דייר פון היטלער
און לעבעט צו ווערען ווי תמיד דער פערמיטלער.

סאוויעטען.

ראטיפיצירט מיט פראנקרייך ברת וסרין
באשר תלכי אלך. וואו דו געהסט געה איך אויך.
צוזעענרייזט כבוד במנהג הנבירים
טענקס ליטווינאוו, אלע נייטיגע מכשירים,
האך פעסטעהן זיי אויף א קאמפראמיס, מסתמא,
ווייל א שלעכטער שלום איז פיל בעסער ווי א גוטע מלחמה.

א זיווג מן השמים

א פאר-פסח שמועסל.

ווייב: ווייסט מענדיל, מ׳וואלט געדארפט אויסמאלען די שטוב אויף פסח.

מאן: נישט נויטיג, אז מיר ביידע זענען דא, דארף מען נישט מאלען.

ווייב: פאר וואס?

מאן: ווייל פערשטייסטו מיך, איך בין ס׳מוסטער און דו — דער שלאק.

קאפריזנער

פריהלינגס-מאטיוו

עס איז רבותי
שוין דער פריהלינג
עס ווערט געפלאנצט
דארף און גאס,
נאר אממייסטען
פון פלאנצען אלע
ווערט געפלאנצט —
יודען - האס . . .

קאפריזנער.

אין סוחרים פעראיין.

— וואס הערט מען עפעס? זענען דא עפעס נייע שטייערען?

— צו וואס דארף מען נייע? צי בעגראבען די סוחרים זענען די אלטע אויך גענוג.

געריכטס-בילדלעך

ריכטער: איהר ווערט בעשולדיגט אז איהר האט אויסגעקלאפט אייער ווייב.

אנגעקלאגטער: איך בין נישט שולדיג. פאניע סענדרושע. ראשית האב איך זי נישט אויסגעקלאפט אויף קיין פראנט באלקאן. והשנית איז דאס געווען פאר 10 אין דער פריה.

* * *

ריכטער: איהר ווערט שוין צוועלפטע מאל אנגע־קלאגט פאר גנבות, צי האט איהר אויך שותפים?

אנגעקלאגטער: ס׳איז נישט געוועזען אזא גרוי־סע גנבה פאניע סענדרושע, וואס כ׳האב געדארפט האבען א שותף. צווישענס האב איך נישט קיין צוטרוי צו די היינטיגע שותפים.

קאפריזנער

די גרויסע פרייד

צו די איזא-קרעמער-קאנצערטען

אט דאס איז עס!

דאס איז עס — דאס בעשיינען און בעשטראה־לען דעם ווייטען שטח ארום זיך, דאס אדורכדרינגען אלע קעמערלעך פון דער מענטשליכער נשמה, דערוואַרימען זי, אנגליהען זי און בעפליגלען זי, דערפאַהרען צו אַן'עטערישער ליכטיקייט און צו מאכען ארויסשוועבען איבער דעם שווערען וואָכ־דיגען וועג פון מאָג־טעגליכקייט —

אט דאס איז ווי די אויסגאבע פונם פראָמע־טעוס־קינד, וואס איז אין א שטיק שעפערישען פייער אויף דער ערד מטולטל געוואָרען, און אונזערע הערצער געמאכט האסטיגער קלאפען, און די אויגען אונזערע מיט גרויסע בענקשאפט אנגעצינדען —

וואונדערבאַרע, אונפערגליכליכע קינסטלערין אונזערע, איזא קרעמער!

* * *

אי וואונדערבאַרע, אי אונפערגליכליכע?

צי מעג מען שרייבען קריטיק, וועלכע קריטיק און וועלכע סופערלאטיוועץ? צי איז עס נישט בא־נאַל אזוי נתפעל צו ווערען, און צי איז נישט נאַאיוו פראוינציעריש?

ניין, נישט באנאַל, נישט פראוינציעריש און נישט אויף א האָר מגזם געווען: אין איהר זשאַנר פון א לידער־זינגערין, ובפרט א יודישע לידער־זינגערין איז איזא קרעמער אי וואונדערבאַר, אי איינציג, אי אונפערגליכליך.

עכט בלוי־בלוט פון גייסטיגען אריסטאָקראַטיזם אָפּגעגעבען מאָל: דוקא — אין דעם מערקווירדיגען סאווייעטישען פאָלקס־ליד ,,זייער גוט!"), עכטער פול־בלוט פון קינסטלערישער שלימות, פון אונאַפּרופ־ליכער מייסטערשאפט אין יעדען גליה פון איהר לייטערען בליק, פון איהר אידעאלען מוזיקאלישען ריטם פון איהר ביז צו דינסטער דינקייט צימעליר־טער תנועה, פון איהר רעסטנבייגענדיגער ברכה־בעוועגונג —

איי, איזא קרעמער, איזא קרעמער! וואו נעהמט מען עס אזא טיטאנישען קינסטלער־כוח ארויסצור־שפּרודלען פון זיך אזוי פיל אומגעהויערע פרייד פון מענשליכער שיינקייט?!

* * *

ווען מען זאָל זיך פערנעהמען בפרוטיות צו שרייבען וועגען דעם ווי־אזוי איזא קרעמער פער־טייט און אינטערפרעטירט יעדעס ליד בזונדער, וואלט מען געהאַרפט אנשרייבען א גרויסע אפהאנד־לונג, א וויכטיגע שטודיום, (און דאס וואלט לכל הדעות וויכטיג און נוציג געווען.) אבער אין די ענגע ראַהמען פון א צייטונגס־נאָטיץ, אין ציי־טען, ווען שווערע זאָרגען און יסורים שטויסען אלץ ארויס פון איהרע גרעניצען — איז עס אונמעגליך צו מאכען.

איינס מוז מען אבער מיט דער גאנצער זיכער־קייט קאנסטאטירען: איזא קרעמער בעלאַנגט צו דער דינאַסטיע קינסטלער־פענאָמענען, וואס זע־נען געוואָרען וויכטיג אין אונזער צייט, און עס איז זיי אפשר אויף די פינגער אין האנט איבערצוציילען.

צו וועמען קאָן מען זיך פערגינען איהר צו פער־גליכען — צו וועלכער קינסטלערין פון איהר זשאַנר? אפשר צו איין־איינציגער נאָר — צו דער פראנ־צויזישער איוועט זשילבער!

און שוין — נעטע צווי פינגער...

* * *

און אזוי ווי איוועט זשילבער בלויז פראנצויזיש — אזוי איז איזא קרעמער אין דער ערשטער ריה יודיש, נאָך אמאָל אין דער ערשטער ריה רוסיש, און צום דריטען מאָל, אין דער ערשטער ריה פראנצויזיש!

און ווער ווייסט — אפשר אין ענגליש, איטאַליע־ניש און שפאניש אויך!

און דאָ זאָל ביי דער געלעגענהייט פעסטגע־שטעלט ווערען, אז ביי דער עמיסיע פון עטליכע שפּראכען דורך איין סוביעקט קאָן ביז צום געוויי־סטען קאָנגטראַליערט ווערען די מדרגה פון זיין מוזי־קאלישקייט. האָבט זיך, קיין בעסערער מאסשטאב איז נישטא בנמצא.

און דאָ מוז איך זיך גופא אויך קאָרעגירען דעם כלל, וואס איך האָב ארויסגעשטעלט, אז פאר לינגוויסטיק, פילשפּראַכיגקייט ביי אַזוי־גערופענע אינ־טערנאַציאָנאַלע קינסטלער איז א נעגאטיווע זאַך, ווייל שפּראַכען זענען בטבע איפערזיכטיג, און אז אפילו פון שרייבען גלייכצייטיג אין יודיש און העברעאיש מינערט די פּאָטענצען פונם געשאַפער־נעם ווערק (סיי אין יודיש, סיי אין העברעאיש!) ומכל שכן, ווען מען ,,ארבייט" אין א טוץ שפּראַ־כען פון די גאַרע שבעים לשונות, וואס איטליכע פון זיי האָט איהרע בעזונדערע סודות, אויף זיבע־צינג שלעסער פערשלאסען!

מען דאַרף אָבער הערען איזא קרעמער יודיש, רוסיש, פראנצויזיש א. א. בכדי צו פערשטיין, אז אזוי ווי איהר פערזענליכקייט, אזוי איז זי אויך אין דעם פרט א יוצא מן הכלל.

* * *

און די אונטערשטע שורה:

ס'איז מעכטיגע, הייסע פרייד עס נעהמט ארום דעם מענשען, וואס געפינט זיך אין דעם גבול און אין דעם ווירקונגס־קרייז פון איהר קונסט!

ס'איז התלהבות און חדוה!

עס מאכט נישט אויס, וואס פינסטער און בי־טער איז ספּעציעל אין דער יודישער טאג — מען פערגעסט עס!

עס מאכט נישט אויס, וואס שפּאט און שאנד פּאַכעט איבער אונז מיט די ברוינע נאַסע פלעדער־מויז־פליגלען —

עס מאכט נישט אויס, וואס מרה־שחורה'דיגע טעמפּע און בלינדע סאָווע פינטעלט אויף אונז מיט איהרע בלינדע אויגען —

עס מאכט נישט אויס, וואס די מאַראָדערישע נאַצי־ראַבען קראַקען: ר־ר־ר־ר־ר־ערס־ע!

איזא קרעמער רעהאַביליטירט, לייטערט און דערהויבט:

— יאָ, ראַסע! וואס פאר א פיינע, איידעלע, זוניגע ראַסע דאַרף עס זיין, וואס קאָן אזעלכע ביהנע קינסטלערינס אויף דער וועלט ברענגען, ווי סאַראַ בערנאַר, ראַשעל, עליזאַבעט בערגנער, איזא קרעמער!

* * *

א פראָסטער גרויער מאנטאג־טאג פול מיט טו־מעל און דאגה —

און איבער דער וואכעדיגער אונהיימליכער טאָג פאלט א נאַסער נישט־נאָר־ערב־פריהלינג־שניי, וואס ווערט גלייך און בלאָטע דערטרונקען —

און אין דער האַזיגער גאָס ווערען רעציטירט — אט סתם אזוי — צוויי לידער פון קאָנסטאַנטין באַלמאָנט, וואס איינס הויבט זיך אָן אזוי:

איך האָב דיך איינמאָל בלויז געזעהן,
געליבט,

נאָר איין מאָל בלויז בעגעגענט זיך א
שטערען מיט א שטערען!

און דאס צווייטע ענדיגט זיך:

נאָר וואַרטען כיוועל אויף דיר אין מאַ־
טערניש,

כיוועל וואַרטען אייביג נאָר אויף דיר!

די ציטירטע פסוקים קומען פון דער העלער הויט א מאָהנע בעדייטונג, פונקט ווי די צוויי ראַ־זעווע רויזען, וואס זענען צוגעפעסטיגט צו איהר מאַנטעל.

דערנאָך, אז איין רויז פאַלט אראָפּ און איך הויב זי אויף, זאָגט זי מיט ערנסטען שמייכעל:

— דאס זאָל זיין פאר איך!

— א דאַנק! א דאַנק פאר די לעבעדיגע רויזען פון דיין גרויסער קונסט, פאר דער געמענשטער פרייד, מיט וועלכער דו בעשענקסט אונז, איזא קרעמער!

מ. ב.

דעקארירט מיט פערדינסט-קרייץ

דער לאָדזשער וואָיעוואָדע אַלעקסאנדער האוקער־באווער, אין דער אנוועזענהייט פון גען. לאנגנער, וויצע־וואָיעוואָדע פאשאצקי, פּולק. באַלעסלאוויטש, לייטערס פון די וואָיעוואָדזטווע־אפטיילונגען, סטאַראָסטע וראַנגע און די פּאָליציי־קאָמענדאַנטען איגנאַצ. מאַחווינסקי און אוינסט. ניעדזשעלסקי, האָט דעם 19־טען מערץ דעקארירט מיט ,,קזשיזש זאַס־לוגי" פאָלגענדע פערזאָנען:

מיט א זילבערנעם ,,קזשיזש זאסלוגי": אלאָיזי לעאָפּאָלד טרזיפּקע, טאָמאַש קאָזלאָווסקי, סטאַניס־לאַווא באַנקאָווסקאַ, סטאַניסלאַווא צעבראָווסקאַ און רעדאַקטאָר סטאַניסלאַוו ראַבאַלעווסקי.

מיט א בראָנזענעם ,,קזשיזש זאסלוגי": פעליקס פּוחמאַנקעוויטש, יוליאַן זאַרניעל, עדוואַרד ליטיק, אדאַם לאַפּלוזשקאַ, אַנטאָני לאַסקי, וויקטאַר זבזשעזשוניאַק, הענריק טשעפּלאַק, פראַנטישעק קארע, שטשעפּאַן קאַראַלעווסקי, וולאַדיסלאַוו מאַטוניאַק, טשעסלאַוו באַרעצקי, אדאַם יאַווחאַראָווסקי, בראָניסלאַוו וואַליצקי און יאַן סענדזשערסקי.

אונזערע פשיטיקער ברידער

ווארטען אויף אונזער הילף!

נייע געזעצען און צירקולארען

רעגיסטער פון אוועקגעקומענע

ביי דער צענטראַלע פון אַרבעטסלאָזען־פערזיכערונגס־דינסט אין וואַרשע איז איינגעפיהרט געוואָרען א רעגיסטער, אין וועלכען ס'וועלען אריינגעשריבען ווערען אלע פערשוואונדענע ־ געשעהענע פערזאָנען אויפן שטח פון דער מלוכה.

שטרייכען טויטע קאָנטעס

דאס פינאַנץ ־ מיניסטעריום האָט אין לעצטען צירקולאַר פעראָרדענט, אז ביז 31. מערץ 1936, זאָלען אויסגעשטראָכען ווערען פון די שטייערביכער אלע אזוי גערופענע טויטע קאָנטעס.

די פינאַנץ ־ אמטען זענען נישט מחויב אויפצוזוכען די דערמאָהנטע בעלי־חובות. בכדי פעסט שטעלען פרי, אין וואָסערערער מאַטעריעלער לאגע זיי געפינען זיך אין איצטיגען מאָמענט. ס'איז גענוג, אז די ביזאַהעריגע פרובען אויפצומאָהנען דעם שולדיגען חוב האָט צוליב אָרימקייט נישט געבראַכט קיין פּאָזיטיווע רעזולטאַטען.

שידס ־ אמטען

דער יוסטיץ ־ מיניסטער ווייזט אָן אין דער לעצטער פעראָרדנונג, אז די אקטען פון די ליקווידירטע שידס ־ אמטען פאַר דיחוּת ־ ענינים דאַרפען ווערען איבערגעגעבען אין די אַרכיווען פון די שטאָדט־פערוואַלטונגען (מאַגיסטראַטען).

אויף יעדער ווענדונג פון א פּערזאָנליכען אינטערעסירטען צד מוז אַרויסגעגעבען ווערען אַפּשריפטען, אויסצו־גען. בעשטעטיגונגען ווי אויך די צוגעטרייטע צו די אין זייגער צייט געפיהרטע משפטים ־ דאָקומענטען.

אויסטויש פון שטעמפּעל מאַרקען

דאס פינאַנץ ־ מיניסטעריום קלערט אויף, אז די 10 פּראָצענט פון בעטראָג, וואס די פינאַנץ ־ אמטען שלאָגען אָפּ ביים אויסטוישען שטעמפּעל ־ מאַרקען, קאָן גענומען ווערען נאָר אין דעם פאַל, ווען די פּאָרגעלייגטע צום אויסטויש ־ מאַרקען זענען צוש־עדיגטע אָדער נישט געהעריג בענוצטע.

וויכטיגע ענטשיידונגען פון העכסטען געריכט

קאסאציע ־ קויציעס

צוזאַמען מיט דער קאסאציע מוז אריינגעטראָגען ווערען א בעשטעטיגונג פון דער איינגעצאָהלטער קויציע.

קוים בעט אָבער א פּעטענט, אז מ'זאָל איהם אנערקענען אָרימקייט רעכט און אויף דעם סמך בעפרייען פון דער קויציע און דאָס געריכט וואַרפט אָפּ די בקשה בעשטימענדיג א טערמין אַריינצוטראָגען די געפאָדערטע קויציע, קאָן ער דאָס טון, כל זמן דער טערמין צו דערלאַנגען די קאסאציע איז נאָך נישט פאַראיבער.

איז דער טערמין אריבער, וועט ער שוין צוליב וועלען איינצאָהלען די קויציע נישט צוריק־געשטעלט.

דאלארען ־ חובות

ס'איז פערפליכטענד אַ התחייבות, לויט וועלכען דער בעל־חוב דאַרף צוריקגעבען די גענומענע דאלארען הלואה אין גילדען לויט'ן קורס א דאלאר 8 גילדען 85 גר., אויב דער אָבמאַך איז געשלאָסען געוואָרען פאַר'ן 7 יולי 1934.

דאגעגען איז נישט גילטיג אַנ'אָבמאַך, לויט וועלכען עמיצער האָט זיך מתחייב געווען אָפּצוגע־בען א דאָלאַרען הלואה נישט אין דער פּוילישער וואַלוטע לויט'ן קורס פון דאָלאַר אין טאג פון נעמען די הלואה, נאָר אין עפעקטיווע דאָלאַרען אָדער לויט'ן ווערט פון גאָלד דאלאַר.

אָפּטרעט ־ געלד

אַ שותף פון א הויז האָט איינגעקלאגט דעם אנדערען שותף, מאָהנענדיג פון איהם אַ בעשטימטען טייל פון אָפּטרעט־געלד, וואָס ער האָט בעקומען פון א לאָקאַטאָר פאַר א פערדיגענע דירה.

דאָס העכסטע געריכט, צו וועלכען דער דער־מאָהנטער סכסוך איז נאָך לאַנגע וואַנדלונגען ענד־ליך דערגאַנגען, האָט אָפּגעוואָרפען די תביעה, איינ־געפונענדיג, אַז נעמען אָפּטרעט־געלד איז בכלל א נישט מאָראַלישע האַנדלונג און אלס אזעלכע קאָן זי נישט בעקומען קיין געריכטליכע צוריקשטעלונג.

צוריקבעקומען פערזיכערונגס ־ אָפּ־צאָהלונגען

דער כלל, אַז א פערזיכערטע, האָבענדיג חתונה, האָט רעכט צוריקצובעקומען א העלפט פון איינגע־צאָהלטען ביי־טראַג אויפ'ן חשבון פון עמעריטאַל־פערזיכערונגען, איז נוגע בלויז גייסטיגע אַרביי־טער, אָבער נישט פיזישע אַרבעטערינס.

שטייערן ־ אַמנעסטיע

די בעשטימונגען פון דער אמנעסטיע וועגען פערלעגענע שטייערן איז נישט חל אויף סטעמפעל שטייער.

אורלויב

אויב אַנ'אונטערנעהמער האָט בפירוש פער־לאַנגט פון אַרבייטער, אַז ער זאָל אין דער אור־לויב צייט אַרבייטען, מוז ער איהם בעצאָהלען א חוץ די ענטשעדיגונג פאַר'ן אורלויב אויך דעם נאָרמאַלען לוין פאַר דער אַרבייט.

סאָציאַלען פערזיכערונג

מ'ווערט נישט בעפרייט פון דער פליכט צו פערזיכערען אַרבייטער אין סאַנאַטאָריעס. פערזיכערונגס־אנשטאלט בלויז דערפאַר, ווייל אין זיך־אָרט פון דער אונטערנעהמונג געפינט זיך נישט קיין פער־זיכערונגס־אַנשטאלט.

דער דאָזיגער אומשטאנד פערלענגערט נאָר די מעלדונגס־פליכט מיט 3 טאג, אַזוי, אַז אַ צוגע־נומענער אַרבייטער דאַרף מען אין אַזאַ פאַל פער־זיכערען נישט אין משך פון 7 נאָר אין פערלויף פון 10 טעג.

טערמינאַטאָרען

לערן־יונגלעך ביי האַנדווערקער, אויב זיי האָ־בען אַ רעגיסטרירטען לערן־אָבמאַך, זענען בעפרייט פון דער פליכט צו זיין פערזיכערט אין פאַל פון אַר־בייטס־אומפעהיגקייט צוליב אַלערליי סיבות א חוץ א פאַרפאַל ביי דער אַרבייט אדער אַ פראָפעסיאָנעלע קראַנקהייט.

דאגעגען פראַקטיקאַנטען אין האַנדעלס אָדער אַנדערע אינדוסטריע־אונטערנעהמונגען זענען פון דער דערמאָהנטער פליכט נישט בעפרייט.

זעלבסטפערטיידיגונג.

אין דער לאגע פון זעלבסטפערטיידיגונג קאָן מען זיך געפינען אפילו ביי א בעליידיגונג.

* * *

נישט בלויז ווען דער אנפאַלער שטרעקט אויס גע־וועהר, נאָר די גאַנצע צייט, כל זמן מ'געפינט זיך אין סכנה, הייסט שטעלען ווידערשטאנד, זעלבסט פערטיידיגונג.

Dr. REICHER

פּאַלודניאָווא 28, טעל. 120-93

ספּעציאַליסט

פאַר מענער ־ שוועכע ־ בעהאַנדלונג

סעקסועלע בעראַטונגען פון פּסיכאָ ־ אַנאַליזען

נעמט אָן פון 8—11 ביז 5—8 אָוועגד.

זונטאָג און תנאות פון 9—1

קלאָנו־קינאָ־טעאַטער

ZACHĘTA

זגערזשער 26.

היינט און פאָלג. טעג!

גרויסער דאָפּעלטער שלאַגער־פּראָגראַם:

— I —

,,אימיטאַציע פון לעבען"

אין די הויפּט־ראָלען:

CLAUDETTE COLBERT

WARREN WILLIAM

BABY JANE אין די 3־יעהריגע

— II —

א הערליכע דראַמע

קאָנראַד ווייַדט

אָנהויב 4 נאָכם. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג.

Dr. med.

HALTRECHT

ספּעציעל־אַרצט פאַר הויט, ־ געשלעכטס־קראַנקהייטען און מענער־שוועכע

נעמט אָן פון 8.30 ביז 9.30 אָוועגד.

פּיעטריקאָווער 10, טעל. 245-21

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פרייז

נעמט אָן אויך אין דער ווענעראַלאָגישער לעטשניצע פּעטריקאָווער 161 פון 9 פריה ביז 2 מיטאָג

ענגלישע און אינלענדישע מוסטערן

E. i L. KAHAN, Piotrkowska 80

450

Skł. Kom. Z. BORNSTEIN S. A.

פראַקטישע אויסבילדונג, טעאָרעטישע ער־פאַהרונג קען בעקומען אַ בעגרענעצטע צאָהל אינ־טעליגענטע הערען אין עלטער פון 25 ביז 40 יאָהר אין ניי־איינגעפיהרטע אָפּטיילונגען פון פּאָפּולער־רע פערזיכערונגען און פון גרויסע פערדינסט מעג־ליכקייטען. די אויסדערוועהלטע קאַנדידאַטען וועלען בעקומען בעת זייער אויסבילדונג פערזענליכע אַנמעלדונגען.

,,Assicurdzioni Genarali"

Narutowicza 6

מאָנטאָג דעם 23־טען ד. ח. אין די שעה פון 9—2 נאָכמ.

דריי קאנווערט-שווינדלען

(א) אין דער לעצטער צייט זענען אין לאָדז אָבסערווירט געוואָרען פיל פאַלען פון בעשווינדלען נאַאיווע מענשען אין דער נאָהענט פון פינאַנץ־אַמטען. דער שווינדעל איז בעשטאַנען אין אונטער־רוקען קאָנווערטען, אין וועלכע אַנשטאָט געלד, זענען געלעגען שטיקלעך פּאַפּיר, אָדער בלעכלעך.

יאָין שייכות מיט די שווינדלען זענען פער־האַלטען געוואָרען דריי פערזאָן: מאַריאַן זבי־שעווסקי, פון וואַרשאָ, זיין ווייב זאָפיאַ זבישעווסקאַ, און אייגער פסח בוימוואָל (אָהן אַ בעשטענדי־גען וואוין־אָרט).

לעצטע טעג פון איינשרייבונגען אויף די טוריסטישע אויספלוגען קיין ארץ-ישראל אויף פסח

די טוריסטען־אָפּטיילונג ביי דער ציוניסטי־שער אָרגאַניזאַציע מאַכט בעקאַנט, אַז נאָר נאָך אין די נאָהענטסטע טעג וועלען אָנגענומען ווערען אַנמעלדונגען פון פּערזאָנען, וועלכע ווילען פאָה־רען אַלס טוריסטען קיין ארץ־ישראל אויף פסח. די לעצטע שיף פאַר פסח וועט אָפּגעהן פון קאָנ־סטאַנצאַ (די שיף ,,פּאָלאָניאַ") מיטוואָך ד. 1־טען אַפּריל און וועט אָנקומען קיין ארץ־ישראל זונטאָג ד. 5|4.

די דערמאָנטע טוריסטען־אָפּטיילונג ערלע־דיגט אַלע נויטיגע פאָרמאַליטעטען פאַר די דער־מאָנטע טוריסטען. גלייכצייטיג ווערען שוין אויך אָנגענומען אַנמעלדונגען פון פּערזאָנען, וועלכע ווילען פאָהרען צום מזרח־יריד, וואָס קומט פאָר אין אַפּריל אין תל־אביב.

איינשרייבונגען ווערען אָנגענומען אין ציו־ניסטישען ביוראָ, שרודמיעסקאַ 29.

א גנבה

(א) פון דער וואוינונג פון אברהם לעסמאַן, זגערזשער 30, האָט מען אַרויסגעגנב'עט אייניגע סמאָקינגס.

וועגען 2 זלאָטעס „סקלאַדקע“ בעקומען דריי פערשוין דעם ריכטיגען פסח

(א) דעם 9 יוני ה. י. איז אין דער יואוויגונג פֿון אַנטאָני פילץ, אין דאָרף פּאַביאַנקאַ, גמינע ראַדאָגאָשטש, פאָרגעקומען אַ פריינדליכע „זאַבאַ-ווע“.

אין אַ געוויסען מאָמענט, ווען דעם בּאַלעבאָס אײדעם, אַדאַם סטאַשיאַק, האָט זיך געוועגדעט צום עולם, מ׳זאָל איהם אויסצאָהלען די „סקלאַדקאָווע“ 2 זלאָטעס, איז אויסגעבראָכען אַ געשלעג, און עס איז שווער פערוואונדעט געוואָרען דער „גאַסט“ ראָמאַן פאסטושאַק.

דער ענין האָט אָנגעשפּאַרט אין געריכט, און עס זענען געכטען פערמשפּט געוואָרען: אַנ-טאָני פילץ, דער טאַטע, און אַנטאָני פילץ, דער זוהן האָבען בעקומען צו אַנדערטהאַלבען יאָהר, און דער אײדעם אַדאַם סטאַשיאַק — אויף אַ האַלב יאָהר.

פֿון „תרבות“

ק. שבת, דעם 21 מערץ 1935, אַ זייגער 8,305 אין אָוענד, קומט פֿאָר אין „תרבות“ פּיעט-רקאָווער 18, אַ רעפֿעראַט פֿון ה׳ ד״ר נתן עק א. ד. ט. „דיגעשעהענישען פֿון דער וואָך“ אַ פּאָ-ליטישער איבערזיכט איבער די לעצטע געשעהעני-אין לאַנד און אין דער ברייטער וועלט.

עהפאָלג פֿון חזן שלמה גיסער

פֿערגאַנגענעם שבת האָט אויף דער איינלאַ-דונג פֿון די גבאים פֿון „שערי מזרחי“ ביים לאָד-זער מזרחי (זאַכאָדניאַ 63) געדאַוונט דער יונגער חזן ה׳ שלמה גיסער: מיט זיין לירישע טענאָר-שטימע און מיט דער הערליכער קאָלאַראַטור האָט ער פֿערשאַפֿט, אַנ׳עונג רוחני דעם גרויסען עולם.

די אויסשטעלונג פֿון פּראָפ. קאַהאַנע

די אויסשטעלונג פֿון מעטאַל-פּלאַסטישע אַרבייטען פֿון פּראָפ. קאַהאַנע, וועלכע געפינט זיך אין לאָקאַל פֿון „בני ברית“ פּעטריקאָווער 90, האָט גרויס ערפֿאָלג. פּרייטאָג און שבת וועט דער קינסטלער זיין אויף דער אויסשטעלונג און פּערזענליך געבען ערקלערונגען פֿון זיינע אַרבייטען.

זעלבסטמאָרדען

(א) אין זיין וואוינונג אויף פּלאַוואַצקיעגאָ 28 (ראַדאָגאָשטש) האָט זיך גע׳סמ׳ט מיט סובלימאַט דער 26-יאָהריגער אַרבייטסלאָזער אַדאַם כאַטשוסקי.

אין אַ שווערען צושטאַנד האָט איהם פּאָגאָטאָוויע אָפּגעפֿיהרט אין שפּיטאָל.

(א) אויף קאָשטשושקי-גאַס 50 (כאָינו) האָט זיך גע׳סמ׳ט מיט יאָדינע די 16-יאָהריגע סאַבינאַ זקשעשיצ-קאַ. פּאָגאָטאָוויע האָט איהר ערטייל׳ט ערשטע הילף און אָפּגעפֿיהרט אין שפּיטאָל.

ערשטע פֿאַבריק פֿון בירשטען און פּענדזלען
H. Schütz, Łódź,
Legjonów 14, tel. 215-53
ספּעציאַליסט בירשטען און פּענדזלען פֿון גוט-בעקאַנטער קוואַליטעט, וואָס איז בעצייכנעט מיט אַנ-אויסגעבּרענטען שטעמפּעל צו נידריגע פּרייזען.
קען שוין פֿיליאַס בעזיצען מיר ניט.

טעאַטער, מוזיק און פֿערוויילונג (קאָמוניקאַטען)

די לעצטע געלעגנהייט צו זעהן מאָריס שוואַרצען און די גראַנדיעזע אויפֿפֿיהרונג „יאָשע קאַלב“

פּרייטאָג, שבת און זונטאָג זענען די לעצטע געלע-גענהייט, וואָס יעדער לאָדזער טעאַטער-ליבהאָבער האָט און מוז זעהען „יאָשע קאַלב“ און מאָריס שוואַרצ׳ן אין זיין קרוין-ראָלע דער ביעשאָווער רבי. „יאָשע קאַלב“ איז ווייניג צו זעהן איינמאָל. אַזאַ ספּעקטאַקל מוז מען זעהן 2 און 3 מאָל.

דער ספּעקטאַקל „יאָשע קאַלב“ ענטהאַלט אַזאַ עשי-רות פֿון אינדיווידועלען און קאָלעקטיווען שוישפּיל, מוזיקאַלישען קאָלאָריט, טאַנץ, ריטם, ליכט ווירקונג-און דעקאָראַציע — צוזאַמען פֿעראייניגט. ריטם — אפילו אין די ליכט. דאָס ליבט, די פּראָזשעקטאָרען שפּילען מיט מיט׳ן וואָרט פֿון די אַרטיסטען, וואַקסט און פֿאַלט, דעמפּט זיך און שטראַלט אויף צוזאַמען מיט׳ן אָטעם פֿון די טענץ — אַז איינמאָל זעהן די פּיעסע איז ווייניג, מ׳מוז עס זעהען און זעהען.

די, וואָס וועלען אַדורכלאָזען די לעצטע געלעגנהייט באַמש איינמאָל זעהען מאָריס שוואַרצ׳ן און זיין ריזי-גען ספּעקטאַקל „יאָשע קאַלב“ וועלען זיכער שטאַרק בעדויערן.

אַזאַ גרויסע פֿאַרשטעלונג פֿון אַזאַ גרויסען טעאַט-ראַלען ווערט וועלען מיר אַזוי גיך נישט האָבען.

פֿדי צו געבען די מעגליכקייט די יודישע טעאַטער בעזוכער פֿון דער פּראָווינץ צו זעהן מאָריס שוואַרצ׳ס גראַנדיעזע אויפֿפֿיהרונג פֿון „יאָשע קאַלב“ ווערט גע-געבען זונטאָג 12 בייטאָג צו רעדוצירטע פּרייזען איין איינציגער פֿריהמאָרגען - פֿאָרשטעלונג.

אַיזאַ קרעמער אין פֿילהאַרמאָניע

צוליב׳ן גרויסען ערפֿאָלג, וואָס עס האָבען געהאַט די לעצטע 2 קאָנצערטען פֿון דער דערמאָנטער קינסטלע-רין, קומט די בעריהמטע אַרטיסטקע אויף נאָך 2 קאָנ-צערטען, וועלכע קומען פֿאָר שבת דעם 21-טען און זונ-טאָג דעם 22-טען אין פֿילהאַרמאָניע.

אין פּראָגראַם די שענסטע פּערל פֿון איהר רייכען רעפּערטואַר.

פֿון פּוילישען טעאַטער

אין שטאָטישען פּוילישען טעאַטער ווערט היינט, פּרייטאָג און מאָרגען שבת 8.30 אָווענד געגעבען אַ פּרעמיערע „בּיל סאַביע וויעזשון“ טיט אַלעקסאַנדער ווענגערקאַ אין דער הויפּטראָל. שבת 4 נאָכמיטאָג ווערט געשפּילט „דאַמי אי הוזאַרי“.

ביי אַפּטעקלאַזיגקייט

שלעכטען מאַגען, שלעכטע פֿערדײַאונג, אָבסטרוקציע, שלעכטע שטאָף-װעקסלונג, בענוצענדיג דאָס נאַטירליכע ביטערוואַסער Franciszka Józefa בעזייטיגט מען אָרגאַ-ניזם די פֿוילענדע טאָקסינען, וואָס פֿערגיפֿטען דעם אָרגאַניזם, פֿרעגט דאָקטוירים, צו בעקומען אין אַלע אַפּטי-קען און סקלאַד-אַפּטעקען.

יודישע פֿרוי! העלף דיינע עלענדע שוועסטערן אין פּשיטיק!

נקמה מחמת אייפֿערזוכט

(א) אויף נאָוואָמיעסקאַ 26 איז נעכטען בעפֿאַלען געוואָרען דורך איהר מאַן יצחק, די פֿרוי בעכע שטיינ-ברוק — אַנ׳אַנגעשטעלטע אין די מעבלירטע צימערען פֿון גאָטביימערן.

שטיינבּרוק האָט חושד געווען זיין ווייב, אַז זי פֿערראַט איהם ביי פֿערשידענע געלעגענהייטען אין די מעבלירטע צימערען.

איז ער זי נעכטען בעפֿאַלען און בעגאָסען מיט זאַלץ-זויער. פּאָגאָטאָוויע האָט זי אָפּגעפֿיהרט אין שפּי-טאָל. שטיינבּרוכען האָט מען צוגעצויגען צו פֿעראַנט-וואָרטליכקייט.

איבערגעפֿאָהרען דורך אַ צוג

(א) אויפֿן באַהן - איבערפֿאָהר פֿון דער סטאַציע טשאַרנאָטשין איז איבערגעפֿאָהרען געוואָרען אויף טויט דער 45-יאָהריגער גייסטיג - קראַנקער ראָך טשיעפּלוכאַ. די לעצטע צייט האָט דער אומגעקומענער געליטען אויף אַ פֿערפֿאַלגונגס - מאַניע.

אַרויסגעפֿאַלען פֿון פֿענסטער

(א) אויף פּעטריקאָווער 15 איז אַרויסגעפֿאַלען פֿון אַ פֿענסטער פֿון 2-טען שטאָק דער 15-יאָהריגער אליהו נאַשיעלסקי און זיך שווער צושעדיגט. אין אַ בעוואוסט-לאָזען צושטאַנד האָט איהם פּאָגאָטאָוויע אָפּגעפֿיהרט אין שפּיטאָל.

איבערגעפֿאָהרען

(א) אויף דער באַנדורסקיעגאָ גאַס איז איבערגע-פֿאָהרען געוואָרען דורך אַנ׳אויטאָ דער 39-יאָהריגער אהרן קולאַמניעוויטש (פֿון זגערזשער 47). פּאָגאָטאָוויע האָט איהם באַנדאַזשירט קאָפּ און הענט און אָפּגעפֿיהרט איהם אהיים.

מעלדונגען

לערנט אַ פֿאַך!

אין די פּראָפֿעסיאָנעלע לערן-וואַרשטאַטען פֿון דער געזעלשאַפֿט „אָרט“ קאָן מען זיך איינשרייבען אויף פֿאָלגענדע פֿאַכען:

1) מעכאַנישע רונדטריקאָטאַזש-אַרבייט, 2) מעכאַנישע רונד-זאָקען - אַרבייט; 3) מעכאַנישע הילפֿס-אַרבייט פֿון דער ווירקער-בראַנזשע: שפּולען, קעטלען; 4) סוועטער-שטריקעריי; 5) אויסאַרבייטונג פֿון הענדשקעס; 6) מעכאַנישע וועבעריי; 7) פֿרויען שניידעריי מיט צושניידען; 8) וועש-נייהעריי מיט צושניידען; גאַרטעטען-אַרבייט מיט צושניידען; 10) אַנדולאַציע און האָר-פֿאַרבען; 11) מאַניקור; 12) הוט-פּוצעריי, 13) האַנט-שטיקעריי און מאַשין-האַפֿט.

הודעות הסניף „תרבות“

רח׳ פּיוטרקובסקה 18 — קומה שניה

1) במוצאי שבת 21 מערץ ב׳ 8.30 בערב תתקיים הרצאת הד״ר נ. עק על הנושא: „מעוארעות השבוע“. כל העברים מוזמנים.

2. ביום א׳ 22 מערץ ב׳ 8.45 בערב הרצאת הח׳ אליעזר הודס בסמנריון כל הנרשמים מתבקשים לבא בדיוק.

3) חופיע חוברת ה׳ של „עולמי“ וחבורת ב׳ של „עולמי הקטן“.

4) אולם הקריאה ע״ש הד״ר י. נ. שמחוני פתוח בכל ערב מ 8—10 בערב.

פֿון „החלוץ הכללי ציוני“

היינט פּרייטאָג פּונקטליך 9 אַ זייגער אָווענד קומט פֿאָר אין אייגענעם לאָקאַל וואָלטשאַנסקאַ 38 אַ רעפֿע-ראַט פֿון ח׳ אדוו. י. בערקאָוויטש.

מאָרגען שבת פּונקטליך 5 אַ זייגער נאָכם. אַ שיחה כללית.

אַלע חברים ווערען געבעטען פּונקטליך צו קומען.

שפּרוכען-לעהרעם פֿון רמב״ם

(ענדע פֿון פ׳טע זייט)

עס געהער צו די אופֿנים פֿון געזונדהייטס התי-נהגות, אַז מען זאָל נישט געהמען אין מאכל נאָכן אַנדערען און עסען ערשט נאָך אַ גערעכטען הונגער. (דאָרט).

* * *

עס איז די עצה פֿון חעם קנעכט (ד.ה. דער מחבר) בנוגע דעם שיעור פֿון עסען פֿאַר חעם וואָס וויל זיך אַזוי נוהג זיין בנוגע דעם געזונט — צו עסען בעת אַ גלייכמעסיגער לופֿט אַזאַ שיעור וואָס זאָל איהם נישט אויסציהען דעם מאָגען און נישט שווער מאַכען, און וואָס זאָל עס קענען איבערקאָכען. — און וואָס מעהר די לופֿט ווערט וואַרעמער — זאָל ער פֿערקלענערען דעם שיעור — און וואָס מעהר די לופֿט ווערט קעלטער — זאָל ער פֿערגרעסערען חעם שיעור. (דאָרט).

* * *

עס איז נישט כדאי פֿאַר קיין שום מענש און קיין שום אָרט און אין קיין שום צייט צו געניסען פֿון אַזאַ מאכל, וואָס האָט אָנגעהויבען קאַליע צו ווערן — אפילו אַביסעל, — און נישט אַזאַ מאכל, וואָס איז געשטרויכעט געוואָרען און בעקומען אַ געשטונקענעם ריח — און נישט קיין זאַך פֿון מעופּשדיגע פּירות וואָס זענען צוגעריכט געוואָרען מיט זויערען (עסיג) און פֿיש שליים און געזויערטע מילך. (דאָרט).

* * *

און עס איז כדאי אַז מ׳עסען זאָל ווערען אַביסעל אויפֿגעזאַמט, הערנאָך זיך אָפּרוהען, און דאַן ערשט פֿון געניסען. דאָס געהמט אויפֿ די מייסטע שעד-ליכקייט זייער. (דאָרט).

* * *

ע ס׳איז נעהוג פֿאַר אַ געזונטען צו עסען פֿלייש פֿון איין ערב שבת צום צווייטען, און אויב ער איז רייך אויף אַזוי פֿיל צו עסען פֿלייש יעדען טאָג — זאָל ער עסען. (הלכות דעות, ח׳).

און עס דאַרף דער מענש עסען אום זומער צווי דריטעל פֿון דעם, וואָס ער עסט אום ווינטער. (דאָרט).

די רוב קראַנקהייטען וואָס קומען אויפֿן מענש זענען נאָר מחמת שלעכטע עסענס, אָדער מחמת דעם וואָס ער פֿילט אָן דעם בויך זיינעם און עסט אַ גראָבען ביסען אפילו פֿון גוטע עסענס.

פֿון דער לאָדזער בערזע

באַנק פּאָלסקי	—	—	—	97.50
3-פּראָצ. בויד:	—	—	—	28.50
4 „ דאָלאַרובקע	—	—	—	51.75
7 „ סטאַביליזאַציע (אמ.)	—	—	—	62.50
5 „ וואַרשאַווער מ. ב. 1934	—	—		55.00
5 „ לאָדזער	—			48.75
ענגלישער פֿונט	—			26.23
דאָלאַר אַביז. — 5.27.75	נישט-אָפֿיציעל	—		5.25
גאָלד-דאָלאַר	—	—	—	9.05
גאָלד-רובל	—	—	—	4.82
דייטשער מאַרק	—	—	—	1.40
פֿראַנק שווייצאַרישע	—	—		173.25

PIERWSZE PRYWATNE
Pogotowie Lekarskie
(1-טע פּריוואַטע גיכע הילף)
זשעלאַנאַ 6 (Legjonów 6) טעל. 12-333
טעטיג אהן איבעררייס בייטאָג און ביינאַכט.
גיכע ערצטליכע הילף אין אַלע ספּעציאַליטעטען.

הילף און רפֿואה פֿאַר ברוך-קראַנקע

(רופּטורען) אויף בּויווינקעל, נאָפּעל ביי מענער, פֿרויען און קינדער, אויך פֿאַר פֿערקרימונגען פֿון רוקענביין (הויקערס), פֿיס, שיפֿע פּלייצעס און שמערצהאַפֿטע פּלאַט-פֿיס. דאָס ליידען איז נישט צו פֿערנאַכלעסיגען, ווייל די פֿאָלגען זענען פֿאַר׳ן לעבען ביטער און גע-פֿעהרליך. דורך מיין מעטאָדע ערפֿונדענע ספּע-ציעלע גומי-הייל-באַנדאַזשען, וועלכע האַלטען צו די גרעסטע פֿערנאַכלעסיגטע געפֿער-ליכע ברוכען און בעזייטיגען ראַדיקאַל מיט גאַראַנטיע אָהן בלוטיגע אָפּעראַציע. מיין ספּעציאַליטעט איז אויך: הייל-אַפּאַראַטען און גאָרסעטען געגען אַלערליי פֿערקריפּלונגען, פֿערקרימטע פּלייצעס, פֿוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פּלאַט-פֿיס. פֿאַר אַמע-ריקאַנישע אינוואַלידען אַמעריקאַנישע קונסט-פֿיס (סאָלאָן-אַרבייט).
ביים אַראָפּלאָזען זיך פֿון מאָגען, קישקעס און גאַבירט-מוטער, עמפּפֿעהל איך ספּעציעלע הייל-באַנדאַזשען לויט דעם סיסטעם פֿון פּראָפֿ. ד״ר גלענאַרד דער אמת׳ער בעריהמטער איז גאַנץ פּוילען פֿון אוניווער-זיטעטס-פּראָפֿעסאָרען אָנערקענט
ספּעציאַליסט Ortoped NATAN RAPAPORT
מיט 30-יעהריגער פּראַקטיק אין ווין, דייטשלאַנד און לעמבערג, נעמט אָן פֿון 9 פֿריה ביז 1 בייטאָג און פֿון 3 ביז 7 אָוענד
אין לאָדז, פּילסודסקיעגאָ № 23
פֿערזענליכעס ערשיינען פֿון קראַנקע ביי מיר איז אומבעדינגט נויטיג.

שיי טלען ביי קערש. סקווערא 51 מיט פּאַריזער שריפֿטן און פֿערטיגע שייטלען

היינט און פֿאָלגענדע טעג! דער פּאָפּולערסטער פֿילם פֿון 1936
„Dawid Copperfield“
לויט דער אונשטערבליכער ערצעהלונג פֿון DICKENS און מיט דעם נייעם שטערן FRED BARTHOLOMEW און מיט 65 שטערנס אין איין פֿילם. — אָנהייב אין געוו. טעג 4 נאָכמ. שבת און זונטאָג 12 בייטאָג.

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער „SZTUKA“ קאָמערנינקאַ 16, טעל. 140-72.

איבערציהונגען און עקספּעדיציעס נאָך ארץ-ישראל
איז געזאַמעלטע וואַגאָנען ערלעדיגט שנעל און פּינקטליך צו מעסיגע פּרייזען
„POLSKI LLOYD“ Sp. Akc. oddział w Łodzi Narutowicza 13 tel. centrala: 250-15.
Palestine Shipping Co. Ltd.
Palestine and Egypt Lloyd Ltd.
פֿערטרעטונג:

וואַרנונג!
די ביבליאָטעק - פֿערוואַלטונג א. נ. פֿון א. ד. גורדון
איז מודיע, דאָס פֿון דער ביבליאָטעק איז געגנבעט געוואָרען אַ געוויסע צאָהל בי-כער. מיר וואָרנען נישט צו קויפֿען די כער מיטן סטעמפּעל פֿון דער ביבליאָטעק א. נ. פֿון א. ד. גורדון.
די וואָס האָבען וועלכע ידיעות וועגען די ביכער ווערען געבעטען געגען בעלוינונג זיך צו מעלדען אין סעקרעטאַריאַט פֿון דער ביבליאָטעק זאַוואַדזקאַ 12 יע-דען טאָג פֿון 7—10.
דיסקרעציע בעזיכערט!

רעפֿאָרמאַצקע פּילען

מיט דער מאַרקע גייסטלי-כער בעקאַנט פֿון יאהר 1602 רעגולירען דעם מאָגען, שיצען פֿון רעומאַטיזם, לע-בער-ליידען, נעמען דיק-קייט, אַטרעטיזם דאָס קו-מען בלוט אין קאָפּ שטילען די יסורים פֿון העמאָראָידען רייניגען דאָס בלוט און ביי נייגונגען צו אַבסטרוקציע — גינסטיגען דורכרייניגונגס-מיטעל.
צו געברויכען 1 אָדער 2 פּילען אַ נאַכט. פּרייז פֿון אַ שאַכטעל 1.35
צו פֿערלאַנגען אין די אַפּטייקען און סקלאַדען מיט׳ן גייסטליכען (Zakonnik)

חיכמינ׳ פֿאַר לאָדז און פּראָווינץ!
קאָמיסיאָנס-לאַגער פֿון פֿערשידענע מאַרקען
מעבעל
נייע און גענוצטע, ווי אויך היגיענישע מאַטראַצען, קאָזעטקעס, מאַטראַצען אין דער פֿיינסטער אויספֿיהרונג, בעקומט איהר צו די ביליגסטע פּרייזען נור ביי
א. ווייצמאַן,
שענקיעוויטשאַ 6, טעל. 191-00.
כ.ב.: איך קויף אויך פֿערשידענע גענוצטע מעבעל, דיוואַנעס, נייה-מאַשינען, שרייב-מאַשינען, פּעלצען א.ז.וו.

DR. MED. H. Różaner
ספּעציאַליסט פֿאַר הויט, ווענערישע און סעקסועלע קראַנק.
NARUTOWICZA 9, tel. 128-98.
נעמט אָן פֿון 9—1 פֿאַרמ. און פֿון 5—9.

ווינער שטוהלען און פֿאָטעלען ווי אויך ראַדיאָ-טישלעך עמפּפֿעהלט צו פֿאַבריקס-פּרייזען
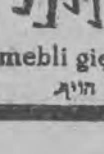
Wytwórnia mebli giętych „HERKULES“
ציגעל-גאַס 16 אין הויף

עס ווערט געזוכט אַ פֿאַבריקס-פּאַרטיער אויף ביינאַכט. אין בעטראַכט קומען נאָר פֿולשטענדיג געזונטע און הויכגעוואַקסענע מענשען מיט גוטע רעפֿערענצען.
אָפּפֿערטען אונטער „פּאַרטיער“.

מעטאל-בעטען
מאטראצען אלע ארט
קינדער-וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואהל
וויזשימאטשקעס, אייז-מאסטענס, פעלד-בעטען פאטענט „Perfekt" א. ד. ג. קויפט אם ביליגסטן אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאהר 1896
פאבריקס-לאגער:
לאדז, נארוטאוויטשא 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אדרעס! כ'בעזיך קיין שום פיליאס.
ספעצ. רעפעראטור-ווערקשטעל און לאקירער.

וויכטיג נייעס
פאר לאנג-געקליידעטע בעפעלקערונג!
איהר דארפט שוין נישט טראגען קיין טאנדייט-מלבושים דען איך דער געוועזענער געשעפטס-אנפיהרער פון דער בעוואוסטער פירמע ח. מענדראווסקי האב צוליב זיין אפרייזע נאך ארץ-ישראל ערעפענט א געשעפט פון
יודישע לאנגע מלבושים
מיט גוטע בעסטעלטע ארבייט און גאראנטירטע צופרידענהייט אויך פאר נישט טייערע פרייזען ווי טאנדייטער איך בעזיץ שטענדיג אויף לאגער אלערליי יודישע מלבושים אויך גאנצע אויסשטייער פאר חתנים. — אויף פערלאנג ווערט אויסגעפערטיגט און געליפערט פאר 24 שעה. געדענקט די אדרעס
א. ווארטמסקי און י. זיסהאלץ
פולנאצנא 5 אין הויף. סאלידע בעדינונג
היט זיך פאר עלעגאנט געקליידעטע! און מיין געשעפט ווערט אויסגעפערטיגט מלבושים לויט די נייסטע פאסאנען.

וויכטיג פאר ברוך-קראנקע

(רופטורען) זאווי פון פערקרימונגען פון רוקען ביין (הויקערס), פאראליזשען, ביין-שווינדזוכט, פלאטפיס און פערשידענע אנדערע פערקריפלונגען-ליידענדע.
פאר פערשידענע ארט רופטורען פערעלטערטע און די געפערליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספעציעלע ארטאפעדישע הייל-באנדאזשען לויט מיין מעטאדע היילן און בעזייטיגען ראדיקאל יעדן איינציגן ברוך.

ביי **מאגען און קישקע - זענקונג** ספעציעלע אינדיווידועל צוגעפאסטע לייב-הייל-באנדאזשען.
פאר הויקערס ספעציעלע גארסעטען און גלייכהאלטערס.
געגען ביין-שווינדזוכט ספעציעלע ארטאפעדישע אפאראטען פון אלע סיסטעמען.
געגען שמערצענדע פלאטפיס ספעציעלע ארטאפעדישע איינלאגען לויט גופס-מאדעלען.
געגען קרומע אדערן ספעציעלע גומי-שטרימף לויט מאס.
קינסטליכע הענד און פיס
ספעציעלע הייל-ארטאפעדישע אנשטאלט
ספעצ. ארטאפעד
א. פעטריקעוויטש, לאדז
9 פיראמאווישא 9, טעל. 177-09 (פריהער אלגינסקא)
אכטונג! קראנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.
טויזענטער דאנקונגען קענען בעוויזען ווערען.

פיינ רעיפל פינקטליך

לעזט !!!!!!
אויפמערקזאם!
עס איז שוין אריין אין קראפט די נייע פרייזען פאר
דרוק-ארבייט
אין דער בעקאנטער אין לאדז און אומגעגענד
שנעל-דרוקעריי
בראמבערג
לאדז, צעגעלניאנא 8
טעל. 255-09
וועלכע האט זיך שוין בעריהמט געמאכט מיט די שעהנע אויספיהרונג און פעסטגעשטעלטע צוזאמענשטעל

ערשטע יודישע מעכאנישע שלייפעריי
„ZGODA"
צעגעלניאנא 2 טעל. 134-51
נעמט אן אלע ארט טיילען צום שלייפען, ווי מכשירים פאר פריזיער, קצבים, דרוקעריי און בוכבינדער, בלעכער, גליטשערס און כירורגישע אינסטרומענטען ערשטקלאסיגע סאלידע און שנעלע אויספיהרונג צו צוגענגליכע פרייזען
ערשטע יודישע מעכאנישע שלייפעריי
„זגאדא"
צעגעלניאנא 2, טעל. 134-51

דאקטוירים-אפטיילונג

Dr. med.
J. Kokotek
אינערליכע קראנקהייטען.
אלטער-מארק 15, טעל. 264-05

Dr. med,
H. Hamer
ספעציאליסט פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
וואוינט יעצט:
11-go LISTOPADA 32
(róg Gdańskiej) Tel. 128-39
נעמט אן פון 3–7 אוונד.

צאהן-ארצט
J. KARMAZYN
Południowa 2
tel. 114-36.
נעמט אן פון 9–1 און פון 3–7 אוונד

LAKARZ-DENTYSTA
S. Bergman
Al, Kościuszki 39, tel. 148-24.
נעמט אן פון 10–1 און פון 4–7 נאכמ.

Dr. med
J. Nadel
ספעציאליסט פון אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
אנדזשעיא 4, טעל. 228-20.
נעמט אן פון 10–12 און פון 5–7 אוו.

Dr. med.
Cecylja Finkler
קינדער-קראנקהייטן
אלטער מארק 15,
טעל. 108-54.

רעטשניצע
פאר וועבערליש-קראנקע
מענער - שוועכע און הויט-קראנקהייטען
פון דאקטוירים ספעציאליסטען
פיעטריקאווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אוונט.
פרויען און קינדער נעמט אן א פרוי-דאקטאר פון 11-1 און פון 5-7 אוונד.
א בעראטונג 3 זל

Dr. med.
J. Sołowiejczyk
ספעצ. פאר הויט, ווענערישע און מענער-שוועכע-קראנקהייטען.
Piotrkowska 99, tel. 144-92
נעהמט אן פון 2–3, פון 5–6 נ"מ און פון 8–9 אוונד.
זונטאג פון 9 ביז 11 פארמיטאג.

ד"ר יעקב האנדזעל
ספעצ. פון ארטאפעדישע (קנאכען-און געלענקס-קראנקהייטען)
Sienkiewicza 20
Tel. 141-41. פון 4–7 אוונד.

Dr. med.
WŁADYSŁAW SZPIRO
CHIRURG
od 4–6
Sienkiewicza 34, tel. 222-10.

Dr. med
Rundstein
akuszer-ginekolog
POMORSKA 7, tel. 127-84.
przyjmuje od 8–10 rano i od 4–8 w.

Dr. med.
J. PIK
נערוועז און אינערליכע קראנקהייטען ווי אויך סעקסועל נערוועז ליידענדע
נעהמט איצט אן
24 זגערזשער 24
פון 4 ביז 6 נאכמ.
פריוואט וואוינונג: אל. קאשטשושקי 27
טעל. 175 50.

Dr. I. SILBERSTROM
Kilińskiego 127
ספעציאל-ארצט פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען.
קווארץ-לאמפ, — ראדיקאלע בעזייטיגונג פון איבעריגע האר.
נעמט אן פון 4–8 אוונד.

Dr. med.
L. TENENBAUM
אקושער-גינעקאלאג
פילסודסקיעגא 15,
טעל. 206-75.
נעמט אן פון 8 10 פריה און פון 4–8 אוו.

פריוואטע רעטונגס-פאגאטאוויע
פלאץ וואלנאשטשי 10
טעל. 6-2222
אין טעטיג אהן איבעררייס בייטאג און ביינאכט, ערצטליכע הילף אין אלע ספעציאליטעטען.

Dr. med.
Al. Tiktin
ספעצ. פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען
47 Śródmiejska 47
tel. 108-10 טעל.
נעמט אן פון 5 ביז 8 אוונד.

Dr. med.
G. GERSZTAJN
ספעציאליסט פאר אויגען קראנקהייטען
Traugutta 12, tel. 175-10
נעהמט אן פון 11-2 און פון 5 ביז 8.30 אוו.
אונבעמיטעלטע— לעטשניצע פרייזען.

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראלאג
ספעצ. פאר נירען בלאז און אורין-קראנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-95
נעמט אן פון 9-11 און פון 6-8 אוונט

DR. MED.
H. KRAUSKOPF
אקושעריע און פרויען קראנקהייטען
זגערזשער 15, טעל. 113-47
נעהמט אן פון 8.30 ביז 10 אינדערפריה און פון 4 ביז 8 אין אוונד.

Lekarz Dentysta
Jakób Botwinik
וועלכער האט געארבייט אין דער קראנקען-קאסע 12 יאהר ספעציעל אויף ציין-ציהען און האט אנ'אייגענע לאבאראטאריום פון קינסטליכע ציין, נעמט אן טעגליך פון 10 ביז 8 נאכמ. אין דער לעטשניצע „פאמאץ" רוג זגערזשער און לימאנאווסקיעגא 1, טעל. 101-29 און פון 4—11 אוונד אויף נארוטאוויטשא 13 צוגענגליכע פרייזען. פאר ארביטסלאזע הנחה.

Dr. med.
M. GLAZER
ספעציאליסט פאר הויט-און ווענערישע קראנקהייטען
ZACHODNIA 64, tel. 185-49.
נעהמט אן פון 12–2 מיטאג און פון 7 ביז 8.30 אוונד.
זונטאג און חגאות פון 10–12 בייטאג.

Dr.
Wajnberg
ספעציאליסט פאר לונגען, הארץ און סקלעראז קראנקהייטען
פיעטריקאווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אן פון 9-10 פריה. 3-5. 8-9 אוו.

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
ספעציאליסט
פאר אקושעריע און פרויען קראנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואנגערשאפט
זגערזשער 11, טעלעפאן 246-09.
נעהמט אן פון 4—8 אוונד.

Dr. med.
Jerzy Sudya
ספעצ. פאר אקושעריע און פרויען-קראנקהייטען.
LEGJONóW 11, tel. 124-54
(זשעלאזנא). נעמט אן פון 4–8 אוונד.

Dr. med.
FELDMAN
אקושעריע און פרויען - קראנקהייטען
נעהמט אן פון 11—1
אויף **זגערזשער 24,**
פראנט 1טער שטאק, פריוואט-וואוינונג
KILINSKIEGO 113, tel. 155-77

Dr. med.
I. Bette
ספעציאליסט פאר אינערליכע און קינדער קראנקהייטען
PIOTRKOWSKA 6 tel. 144-95
נעהמט אן פון 8—11 און פון 4—6 אוונט

Dr. W. Łagunowski
specjalista
chorób wenerycznych, seksualnych i skórnych
(Gabinet Roentgeno- i światło-leczniczy)
PIOTRKOWSKA 70 tel. 181-83
Przyjmuje: od 8.30 do 10.30 rano, od 1-ej do 2.30 pp. i od 6 do 8.30 wiecz w niedzielę i święta od 10—1.

אויערן, נאז און האלז
קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פיעטריקאווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אן שטענדיגע קראנקע (צוועקס אפעראציע א. אז. וו. ווי אויך אמבולאטארישע פון 9-2 און פון 4-8 אוונט.
ביי דער קליניק איז טעטיג
ארענטגען-גאבינעט
פאר דורכלייכטונגען און אלערליי פאטאגראפיעס

Dr. med. Niewiaźsk[i]
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט - קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער - שוועכע
[א]נדזשעיא 5, טעל. 159-40
פראנט, 1טער שטאק
נעהמט אן פון 8-11 און פון 5-9 אוונט
זונטאג און יום טוב פון 9-1 נאכמיטאג.
ספעציעלער ווארטע - זאל פאר פרויען

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אסיסטענט פון דעם גינעקאלאגישען קליניק אין פאריז.
ספעצ. פאר פרויען - קראנקהייטען און שוואנגערשאפט).
ספעצ. פון היילען אונפרוכטבארקייט.
נעהמט אן אין לאדז
פילסודסקיעגא 51, טעל. 170-03
נעהמט אן פון 8—10 און פון 4—8 אוונט

Dr. med.
A. STILLER
אינערליכע קראנקהייטען
נעהמט אן פון 4–8
פילסודסקיעגא 15,
טעל. 206-75. פראנט, 2. שטאק

Dr. med.
W. ŻADZIEWICZ
ספעציאליסט פאר אויערן, נאז, האלז און קעהלקאפף-קראנקהייטען
Piotrkowska 164, tel. 125-26
נעמט אן פון 5–8 אוונד.

ד"ר העלער
ספעצ. פאר הויט און ווענערישע קראנקהייטען און מענער - שוועכע
טראוגוטא 8, טעל. 179-89
נעמט אן פון 8–11 און פון 4–8 אוונט,
זונטאג פון 10–2 מיטאג.
פאר פרויען — א ספעציעלער ווארטע-זאל
פאר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פרייזען

KINO TEATR **ADRIA** GŁÓWNA 1

היינט און פאלגענדע טעג! סאוויעטישער עפאכע-פילם א. נ.

„איז קאמף מיט׳ן צאריזם"

אין די הויפט-ראלען: **Parchanow i Czirkow**

הנחה-בילעטן און פאספארטוס אומגילטיג.

KINO TEATR **METRO** PRZEJAZD 2

קלאנג-קינא-טעאטער **PRZEDWIOŚNIE** זשעראמסקיעגא 74/76 (ווינ׳ קאפערניקא)

היינט און פאלגענדע טעג

היינט און פאלגענדע טעג! די שענסטע פוילישע מוזי-קאלישע קאמעדיע א. נ.

„ליבעס-מאנעווערס"

אין די הויפט-ראלען: ...la Mankiewiczówna, Loda Halama, Mira Zimińska, Aleksander Żabczyński, Stanisław Sielański.

נעכסטער פראגראם: „IlONKA" מיט ...ANCISZKA GAAL —::—

פרייזן פון די פלעצער: I פל. 1,09 זל., II פל. 90 גר., III פל. 50 גר., הנחה-קופאנען צו 70 גר.

הנחה-קופאנען און פרייקארטען נעמען זונטאג אומגילטיג. אנהייב 4 א זייגער נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 ביי...

קלאנג-קינא **CAPITOL** זאוואדזקא 16

היינט פרעמיערע! גרויסער ריהרענדער פילם פון ריכארד באלעסלאווסקי א. נ.

„דער פערגעסענער מענש"

אין די הויפטראלען: Wallace Beery i Jack Cooper

אויסערן פראגראם: קלאנג-צוגאבען און P. A. T. אקטואליטעטן.

אנהויב אין געוו. טעג 4.30 נאכמיטאג, שבת און זונטאג — 12 א זייגער ביי...

היינט פרעמיערע ... ״ ... | ...

RAKIETA שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

אנהויב אין געוו. טעג 4 א זייגער נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.

IRENA DUNNE

„פאר א מינוט גליק"

בעריהמטע ארטיסטקע א... פילם פון גרויסע עמאציעס א...

אוים׳ן ערשטען סעאנס און פריהמארגען-סעאנס פרייזן 54 ג...

CORSO

היינט און פאלגענדע טעג! אונזער גרויסער פראגראם!

„איך העמה פאר׳ן לעב..."

אין די הויפטראלען: PAUL MUNI i BETTE DAVIS גרעסטער שלאגער פון 1935. אויסערן פראגראם: P.A.T. און אקטואליטע...

פרייזן פון די פלעצער: 1-טער סעאנס 50 און 54 גר. די איבעריגע 54, 85 און 1.09 אנהויב פון די סעאנסען 4 נאכמ. שבת און זונטאג...

היינט און פאלגענדע ט...

פרייז פון אנ׳אנאנאס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

„קליינע אנאנסען"

פרייז פון אנ׳אנאנאס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

Niemasz ponad mydło „Trójka"

פרייע פאסטענס

בוימיזג א מעדעל צו איבער-העמדער מיט א מאשין. אלמשטאט 8 פראגט 3-טער שטאק פנקס.

א קוואליפיצירטער שניידער -ארבייטער ווערט געזוכט ביי מ. מיגדאל גדאנסקא 59.

ס׳ווערט געזוכט א קוואליפיצירטער וואכען-מענש צו ערשטקלאסיגע דאמען ארבייט בע-שטעלט. גלובנא 9 וו. 6.

עס ווערט געזוכט א יונגעל צו צוטראגען צייטונגען אויף אנגעוויזענע שטעלען פולע בעקעסטיגונג. און א קליינעם געהאלט צו ווענ-דען זיך זגאוסקא 5 ביים ציימונגס-פערקויפער

ס׳ווערט געזוכט א יונגערמאן צו שלאפען, נארומאווימשא 25 וו. 9.

א קוואליפיצירטער אבער-וועש ארבייטערין ווערט געזוכט ביי גולא, בזשעזשינער 11.

ס׳ווערט געזוכט א פרעבליסטין מיט פולע קוואליפיקאציעס, צו א קאנצעסיאנירטע שולע, בעפארצוגט מיט העברעאיש, וועלכע געהערט גישט צו קיין פעראיין אפערטען אין ארם. אונטער „סעמינאריום".

א פערקויפערין אין דער דאמען - קאנפעק-ציע-בראנזשע קען זיך מעלדען. פעטריקאווער 167 „ווארשאווסקא קאנפעקציא".

ס׳ווערט געזוכט א סוויטער - געזעלען מיט א 4-ער אדער 5-ער מאשין. צו ערפאהרען גאלדמאן, מלינארסקא 17.

ס׳ווערט געזוכט א קוואליפיצירטע פערקוי-פערין אין אנ׳אסטראכאנסקע געוועלב, שרוד-מיעסקא 12 שארפאנסקי.

ס׳ווערט געזוכט א מעדעל אין פאפיר-גע-שעפט לעגיאנוב 6.

ראקאלען

עס ווערען געזוכט 2 יונגעליים צו שלאפען אדער אויסצוגעבען א מעבלירט צימער מיט אלע בעקוועמליכקייטען פעטריקאווער 59 וואוינונג 20.

א גרויסע און בעקוועמע שטוב צו פער-דינגען אויף א פראצאווניע אדער צו שלאפען ביי אנשטענדיגע מענשען 11 ליסטאפאד 24 וואוינונג 11.

געוועלבער, א יאטקע מיט איינריכטונג, ענ-צעלנע וואוינונגען און שטובען מיט קוכען, מיט וואסער און עלעקטריש ליכט, צו ערפאה-רען זגערזשער 43-45 ביי דער ווירטין.

אנועקצוגעבען א האלב געוועלב מיט א גרוי-סע וויטריאזע. עוועטועל צום פסח-סעזאן אויף מצות. ערקונדיגען זיך 6 שיערוביא 30 טעלע-פאן 194-34

צו פערמיטען 2 צימער און קיך מיט בע-קוועמליכקייט 3-טער שטאק אויך רעסיזען-שאפעס געמעבלירטע קילינסקי 50 ביים וועכטער

א צימער און קוך 3 פענסטער זונען-זייט 2-טער שטאק, וואולטשאנסקא 144 ביים וועכ-טער ערפאהרען.

א צימער צו פערמיטען פון 2 פענסטער פראנט, בעזונדערער איינגאנג. צו ערפאהרען 11 ליסטאפאד 12 וו. 5.

צו פערדינגען א בעקעריי אויף מצות מיט מאשינען און מיט א מאטאר. עס קאן אויך זיין אהן מאשינען נומער טעל. 265-58

צו פערדינגען א האלב געוועלב פעטריקא-ווער 14 אין הויף. ביליג דירה-געלד ערפאה-רען ביי שפירא.

איבערצוגעבען א לאקאל, אין וועלכען עס איז דא אנ׳אגראנימשניק מיט 100 וואט ליכט, געאייגנעט אויף פערשידענע פאברי-קאציעס. צו ערפאהרען באזארנא 4 אין וואור-שטען-געוועלב.

א האנדעלס-לאקאל צו פערדינגען אויף זגערזשער 16 אין הויף פארטער. צו ערפאה-רען ביים ווירט.

צו פערדינגען א לעצטע שעהנע שטוב מיט קוך פריש רעמאנטירטע, טרוקען, זונענזייט 11 ליסטאפאד 13 וו. 46 1-טער שטאק לינק.

פון באלד אפצוגעבען א מעבלירט צימער פאר א הער, מיט אלע בעקוועמליכקייטען, מיט א בעזונדערן איינגאנג, פעטריקאווער 23 וואוינונג 22.

א געוועלב אויף מצות אין בעסטען פונקט אפצוגעבען. צו ערפאהרען אין דער צוקערניע קושמיראק, שרודמיעסקא 11.

אנ׳ארט צו שלאפען פאר א יונגערמאן אויף פילסודסקיעגא 43 פראנט 1-טער שטאק וו. 7.

---

4 צימער און קיך מיט אלע בעקוועמליכ-קייטען און פולשטענדיג רעמאנטירט 3-טער שטאק אפיצינע פון זאפארט צו פערמיטען פרייזווירדיג. צו ערפאהרען אל. 1 מאי 15 ביים וועכטער.

א גאלדענער האנדעלס-פונקט אויף קאשטשעלנא 3, געוועלבער פון פערשי-דענע גרויסען פון זאפארט אבצוגעבען אויך מיט דער וואוינונג: צו ערפאהרען אויפ׳ן ארט פון 7–8 אוונד.

פערשידענעס

בירשטען צו עלעקטרישע מאטארען. אלע סארטען. ה. קארן, לאדז, שרודמיעסקא 8, 1. שט.

אכטונג, סוויטער- און זאקען-פאבריקאנטען. איך נעהם אן צו שפולען אויף קראפט. רעיעל און ביליג. ערפאהרען רייטער, ליטאנאווסקיע-גא 22, וו. 81. קומט איבערצייגט אייך.

כ׳זוך צו קויפען א מיש צו א 70-ער סווי-טער מאשין. אדרעס: ציטרינאווסקי, קאמ-יענא 1, וואוינונג 43.

בחנם! נאר פאר 1 זלאטי ווערט פאסא-ניערט מענער-היטען. אויסגעפערטיגט ווערט עס דורך א גוטען ארבייטער. פונקטליך. קילינסקיעגא 28 4473

א שניידער געזעלען אויף מענער בעשטעלט וועלכער קען אויך צושניידען זוכט א פאס-טען אויף א בידריגען לוין. אפערטען אונ-טער „שניידער". 4472

רייזעס אויף די לעוואנטינער ירידים. גאראנטי אויף צו בעקומען וויזעס, לעגאלי-זאציע אין פאלעסטינא. אינפארמאציעס ג. פרענקעל, פאסט-קעסטעל 535, ווארשא I

שייטלען מיט פאריזער שריגדען צו בעקו-מען ביי פרוי ראזענבערג, קאמיענא 5- 2-טען הויף, 2-טער שטאק.

צו פערקויפען א גרויסען אויסוואהל פלימען געניצטע פון די בעסטע תגגים און אפערן-זינגערס. אפערטען אין ארם. אונטער „פלימען".

א פעהיגער און קרעפטיגער מענש זוכט וואס איז פארא ארבייט געגען קלענסטען גע-האלט. צו ערפאהרען פראנציסקאנער 61, ביי לאוער בוימגארטען.

א שדכן, וועלכער פערקעהרט אין אינ-טעליגענטע און רייכע הייזער ווערט געזוכט. אפערטען אונטער „שדכן". אין אדמ.

מאשינען צו וואל האנד-שוה 6. 7. 8. 13. פרייזווירדיג צו פערקויפען. פולנאצנע 6, פראנט, 3-טער שטאק ביי גאלדשטיין.

צו פערקויפען 2 מאשינען אין גוטען צו-שטאנד צו מאכען פאק-בענדלעך (łyczko) פאמארסקא 44, וו. 48 פון 2 ביז 4.

געלעגענהייטליך ביליג צו פערקויפען אנ-אומלעג-מאשין א 3-ער 40 די ברייט פירמע „סטאל" צו ערפאהרען זאוואדזקא 38 וו. 21.

אמביליגסטען קאן מען קויפען און פאסא-נירען דאמען און מענער-היטען נאר ביי מ. פערדער זגערזשער 20 אדער לוטאמיערסקא 2.

רייבעכץ דראבנע קען בעקומען ביי מיר אין הורמ אויף זאקאנטנא 36 וו. 1 טעל. 188-89.

א קינדער-וועגעלע אין גוטען צושטאנד פירמע „פאלאכיא" צו פערקויפען ביי מ. ברענער סטארי רינעק 14.

אכטונג! ווער ס׳וויל האבען עלע-גאנטע היטען אויך Hückel נייעסטע פאסאנען, יידישע בעסערע היטלעך טי-כענע און סאמעטענע, אלע שילער-קינדער-היטלעך נור אין דער בעוואוסטער פירמע „שערלאנס", פיעטריקאווער 10. קומט און איבערצייגט אייך! שבת איז מיין געשעפט געשלאסען.

פארשריפטליכע פייערלעש-אפאראטען נייע און געניצטע (Gaśnice płynowe) ווי אויך פילונגען (Ładunki) צו אלע טיפען אפאראטען צו מעסיגע פרייזען. מ. באטשאן, פאמארסקא 25, רעכטע אפ. 1. איינגאנג, 1. שטאק, וו. 28. איך קויף געניצטע פייערלעש-אפאראטען. טעל. 166-27.

פאר 8 זל. א חודש לערנען מיר אויס גרינד-ליך בוכהאלטעריע, סטענאגראפיע, האנדעלס קא רעספאנדענץ, מאשין שרייבען מיט דער קאנ-סטרוקציע, ארדנען איין אויך בילאנסען און פיתרען איין ביכער צו ביליגע פרייזען קי-לינסקיעגא 50, קווער-אפיציגע 1-טער שטאק.

א פרוי...

א גוטע באלעבאסטע צו פיהרען ... שטענדיג א הויז-ווירטשאפט ... רוימען א. א. וו.) און אומגעהען ... א קינד פון 6 יאהר – ווערט גע... אדרעס: שרודמיעסקא 71, פראנט ... וו. 18, פון האלב 3 ביז האלב 4 ...

א ליטער אין אנ׳אפטייל... געזוכט פון זאפארט. 2000 זל. ... בעזיצען איינצוקויפען סחורה. ... דעל, פאמארסקא 28.

א מייסטער אויף קארט-שטו... ארבייט מיט גוטע רעפערענצען. ... אונטער „R. S. R." אין אדמיניס... דער צייטונג.

...uka metodą psichiczną, 22 lata ...yki, polskiego, buchalterji, żydow... ...ego, francuskiego, angielskiego, ...anta, niemieckiego, rosyjskiego, ... Nauczyciele SZYF, Jakóba 12, ... I-sze piętro, m. 30.

Okazyjnie do sprzedania letnisko ... lasu z ogrodem, do wynajęcia ... z rybami, ogród, miejscowość ... leśna i spokojna. Wiadomość: ...cza 20 (przy Zgierzkiej) gospodarz

---

Upośledzenia umysłu, nerwów, ...u, wzroku, serca, płciowe in. usuwa ...-fizjolog Dr. POŁAŃSKI, od 3—5 ...orska 4.

שרייבען שעהן און שנעל ... אוים דער בעוואוסטער קאליגר... בערמאן אין 15 טעג. אויך ווערט ... געלערענט דעם בעסטען יודישען ... 15 טעג, אפילו דעם, וואס קען נא... די עלטער שפילט דערביי קיין ... גישט. די פרייזען זענען צוגענגל... אל. 1-טער מאי 4, לעצטער ... 3 שטאק, ביי ליפשיץ.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub
Czcionkami i druk zakł. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman

אין מידער שווערקייט

באלוטער מאטיוועז

פון **יצחק יאנאסאוויטש**

א שארפער שבט־ווינט האט געקערט די פלאטעס שניי אין דער קרום, געלאזט מעטערווייז די נאס ליגען א לידיגע, א שטיפע, אפטמאל האט זיך דער ווינט איינגעדרייט און געטריבען דעם געבערגעלטען שניי צוריק, אדער זיך געדרייט מיט איהם אויף איין ארט אין א רעדעל. ס'האט אויסגעזעהן, ווי דער דינער שניי, וואלט זיך טערויכערט. אין דער לופט איז גע־שטאנען א רעדער־וואר־גענער, קאלטער סקריפ פון א טראמוואי. א ווייסע פארע האט זיך געוואלקענט פאר די פערביי־פאהרענדיגע פערדישע פיסקעס. דער פראסט האט געסמאליעט די אויערן און די שבט־זאווערוכע האט געשלעפט פאר די פאלעס און געריסען די קאפעלושען פון די דערפרוירענע פערביי־געהער.

ווען עליק האט פערקויפט די לעצטע בייגעל, האט חער זייגער אויפן אלטשטאטישען קאשטשאל מיד און בראקענדיג אויסגעקלונגען צעהן. האט עליק, דער אכט־יאהריגער א ווארף געגעבען וואוי־לעריש דעם לידיגען קויפער אין דער הויך, איהם געכאפט און זיך געלאזט רורכ'ן פינסטערן סקווער צו די טונקעל בעלויכטענע געסלעך — אהיים.

דער אכט־יאהריגער עליק איז געווען פריליך. ערשט צעהן דעם זייגער און שוין אויסגעלייזט אלע בייגעל. ער האט דעריבער געקלימפערט מיט'ן אנ־געלייזטען קליינגעלד אין טאש און אויפ'ן וועג גע־וואלט אויסרעכנען וויפיל דארט געפינט זיך און ווי־פיל ס'איז געבליבען פערדינסט, נאר דער חשבון האט ער פערלוירען עפיס ארויסגעפרומט, א שטויס גע־מוזט אנהויבען פון דאסניי.

שוין האלט ביים שמאלען געסעל, האט פאר די אויגען א שימר געטון דער בליאסק פון גלאנציגע שטיוועל. עליק האט זיך שוין געוואלט א ווארף טון אין א זייט, נאר ער האט זיך דערמאנט, אז דער קויפער איז לידיג און איז דעריבער מיט א מין צו־להכעיס געפיהל אקעגענגעגאנגען דעם מונדירטען.

יעגער, א שווער בעפעלצטער, מיט דערפרוירענע גלאנציגע וואנצעס האט איהם א כאפ געטון פאר א האנט, נאר דערזעהן, אז דער קויפער איז לידיג האט פערלוירען עפעס ארויסגעברומט, א שטויס מער מיט עליק'ן און האסטיג אוועקגעשפרייזט אויף דער צווייטער זייט.

עליק איז א ווילע נאך געשטאנען און איהם נאכגעקוקט. אויף זיין לענגליך־בייגערדיג פנים'ל האט זיך אויסגעשניטען א מאגערע גרימאסע — א דערפרוירענער שמייכעל פון הוזק און נקמה...

אין דער היים האט די צעהן־יעהריגע ציפקע זיך געפארעט ביים אויזגעגעם אויוועלע. זי האט געבלא־זען אויפ'ן פייער און געלעגט דינע שטעקעלך אין דער קיך אריין. זי האט אויסגעדרייט דאס אויגע־סאזשעטע פנים צו עליק'ן, מיט'ן עלענבויגען פאר־שארט א טונקעלע פאסמע האר, וואס איז געקראכען אין די אויגען און געפרעגט:

— אזוי פריה?

— פערקויפט ביז'ן לעצטען — האט איהר דער ברודער געענטפערט הויך און צופרידען.

ציפקע האט פערגעסען אן פייער, זי האט גיך זיך א ווארף געגעבען צום קליינגעלד און געהאלפען עליק'ן אויסציילען און שפעטער בערעכענען דעם פערדינסט. צו א גילדען האבען געפעהלט ניין גראַ־שען.

— אלע טאג נישט ערגער — האט עליק געזאגט בערייהמעריש און געלעגט די פינפערליך בעזונדער און די ווייסע צענערלעך בעזונדער — ציפקע זעה נאר ווען מ'האט אזא קופע צענערלעך, וויפיל מאכט בעזונען?

— פינפערלעך מאכט איך אויך בעשטאנען... ס'מאכט געווען אזא ווי א סך.

עליק האט בעראסטען דאס געלט אין א טעפעל, קארטאפעל, פערהילט האט קליינע שטיבעל, גע־וואר־קעלט זיך ביים קאכטשענדיגען נאפט־לעמפעל און געלעקט מיט א פיכטליך־ווארימע צונג דעם סופים.

— נאך נישט ווייך? — איז דער הונגעריגער עליק געווען אומגעדולדיג.

— אט נאך א רגע'לע זיי איך אפ.

— און דער טאטע, וואו איז? — האט עליק ווידער געפרעגט און מיט א פינגער א ריר געטון א שטיקעל מילך פונם הערינג, א לעק געטעפען דעם פינגער און לסוף א כאפ געטון דאס שטיקעל מילך אין מויל.

— כ'ווייס? אוודאי ביי איר...

עליק האט געשיילט א קארטאפעל. די קארטאפעל א בריהענדיגע האט געטאנצט פון איין האנט אין דער צווייטער. ער האט א בים געטון און שנעל אראפ געשלונגען, כאפענדיג זיך מיט דער האנט פאר'ן האריץ:

אוי וויי ווי ס'בריהט — האט ער קוים ארויס־געהערט, אפאטעמענדיג ווידער געפרעגט: ער וועט מאכע חתונה האבען.

— איך ווייס מיינסטו — האט ציפקע אפגע־זיפצט — טילמאל שרייט ער, אז ר'עט חתונה הא־בען און אונז ארויסטרייבען פון שטוב:

די קינדער האבען א לענגערע צייט געשוויגען. עליק האט אפגעווישט מיט דער האנט דאס מויל, אוועקגעלעגט דעם לעפעל און געזאגט:

— כ'מאכט געוואלט ס'זאל זיין א חתונה... ס'איז אזוי היימליך...

— נאר — האט זיך ציפקע אנגעפרוגז'ט — אז דער טאטע וועט חתונה האבען וועט צו אונז זיין א קלאג.

— פארוואס? — האט עליק נישט פערשטאנען.

— ווייל אזוי... ער וועט אהיים ברענגען א שטיף־מאמע.

עליק האט זיך פערקלערט.

— ציפקע, ס'איז וואהר, אז אלע שטיפמאמעס זענען שלעכטע?

— אוודאי — האט ציפקע זיכער געענטפערט — מיט אנ'אפגעבראכען אויער — וויפיל האסטו היינט?

— איך האב נישט געהאט קיין צלאבע — האט ציפקע זיך א שולדיגע פערענטפערט — א שפאס האט מע היינט געזאגט... די קישקעס האבען זיי היינט ארויסגעזאגט... צוויי פעקלעך כאלווע צו פינ־פער זענען אראפגעפאלען אין שניי, נאך גוט דער טאטע האט נישט געזעהן... ער וואלט דערהרג'עט.

— און איך האב דא, ביים שמאלען געסעל גע־טראפען א מליץ — האט עליק צופרידען דערצעהלט

— כ'האב שוין געוואלט אנטלויפען, נאר כ'האב זיך דערמאנט, אז כ'האב סיי ווי נישט קיין בייגעל, בין איך עקסטרא אקעגען געגאנגען.... אז כ'האב נישט קיין בייגעל, קאן ער מיר גארנישט טון, וואס האב איך מורא צו האבען? נישט אזוי, ציפקע?

— אוודאי — האט ציפקע פערקלערט מסכים געווען — וואס האסטו מורא צו האבען.

באלד האט זי זיך געכאפט:

— וואס שטיי איך? זשאמעס זענען היינט אריין אין דער קוך... כ'מאך מיך געוועט, אז זשאבעס... ס'וויל זיך נישט פרעגען...

— לאז מיך — האט עליק אראפגעוואהפען פון זיך א צעריסענע בורקע און מיט אנ'אויסגעשטשער־בעט האק־מעסער גענומען שפאלטען א בהעטעל — וואס קאכסטו היינט?

— כ'ווייס? קארטאפעל אין די שאלען אפשר?

עליק איז געבליבען מיט'ן האק־מעסער קגיען אויף איין פוס — מ'וואלט אפשר צוגעקויפט א הערינג?

— כ'ווייס? ס'מאכט גוט געווען... נאר דער טאטע וועט שרייען.

— פארוואס זאל ער שרייען? נעכטען זענען מעהר ווי א העלפט בייגעל איבערגעבליבען און היינט גארנישט.

— פאר א צענער? צי פאר אכט גראשען? — האט ציפקע אנגעטון עליק'ס צעריסענע בורקע.

— פאר א צענער... נאר א מילכדיגען, א רוי־גענדיגען נעם נישט.

אין א האלבע שעה ארום האט די פארע פון די

און צו מידלעך זענען זיי הונדערט טויזענד מאל ערגער.

— פארוואס?

— איך ווייס פארוואס? נו, ווייל א שטיפמאמע איז שלעכט צו אנדערע קינדער.

עליק'ן איז בעפאלען א מידע שווערקייט, די אויגען האבען זיך גענומען קלעפען און שטעכען, ער האט געזעהן ווי ציפקע שטעלט א שיסעל קארטאפעל פארן טאטען און נעמט זיך וואשען האס געפעס. ער האט געוואלט צוגעהן העלפען, נאר זיך נישט גע־קאנט אויפהויבען פון ארט.

— ביזט שלעפעריג, עליק?

— ניין, האט ער האסטיג געעפענט די אויגען — ציפקע, דו געדענקסט אונזער מאמע?

— כ'געדענק, — איז ציפקע געבליבען שטיין אין מיטען וואשען — כ'געדענק אזוי ווי היינט, אזא הויכע, און אזא שיינע.

— א שיינע?

— הונדערט מיליאן מאל שענער פאר איך — האט ציפקע געענטפערט מיט היץ און זיך גענומען קעהרען די שטוב.

— ציפקע!

— וואס?

— דו האסט נישט קיין מורא, אז דו דער־מאנסט זיך?

ציפקע האט זיך נענטער גערוקט צו עליק'ן — וואס האב איך מורא צו האבען? ס'איז דאך אנ'אייגענע מאמע.

— ס'איז דאך אבער א טויטע? — האט עליק שטיל געזאגט.

— און אז א טויטע? — האט ציפקע דערשראקען צוריק געפליסטערט — ס'איז דאך אבער א מאמע...

עליק האט גענומען שלעפען פון טאטענס בעטעל דעם שטרוי־זאק און זיך מאכען דאס געלעגער. ער האט זיך אויסגעטון, געווארפען די זאכען און זיך שנעל געלעגט.

ציפקע האט געזאלט צוזאמענגעמען די זאכען, נאר ס'איז איהר געווארען אומהיימליך און ס'האט זי געטומען שרעקען, זי האט זיך אויסגעטון און גע־לעגט, נאהענט צוגערוקענדיג זיך צו עליק'ן.

עליק א האלב פערשלאפענער האט דערפיהלט די ווארימקייט פון דער שוועסטערס זייט. ער האט זיך האסטיג אויסגעדרייט.

— ווייסט... לאמיר זיך שפילען.

— כ'וויל נישט.

— פארוואס?

— מ'טאר נישט. כ'בין דאך שוין א גרויסע.

— ביז דרייצעהן יאהר שאדט נישט — האט עליק געזאגט.

— ס'שאדט — האט ציפקע אפגעשפארט און זיך פארטראכט — דו ווייסט, ס'קאן נאך זיין א קינד.

— אזוי? — האט זיך עליק פערוואונדערט, גע־קלערט אביסעל און געפרעגט — נו און ביים טא־טען מיט איהר, זענען נישטא קיין קינדער?

— ס'עט זיין — האט ציפקע געענטפערט און זיך אויך פערקלערט — זיי מוזען אוודאי צו נ'ערשט חתונה האבען...

— אזוי? — האט עליק זיך ווייטער געוואונ־דערט, געוואלט נאך עפעס פרעגען, נאר די צונג איז איהם געווארען פויל און שווער. די אויגען האבען זיך פערקלעפט און אין א מינוט ארום האט ער שוין געשנארכט...

ציפקע האט זיך איינגערעקט מיט'ן פאלטען אי־בערן קאפ, דאס דרויסענדיגע ווינטישע וואיען און דאס שנארכען פון ברודער האבען זי געשראקען... זי האט געדענקט, אז מ'דארף אראפדריקען דאס לעמפעל, נאר זיך געפוילט אראפצוגעהן פון געלע־גער... אפגעלעגט פון מינוט אויף מינוט.... די אויגען האבען זיך איהר פערשלאסען, אין קאפ האט זיך צע־לעגט אזא מחיה'דיגע ווארימקייט און אין די גלידער האט זיך צעגאסען אזא אנגענעהמע מידקייט...

קאמוניקאט.

מיר האבען דעם כבוד בעקאנט צו מאכען דעם ג' פובליקום, אז דער נייעסטער און גרעסטער פילם פון געניאלען אקטיאר און רעאליזאטאר

Charlie CHAPLIN

„היינטיגע צייטען"

(MODERN TIMES)

וועמענס וועלט־פרעמיערע איז אין לאנדאנער קינא „TIVOLI" געווען דער גרעסטער עווענעמענט אין דער קינעמאטאגראפישער געשיכטע, האבען מיר אנפערטרויט צו דעמאנסטרירען מיט אויס־שליסליכע רעכט דעם קינא־טעאטער

„PALACE"

National-Film-Corporation Londyn—Warszawa.

באנציע שוויג...

(ענדע פון דער 6־טער זייט)

בארבארען. זייער שחיטה בעווייזט דאס בעשיינ־פערליך;

אז יודען זענען דאס אומגליק פון לאנד. זיי זאגען אויס די בעפעלקערונג. אלע צרות און פורעניות קומען פון זיי, אלע מלחמות און קריזי־סען, און דעריבער —

דעריבער דארף מען זיי ארויסיאגען פון לאנד, ארויסטרייבען, פערניכטען, אויסראטען.

טאג־טעגליך גיסט מען איהם אריין דעם שלאנ־גען־גיפט אין דער נשמה, און —

— ווי אזוי זאל דער דאזיגער פשוטער, איינ־פאכער, אומקאמפליצירטער געהירן אנדערש רעא־גירען ווי ער רעאגירט? — ער איז דאך זיכער, אז דער „בארבאר" און „ציגיינער" אין דער גע־שטאלט פון יוד איז הפקר, זיין לעבען, זיין האב און גוטס זענען הפקר, אז מ'קען טון מיט איהם וואס מען וויל — טוט ער טאקע ווען עס מאכט זיך א געלעגענהייט...

האט ער דאך א מוסטער און א ביישפיל פאר זיך: די אינטעליגענץ, די געבילדעטע אקא־דעמיקער, „די בלום" און די צוקונפט פון לאנד בעגעהען זיך דאך נישט בעסער מיט יודען... און פאדערען דאך פריצים, גרויסע מאגנאטען, אז מ'זאל ארויסיארפען די יודען, ארויסטרייבען דער־ווייליע כאטש א מיליאן יודען, א מיליאן זייט הונ־דערטער יאהרען איינגעזעסענע בירגער פון לאנד..

פון וואנען זאל ער דאס נעהמען א ביישפיל פון א מענשליכערער בעציהונג צו יודען?

און אט איז דער רעזולטאט —

באמבעס, אויפרייסען, צעשטערונגען, פער־וויסטונגען, אומרוהען, בלוטיגע אנפאלען, פאגראָ־מען יאהען. מענשען־קרבנות...

און א ווייטערדיגער רעזולטאט — די געזעצליכ־קייט, די רעכטס־ארדנונג יערט געשטערט און דער סניגור פערענדיגט:

— נישטמער, דער קליין מענשעלע מיט'ן קליי־נעם געהירן אין קאפ, וועלכער איז נישט פעהיג צו דענקען, נישט ער איז פעראנטווארטליך פאר די אלע שוידערליכע מעשים, נאר זיי — יענע איינ־טעליגענטען, אקאדעמיקער, מאגנאטען, פאליטי־קער, געזעלשאפטליכע טוער, „גייסטיגע" פיהרער, שרייבער. פרעסע־מענשען, וועלכע האבען פראקלא־מירט דעם יודען־פאגראם פאר'ן עיקר־העיקרים פון זייער נאציאנאל־פאליטישען פראגראם, זיי זע־נען די אמתע שולדיגע אין די אלע פערברעכענס, אין דער פערגוואלטיגונג פון געזעץ און רעכט, אין דערהצעשטערונג פון בירגער־פרידען אין לאנד.

— — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — —

עס איז שטיל געווארען אין די הימלען, מ'הערט נישט דעם מינדעסטען גערויש. דער בית־דין של מעלה איז זיי פון א טיפען טרויער בעהערשט.

פלוצלונג דערהערען זיך אין דער שטילקייט פערשטיקטע קלאגענדיגע טענער, דאס וויינען די מלאכים, וואס האבען געבראכט יאסעל דעם שוסטער און זיין ווייב חיה. זיי וויינען איבער דעם פינסטערען גורל פון באנציע שוויג, פון דעם אהן א שיעור געמאטערטען און אייביג שווייגענדיגען, שווצלאזען, אומגליקליכען באנציע.

— ווי לאנג נאך וועט ער אלץ דארפען ברענגען פאגראם־קרבנות? — ביז וואנען נאך וועט מען אלץ דארפען זאמלען נדבות פאר די יתומים און אלמנות פון זייערע קדושים, און די פאגראמען גע־פאלענע? —

און דער בית־דין של מעלה בעשליסט —

היכף אראפשיקען מלאכים אויף דער ערד, וואס זאלען זיך ווידער נעהמען לערנען געשיכטע מיט די מענשען און פעלקער, זאלען זיי מסביר זיין דעם זין פון דער געשיכטע, האלטענדיג פאר זיי די היסטארישע טאוולען מיט דער פלאמענדיגער וואָרנונג:

— געדענקט, אז עס איז דא א גערעכטע וועלט־ארדנונג, אַן אייביגע, אומדערשיטערליכע.

אין דעם טאג, ווען היטלער האט אנולירט דעם לאקארנא־אפמאך — דערצעהלט א קאפענהאגענער מעלדונג — האבען זיך צופעליג צוזאמען געטרא־פען אין דייטשען אויסערן־מיניסטעריום דער ענגלי־שער און פראנצויזישער אמבאסאדאר. דער ענגלענ־דער האט שוין געוואוסט וועגען היטלערס בע־שלוס, דער פראנצויז — נאך נישט.

— איך בין געקומען, האט געזאגט דער פראנ־צויז, צו בעוויזען היטלערן, אז אויפ'ן גרונד פון לאקארנא־אפמאך...

— נישטא שוין קיין לאקארנא־אפמאך אויף דער וועלט, האט איהם איבערגעריסען דער ענגלענ־דער, דער אפמאך געהערט שוין דער געשיכטע...

— אבער געשיכטע, האט זיך אנגערופען א דריטער דיפלאמאט, הייסט נאך נישט, אז דאס פער־גאנגענע, געשעהענע, איז שוין פערפאלען, פער־לוירען... די געשיכטע האט א גוטען זכרון... זי פערשרייבט און פעררעגיסטרירט אלץ... זי פיהרט א גענויע בוכהאלטעריע... זי האט פאר יעדען איינעם א בעזונדער קאנטא און מאהנט איין יעדען חוב...

יא, זי מאהנט שטרענג און מאהנט איין...

ביבליאגראפיע

צוויי נייע ביכער פון י. מ. ניימאן

אונזער בן עיר דער עסייאיסט און דיכטער י. מ. ניימאן האט ארויסגעגעבען פאלגענדע צוויי נייע ביכער אין פערלאג ה. בזשאזע: „יום־טוב איבערן זאכען". אז זאמלונג לידער וואס זענען געשריבען געווארען אין משך פון צוואנציג יאהר. דאס בוך ענט־האלט פאלגענדע אפטיילונגען: א) געצענדיגער, ב) דערנער, ג) קין, ד) א גליקליכער טאג, ה) רייזע, ו) צייטגייסט, ז) פון זונער און צום סוף, דאס ליד פון חלוץ. דאס בוך איז פערזארגט מיט'ן מחבר'ס פארטרעט, געצייכענט דורכ'ן קינסטלער יאנקל אדלער.

„דער מיליאנער"— א טראגיקא־קאמעדיע אין דריי אקטען (עלף בילדער).

י. מ. ניימאן האט שוין מיט יאהרען צוריק גע־דרוקט א פאלקסשטיק: „שבת־אויבס".

נייער פֿאָלקסבלאַט

דאס לאָדזשער לעבען

נייער פֿאָלקסבלאַט

וואָס אַ סוחר דאַרף וויסען וועגען די ענדערונגען אין שטעמפּעל-געזעץ?

פֿון אדוו. ע. שעסקין

מיט עטליכע טעג צוריק איז ערשינען אַ ציר־קולאַר פֿון פֿינאַנץ-מיניסטעריום, וועלכער פֿיהרט איין וויכטיגע ענדערונגען אין דער פּראַקטיק פֿון דער שטייער-מאַכט בנוגע שטעמפּעל-אָפּצאָהלען.

דער דאָזיגער צירקולאַר שטיצט זיך אויפֿ'ן דעקרעט פֿון מלוכה-פּרעזידענט פֿון 14 יאַנואַר ה. י. און ענטהאַלט אַ רייהע זעהר בעדייטענדע טעזען.

לײדער, גיט זיך דער דורכשניטליכער סוחר נישט אָפּ קיין חשבון דערפֿון, אַז דאָס געזעץ וועגען שטעמפּעל-אָפּצאָהלען איז אַמשטאַרקסטען קאָמפּליצירט פֿון אַלע עקזיסטירענדע געזעצען. סיי דאָס געזעץ אַליין, ווי אויך די ערקלעהרונגען פֿון פֿינאַנץ-מיניסטעריום גיבען אַ מעגליכקייט פֿון ברייטע אינטערפּרעטאַציעס, און נישט נאָר אַ מענש, וואָס קען זיך נישט אויף די דאָזיגע ענינים, נאָר אַפֿילו אַ יוריסט קען זיך פֿערלירען אין לאַבירינט פֿון די פֿערשידענאַרטיגע, נישט-קלאָהרע און ציי־טענווייז סתירה'דיגע פֿאָרשריפֿטען.

אַלס אַ קלאַסישער ביישפּיל פֿון איבעראַשונגען וועלכע כ'קען ברענגען די אינטערפּרעטאַציע פֿון שטעמפּעל-געזעץ, קען דינען די לעצטע פּראַקטיק פֿון שטעמפּעל-אָפּצאָהל-אַמט, וועלכער פֿאָדערט אַ אָפּצאָהל פֿון היפּאָטעק-קוויטס אין דער הויך פֿון ½ פּראָצענט פֿון חוב.

אין פֿאַלען פֿון פֿעסטשטעלען אַ היפּאָטעק־קוויטס פֿאָדערט דער רעיענט נאָרמאַל אַ אָפּצאָהל אין דער הויך פֿון 5 זל. דער שטעמפּעל-אָפּצאָהל־אַמט האָט, לוסטרירענדיג די ביכער פֿון די רע־יענטען, צוגעשיקט אַלע פֿערזאָנען, וועלכע האָבען פֿעסטגעשטעלט אַזאַ היפּאָטעק-קוויטס אויף צו פֿער זיכערען אַ וועקסעל-חוב, צוגאָב־ צאָהלונגס- אויפֿ־פֿאָדערונגען אויף אַ סומע, וואָס בעטרעפֿט אַ ½ פּראָצענט פֿון דער חוב־סומע. איך קען פֿאַלען פֿון דער פּראַקטיק, ווען דער אַמט האָט לכתחילה גע־פֿאָדערט נאָר 0,1 פּראָצענט, ערשט שפּעטער האָט ער געהעכערט דעם אָפּצאָהל ביז אַ ½ פּראָצענט.

אַלס יסוד דערפֿאַר, האָט דער שטעמפּעל-אָפּצאָהל־אַמט אָנגענומען אַן אייגענע אינטערפּרעטאַציע פֿון אַרט. 82 און 84 פֿון געזעץ וועגען שטעמפּעל־אָפּצאָהלען. איך מוז פֿעסטשטעלען, אַז אַ גאַנצע רייהע אַזעלכע ענינים זענען גע'װאונען געוואָרען אין דער פֿינאַנץ־קאַמער, אָבער דאָ האָט מען אויך געדאַרפֿט געשיקט אינטערפּרעטירען די זעלבע אַר־טיקלען און שלאָגען די קאַזואיסטיק פֿון דער שטייער־מאַכט מיט אַן'אייגענער קאַזואיסטיק. ס'איז קלאָר אַז אַ דורכשניטליכער צאָהל, ער איז נישט בכח דאָס צו טון. דער לעצטער צירקולאַר פֿון פֿינאַנץ-מי־ניסטעריום, וועגען וועלכען איך האָב דערמאָהנט, האָט אַ גרויסע פּראַקטישע בעדייטונג און ס'איז כדאי איהם צו ווידמענען עטליכע ווערטער.

דער צירקולאַר זאָגט, אַז אונאָפּהענגיג פֿון די ענדערונגען, וועלכע זענען איינגעפֿיהרט גע־וואָרען דורכ'ן דעקרעט פֿון 14 יאַנואַר ה. י. אונטערליגען ווייטער דעם שטעמפּעל-אָפּצאָהל פֿאָל־גענדע דאָקומענטען:

אַ דאָקומענט, וועלכער שטעלט פֿעסט דאָס שליסען אַ פֿערקויפֿס-אָפּמאַך פֿון אַ בעוועגליכען אָביעקט, אויב סיי דער פֿערקויפֿער, סיי דער קוי־פֿער האָבען נישט געשלאָסען דעם דאָזיגען אָפּ־מאַך אין די ראַהמען פֿון זייער אונטערנעהמונג, וועלכע אונטערליגט דעם אומזאַץ-שטייער. ווייטער אַ דאָקומענט, וועלכער שטעלט פֿעסט דעם אויס־טויש פֿון אַ בעוועגליכען אָביעקט אויף אַן'אַנ־דער בעוועגליכען; אַ דאָקומענט, וועלכער שטעלט פֿעסט דאָס אַוועקגעבען אַ בעוועגליכען אָביעקט אויף אָפּצאָהלען אַ חוב; אַ דאָקומענט, וועלכער שטעלט פֿעסט דעם פֿערקויף פֿון אַ בעוועגליכען אָביעקט אויף אַ ליציטאַציע; אַ דאָקומענט, וועלכער שטעלט פֿעסט אַן'אָפּמאַך וועגען לייסטונגס־דינסטען אויב נישט איינער און נישט דער צווייטער צד האָבען נישט געשלאָסען דעם דאָזיגען אָפּמאַך אין די ראַהמען פֿון זיין אונ־טערנעהמונג, וועלכע אונטערליגט דעם אומזאַץ־שטייער; אַ קוויטונג, מיט וועלכער דער קרע־טאָר שטעלט פֿעסט דאָס אָפּנעהמען אַ זאַך, וואָס איז איהם געגעבען געוואָרען אַלס משכון; אַ קווי־טונג פֿון אָפּנעהמען האַנד-געלד; אַ קוויטונג, וועל־כע שטעלט פֿעסט דאָס אָפּנעהמען געלד און צוריקגעשטעלט אין דער פֿאָרם פֿון אַ נאָטאַריאַל־אַקט א. אַז. וו.

דאַגעגען זענען פֿריי פֿון שטעמפּעל-אָפּצאָהל דאָקומענטען וועגען פֿערקויפֿס-אָפּמאַכען, פֿון בעוועגליכע אָביעקטען, אויב דער קויפֿער און פֿערקויפֿער האָבען געשלאָסען דעם דאָזיגען אָפּ־מאַך אין די ראַהמען פֿון זיין אונטערנעהמונג, וועל־כע צאָהלט אומזאַץ - שטייער. אַן'אָפּמאַך וועגען לייסטונגסדינסטען אויב איין אָדער דער צווייטער צד האָט געשלאָסען דעם אָפּמאַך אין די ראַהמען פֿון זיין אונטערנעהמונג, וועלכע צאָהלט אומזאַץ-שטייער; רעכנונגען; אויסצוגען פֿון לויפֿענדע רעכנונגען; קוויטונגען, וועלכע זענען פֿריהער נישט דערמאָהנט געוואָרען, אויב זיי זענען נישט געמאַכט געוואָרען אין דער פֿאָרם פֿון אַ רעיענטאַלען אַקט א. אַז. וו.

דער צירקולאַר ערקלערט ווייטער, אַז די דאָקומענטען, וועלכע זענען צוזויפֿגעשטעלט גע־וואָרען פֿאַר'ן 15 יאַנואַר 1936, בנוגע וועלכע דער דריי - וואָכענדיגער טערמין פֿאַר פֿרייוויל. בעצאָהלען האָט זיך געענדערט נאָכ'ן 14 יאַנואַר — אונטערליגט דעם אָפּצאָהל לויט די אַלטע פֿאָר־שריפֿטען מיט דער הנחה, אַז אויב דער אָפּצאָהל וועט פֿאָרקומען ביז דעם 10 אַפּריל, וועט מען קענען בעפֿרייען פֿון דער שטראָף.

דעם דאָזיגען צירקולאַר האָב איך איבערגע־געבען גאַנץ בקיצור, אָבער אַפֿילו שוין פֿון דעם קיצור איז צו זעהן, אַז די בעשטימונגען פֿון שטעמ־פּעל-געזעץ זענען זעהר קאָמפּליצירט און פֿער־לאַנגען אַ ספּעציעלען סטודיום. לײדער וועט דאָס אַלץ דורכ'ן סוחר גרינגשעצט און ערשט נאָכדעם ווי ער בעקומט אַ שטראָף, וועלכע בעטרעפֿט לרוב 25 מאָל מעהר ווי דער אָפּ־צאָהל, הויבט ער אָן צו זוכען די רעטונגס־וועגען. אָבער אויך דאָ זוכט ער דעם וועג נישט אונטער דעם ריכטיגען אַדרעס. פֿערלאָזענדיג זיך זעהר אָפֿט אויף פֿערשידענע „זנאַכאָרעס", וועלכע פֿערשטעהען אַפֿילו נישט און קענען נישט פֿער־שטעהען די עלעמענטאַרסטע יסודות פֿון שטעמ־פּעל -געזעץ און פֿערפֿושען דעם בעסטען ענין.

אַנולירט היַיל-קאָסטען

די שטאָט-פֿערוואַלטונג האָט אַנולירט די הייל־קאָסטען פֿאַר 1450 אָרימע קראַנקע און די לאָדזשער שפּיטאַלען אויף אַ סומע פֿון 425,018 זל.

ארעסטירט 3 שמוגלער

(א) נאָך אַ לענגערער אָבסערוואַציע פֿון דער גרעניץ־וואַך, זענען פֿאַר'ן שמוגלען פֿעפֿער א. אַ. קאָלאָניאַל-אַרטיקלען אַרעסטירט געוואָרען יחיאל פֿייוולאָוויטש (קאָשטשעלנע 5), זיין ברודער, הערש און דער אינהאַבער פֿון אַן'עקספּעדיציאָנס-ביוראָ משה גליצענשטיין.

מ'האַקט ווי אין קרויט...

(א) אויף זשרודלאָוואַ 53 האָט בעת אַ געשלעג צווישען שכנים, בעקומען אַ זעץ מיט אַ האַק איבער'ן קאָפּ דער 25-יאָהריגער אַנדזשיי ביעזגראַבאַ.

פּאָגאָטאָוויע האָט איהם אין אַ שווערען צושטאַנד אָפּגעפֿיהרט אין שפּיטאַל.

Casino

2-טע וואָך

פֿון רעקאָרד-סוקצעס

KAPITAN BLOOD

אָנהייב 4 נאָכמ. שבת און זונטאַג 12 אַ זייגער בייטאָג

80 גר. פּרייזען אויף די פֿריהמאָרגען־סעאַנסען פֿון

4-טע וואָך אין לאָדזש.

לעצטע

געזעגנונגס-פֿאָרשטעלונגען!

מאָריס שוואַרץ'ס קינסטלער-אַנסאַמבל:

ד. בלומענפֿעלד, ה. גאָטליב, א. גאָלדענ־בערג, וו. גאָדיק, ה. האַרט, י. טורקאָוו, י. אינוועגטאַוש, נ. ליפּמאַן, מ. ליפּמאַן, א. מאַרעוווסקי, ק. טעגעלאָוויטש, א. סאַכ־בערג, הערמאַן פֿישער, א. קורץ, ר. קליינ־לערער, ש. ראָזען, ד. שאַיעוויטש, ד. שאַפּיראָ, א. שטיין א. אַנד.

אָריגינעלע דעקאָראַציעס, קאָסטיומען און ספּעציעלע ליכט-אַפּאַראַטען פֿון אַמעריקע.

80 פּערזאָנען אויף דער בינע.

ט ע אַ ט ע ר

„ראָזמאַיטאָשטשי"

ציגעל-גאַס 27 — טעל. 112-25

דיר. ד. צעלמייסטער

היינט פֿרייטאָג, 9 אָוו.; מאָרגען, שבת 4 נ"מ (צו רעדוצירטע פּרייזען) און 9 אָוונט

מאָריס שוואַרץ

אַלס ניעשעווער רבי אין זיין וועלט-אויפֿפֿירונג

יאָשע קאַלב

דראַמע אין 2 טיילען, 26 בילדער פֿון י. י. זינגער.

דראַמאַטיזירונג און רעזשי:

מאָריס שוואַרץ

מוזיק: לעאָן קוצין. טענץ: ליליאַן שאַפּיראָ. דעקאָראַציעס: אַלעק טשערטאָוו. בינע-פֿערוואַלטער: בן ציון קאַץ.

אַכטונג! זונטאָג 12 בייטאָג איין-איינציגע פֿרימאָרגן־פֿאָרשטעלונג פֿאַר דער פּראָווינץ (צו רעדוצירטע פּרייזן) יאָשע קאַלב

בילעטן פֿון 11—4 פּ"מ. און פֿון 5 נ"מ ביז אָנהייב פֿאָרשטעלונג אין טעאַטער-קאַסע.

דער סעקוועסטראַטאָר אין חזיר-שטאַל

אַ דעלעגאַציע פֿון 50 פּויערים ביים שיעראַדזער סטאַראָסטע

(א) פֿונ'ם שיעראַדזער פֿינאַנץ־אַמט איז דעלע־גירט געוואָרען אינ'ם דאָרף אָראַטשעוו, דער בע־אַמטער מאַמיק, בכדי אַדורכצופֿיהרען אַן'עקזעקוציע.

אינ'ם דאָרף האָבען איהם אַרומגערינגעלט אַנ־ערך 60 פּויערים און פֿערטריבען איהם אין אַ חזיר־שטאַל, וואו זיי האָבען איהם פֿערשפּאַרט.

דער סאָלטיס, וועלכער האָט זיך געוואָלט אָנגעה־מען פֿאַר'ן סעקוועסטראַטאָר, האָט געהאַט דעם זעלבען פּסק — אויך איהם האָט מען פֿערשפּאַרט אין אַ חזיר־שטאַל.

דערנאָך איז אַ דעלעגאַציע פֿון 50 פּויערים אַוועקגעפֿאָהרען צום שיעראַדזער סטאַראָסטע, און ביי איהם אינטערווענירט.

די עקזעקוציע איז פֿערהאַלטען געוואָרען.

Dr. med. H. LUBICZ

ספּעציאַליסט פֿאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראַנקהייטען

צעגעלניאַנאַ 7 (פֿריהער 43). טעלעפֿאָן 141-32

עמפּפֿאַנגס־שעה'ן 8-10, 12-2 און 5-8 אָוונט.

פֿרייטאָג, 20	מערץ
כ"ו	זון-אויפֿגאַנג 5.39
אדר תרצו	זון-אונטערגאַנג 5.50
	ליכט-צינדען: 5.40

צוגאָב פֿאַבאַר-קאָמיסיע

ווער דאַרף זיך צו שטעלען

דעם 28-טען 8 פֿריה וועט אין לאָקאַל פּעטריקאַ־ווער 165 אָנהויבען אַמטירען די צוגאָב-פֿאַבאַר־קאָמיסיע.

צושטעלען זיך דאַרפֿען די פֿאַבאַראַוויצעס פֿון יאָהרגאַנג 1914 און עלטערע, וועלכע האָבען זיך נאָך ביז איצט נישט געשטעלט צו דער פֿאַבאַר־קאָמיסיע. צושטעלען דאַרפֿען זיך די פֿאַבאָראָוויצעס, וואָס וואוי־נען אויפֿ'ן שטח פֿון 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14 טע פּאָליציי־קאָמיסאַריאַטען און האָבען דערהאַלטען גאָמעלדליכע אויפֿפֿאָדערונגען פֿון דער שטאָטישער סטאַראָסטווע.

מאָנטאָג אַ זיצונג פֿון קהלה-ראַט וועגען דער פּסח-אַקציע

מאָנטאָג קומט פֿאָר אַ זיצונג פֿון קהלה־ראַט בעװידמעט דער פּסח־אַקציע פֿון דער קהלה.

פֿון וו. ז. א.

היינט פֿרייטאָג דעם 20. מערץ 4,45 נאָכמיטאָג קומט פֿאָר אין אייגענעם לאָקאַל (פּעטריקאַווער 86) אַ פֿאָרלעזונג פֿון דיר. ז. עלענבערג א. ד. ט. „די פֿרעגען און פּראָבלעמען פֿון אונזער אויפֿלעבונג".

10 פּראָצענט רעדוקציע פֿאַר היילען אָרימע קראַנקע

די לאָדזער שטאָט-פֿערוואַלטונג האָט בעשלאָ־סען פֿון 1. אַפּריל 1936 צו צאָהלען פֿאַר אָרימע קימפּעטאָרינס אין שפּיטאַל „עליזשביעטאַ", ליבת־החולים און קליניק אויף שטערליגאַ 13 אָנצוווענדען פֿאָלגענדע סטאַוזקעס: פֿאַר קראַנקע קימפּעטאָרינס — 4 זל. 50 גר. פֿאַר ספּעטיש־קראַנקע — 6 זל. 50 גראָשען.

די געזונדהייטס-אָפּטיילונג האָט געשלאָסען אַן'אָפּמאַך, לויט וועלכען דאָס אַננאַ מאַריע שפּיטאַל האָט מסכים געווען אויף צו פֿערקלענערען די סטאַווקע אויף היילען קינדער אין דער כירורגישער אָפּטיילונג מיט 10 פּראָצענט.

אַפּטייקען.

היינטיגע נאַכט - דיזשורען

(א) היינט בייטאַכט דיזשורירען: ה. רוטקעוויטש (זגערזשער 87), י. האַרטמאַן (בזשעזשינער 24), י. הישפּאַנסקי (פֿריהייטס-פּלאַץ 2), א. פּערעלמאַן (ציגעל-גאַס 32), י. צימער (וואָלטשאַנסקאַ 37), וו. דאַנילעווסקי (פּעטריקאַווער 127), פּ. וואָיטשיצקי (נאַפּיורקאָווסקיעגאָ 27).

Dr. med. L. Berman

צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07

ספּעציאַל־אַרצט פֿאַר מענער - שוואַכע-בע האַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג

נעמט אָן פֿון 8—11 און פֿון 4—8 אָוונט. זונטאָג פֿון 9—1 פֿאַרמיטאָג

פֿאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע - פּרייזען

קיין לאָנדאָן

פֿון 4-טען ביז'ן 18-טען אַפּריל 360 זל.

קיין בריסטעל

פֿון 4-טען ביז'ן 18-טען אַפּריל 280 זל.

קיין פּאַלעסטינאַ

אינדיווידועלע רייזעס,

די נאָהענטסטע אָפּרייזעס: דעם 1-טען און 16/4 ד. י.

Wagons Lits Cook

Piotrkowska 68,

tel. 170-70.

IZA KREMER

...אל פילהארמאניע טעל. 213-84

מארגן, שבת, דעם 21-טען און זונטאג, דעם 22-טען מערץ, 8.30 אוונט

...לעצטע 2 אויפטריטן

...ון דער בעקאנטער זינגערין פון וועלט-רוהם

...אין אינטערנאציאנאלע רעפערטואר פון לידלעך אין א צענדליג שפראכן.

בילעטן פערקויפט די קאסע פון פילהארמאניע.

דער נעכטיגער נאמענסטאג פון מארשאל פילסודסקי

(א) נעכטן איז אין לאדז געפייערט געווארן דער נאמענסטאג פונ'ם מארשאל יוזעף פילסודסקי.

די שול־יוגענד איז בעפרייט געווארן פון די לימודים.

אין אלע געבעט־הייזער זענען פארגעקומען באטעס־דינסטן, אין וועלכע עס האבן זיך בעטייליגט פארשטעהער פון דער מאכט מיט דעם וואיעוואדע, הי' האוקע־נאוואק און מיט דעם שטאט־פרעזידענט אינזש. גלאזעק בראש.

שפעטער זענען אין פארשידענע פונקטן פארגעקומען פייערליכע אקאדעמיעס און אנדערע פארשטאלטונגען.

* * *

9 א זייגער אינדערפריה איז פארגעקומען א טרויער־תפילה לכבוד דעם מארשאל פילסודסקי אין דער שטאטישער שוהל אויף אלטשטאט.

בעת דער תפילה זענען אנוועזענד געווען פער־וואלטונגס-מיטגלידער פון דער יודישער קהלה, מיט־גלידער פון ראט, סעקרעטאר נאדעל, די יודישע קאמבאטאנטן, דער לעגיאן א. ב. פון בערעק יאָ־סעלאוויטש און א גרויסער עולם.

די וואיעוואדשאפט איז געווען רעפרעזענטירט דורך דעם ליטער שומיעניעצקי, ס'איז אויך געווען א פארשטעהער פון דער מיליטער־מאכט, [illegible] דער סטאראסטווע א. אז. וו.

דער חזן מיט'ן כאר האבן אפגעריכט א תפילה און דאן האט הרב פיינער געהאלטן א רעדע וועגן פארשטארבענעם מארשאל.

אין דער גרויסער סינאגאגע אויף קאשטשושקי גאס איז אויך אפגעריכט געווארן א טרויער־תפילה פאר די שילער פון די יודישע שולען, נאך דער תפילה וועלכע איז אפגעריכט געווארן דורכ'ן חזן מיט'ן כאר, האט ד"ר ברוידע געהאלטן א רעדע וועגן דעם מארשאל.

פון יודישען קאמבאטאנטען - פעראיין

דער יודישער קאמבאטאנטן־פעראיין ארדענט אין שבת, 7 א זייגער אין אוונט אין פעראיינס־לאקאל (גדאנסקא 91) א טרויער־פייערונג פון נאמענסטאג נאך מארשאל פילסודסקי. אין פראגראם פון דער פייערונג געהען אריין פילמען פון דער לויה פון מארש. פילסודסקי.

די מיטגלידער ווערן געבעטן פינקטליך צו קומען.

דער יעהרליכער זש.ט.ק. - באל

מארגען, שבת, ד. 21־טען מערץ ה.י. 10 א זייגער אוונד, ארדענט איין דער לאדזער זש. ט. ק. אין „ווייסען זאל מאנטייפל" זיין יעהרליכען באל.

דער באל פון זש. ט. ק. האט ארויסגערופען א גרויסע פעראינטערעסירונג ביי די ברייטע שיכטען פון דער יודישער אינטעליגענץ, מחמת ער וועט גלייכצייטיג זיין דער צוזאמענטרעף פון דער לאדזער קינסטלערישער וועלט. אויך די פיבער האפטע צוגרייטונגען מצד די ספעציעל דעלעגירטע קאמיסיעס גייען אין דער ריכטונג, אז דער באל זאל אויספאלען, סיי ארגאניזאציאנעל, סיי געזעל־שאפטליך אימפאזאנט. ווי מיר דערוויסען זיך וועט צוישען א רייה אטראקציעס צוגעגרייט 2 סורפריזען אין פארם פון א בחינם'דיגען אנטייל אין 2 וויי־טערעקיגע אויספלוגען נאך ווילנע און צום ים.

אין די שעהן און ארגינעל־דעקארירטע זאלען פון „מאנטייפל" ביי אנ'ערשטקלאסיגער ארקעסטער וועט דאס קולטורעלע לאדז האבען א געלעגענ־הייט צו פערברענגען אין א געמיטליכער און חברי־שער אטמאספער ביז אין גרויען טאג אריין.

איבערגעפאהרען

(א) אויף ראג ציגעל־גאס און פעטריקאווער איז איבערגעפאהרען געווארן דורך [illegible] וואגען דער 72־יאהריגער ליזער גאלדבערג (מיעלטשארסקי־גא 17). פאגאטאוויע האט איהם אפגעפיהרט אין שפיטאל.

גדי שטרייק-בעוועגונג

אין דער טעקסטיל-בראנזשע

(א) נאכ'ן אונטערשרייבען דעם ליקווידאציע־פראטאקאל, ווערט דער טעקסטיל־שטרייק אין לאדז פיסלעכווייז ליקווידירט.

אין משך פונ'ם נעכטיגען טאג, האט א רייה נישט־ארגאניזירטע פאבריקען אונטערגעשריבען א דעקלאראציע וועגן אנערקענען דעם קאלעקטיווען אפמאך און אין שייכות דערמיט זענען אנערך 1,000 ארבייטער צוגעטראטען צו דער ארבייט.

ביי דעם איצטיגען מאמענט שטרייקען נאך אנ'ערך 6,000 מאן אין קלענערע און מיטעלע פא־בריקען.

אין פאביאניץ ארבייטען שוין כמעט אלע פא־בריקען, [illegible] עטליכע קלענערע, נישט־ארגאניזירטע פאבריקען, וועלכע האבען לעת עתה דעם אפמאך נישט אנגענומען.

אין אזארקאוו ארבייטען שוין אלע פאבריקען. אויך אין זגעזש איז נעכטען געקומען צו א הסכם און עס ארבייטען שוין אלע מיטעלע און קליי־נע פאבריקען, חוץ 5 גרויסע, וואו עס שטרייקען 1,500 ארבייטער.

בלויז אין קאנסטאנטין דויערט ווייטער דער שטרייק, ווייל ביז איצט איז מען דארט נישט געקו־מען צו אנ'אויסגלייך.

אין דער לעדער-בראנזשע

(א) דער שטרייק אין דער לעדער־בראנזשע, וואס דויערט שוין קנאפע 6 וואכען, געפינט זיך איצט אויף א טויטען־פונקט, און עס זענען נישטא קיין אויסזיכטען, ער זאל שנעל ליקווידירט ווערען.

עס שטרייקען ווייטער די שוסטער־געזעלען, באלעוועק־מאכער, גארבערייט־ארבייטער — איז דער אלגעמיינער צאהל פון 2,500 מאן.

טראץ דעם צוזאג האבען די ארבייטסגעבער לעת עתה נישט אנגעמאלדען קיין פארשלאג וועגען צונויפרופען א קאנפערענץ.

געשטאכען איז א טויער

(א) מחמת קאנקורענץ־טעמים, איז אויסגע־בראכען א געשלעג אין טויער פון פעטריקאווער 59 בעת וועלכען עס איז פערוואונדעט געווארן מיט א מעסער אין די פלייצעס דער 35־יאהריגער טרעגער, אברהם שליכט (פון דער יודושער גאס 29).

פאגאטאוויע האט איהם ערטיילט ערשטע הילף.

גלייכשטעלונג

ווי ס'אינפארמירט דאס פערזאנאל פון דער פירמע א. ראבינאוויטש (פיעטרקאווער 10) זענען אלע קלאנגען, וועגען דעם כלומרשטען קאנפליקט ביים פערמאכען דאס געשעפט בשעת דער דינסטאג־דיגער פראטעסט־אקציע, ביזוויליגע און שטימען נישט מיט דער ווירקליכקייט.

דאגעגען איז אמת, אז קיין שום קאנפליקטען זענען נישט געווען און ביים פערמאכען דאס געשעפט איז נאר פארגעקומען א קליינע פערשפעטי־גונג צוליב דעם וואס דער אייגענטימער פון געשעפט ה' א. ראבינאוויטש איז נישט געווען אנוועזענד און דעריבער האט דער פערזאנאל זיך געמוזט מיט איהם טעלעפאניש פערשטענדיגען.

שטיבעל-בחורים און געבראטענע גענז

אדער א מעשה מיט נישט־געשטילטע ליידענשאפטן...

דער הויזווירט פון פאלודניאווא 18 ה' ל. פ. האט נישט מזל חתונה געמאכט.

5 וואויל און פיין, און ווי ס'פאסט פאר א גבירישען און חסידישען יודען האט ער געמאכט א חתונה־מאהלצייט כיד המלך.

נאך דער חתונה האט מען זיך געגרייט צו שבע ברכות, וועלכע האבען געזאלט פארקומען פרייטאג־צו־נאכטס. האט מען אנגעגרייט פון אלדאס־גוטס קארפען, העכט און גענז, די אנ־געגרייטע מאכלים האט מען ארויסגעשטעלט אויפ'ן באלקאן, וועלכער געהט ארויס אויפ'ן הויף.

אין דעמזעלבען הויף געפינט זיך א שטיבעל וואו ס'לערנען יונגעלייט בייטאג און ביז שפעט ביינאכט.

כ'איז געווען פאר 11 אוונט, די יונגעלייט זענען געזעסען אין שטיבעל און געשמאק געלערנט און אין מויל איז געקומען די סליבע פאר הונגער, וועלכער האט זיך נאך מעהר פערשטארקט צוליב דעם וואס פון באלקאן האט מען געפיהלט דעם ריח פון די פריש געבראטענע גענזלעך. צום סוף האבען די יונגעלייט נישט געקענט מעהר איינהאל־טען דעם יצר הרע און מ'האט גענומען א ליטער, צוגעשטעלט צום באלקאן און אראפגענומען 2 געבנז לעך. פארוואס טאקי זאלען זיי. נישט געניסען פון דער שמחה ביי ה' ל. ע., וואס זענען זיי שולדיג, אז מ'האט זיי נישט געבעטען אויף דער חתונה? און אלץ וואלט שוין געווען גוט, ווען נישט דער שטן, וועלכער האט נישט דערלאזען צו דער „גנבה" און ביים אראפנעהמען דאס צווייטע גענ־זעל איז אראפגעפאלען א טעלער מיט א גרויס געפילדער, באלד איז ה' ע'ס טאכטער ארויסגע־לאפען אויפ'ן באלקאן און דערזעהענדיג די „גנבים" האט זי געמאכט א געוואלד. באלד איז דער טומעל דערגאנגען צום סטרוזש, וועלכער האט גערופען די פאליציי און די יונגעלייט האבען נעבעך גע וואנדערט אין דער פאליציי, ס'איז צונויפגעשטעלט געווארן א פראטאקאל און די יונגעלייט וועלען האבען א פראצעס פאר וועלען גנבענען געבראטענע גענזלער.

BANK HANDLOWY w ŁODZI

Spółka Akcyjna

Al. Tadeusza Kościuszki 15

ma jeszcze do wynajęcia SAFES

na dogodnych warunkach, poczynając od 4 złotych miesięcznie

WYJEZDZAJĄC, nie zostawiaj w domu papierów wartościowych, złota, srebra i t. p., lecz zanieś je do SAFE'u!

ס'איז ארויס פון דרוק די 3־טע אויפלאגע פון דער בראשור פון טשענסטאכאווער רב ר' נחום אש אין דער פוילישער שפראך

„אין פערטיידיגונג פון דער יודישער שחיטה"

(„W obronie uboju rytualnego")

די בראשור ענטהאלט מעהרערע ערגענצונגען, ווי אויך א נייעם קאפיטעל, בעהאנדלענדיג דער דיסקוסיע וועגען שחיטה אין דער אדמיניסטראטיווער סייכ־קאמיסיע און די ערקלערונגען פון גלח טשעטשאק.

— פרייז פון דער בראשור 1 זל. —

און לאדז צו בעקומען אין דער בוכהאנדלונג פון ל. מיטלער, פיעטרקאווער 46.

Dr. med.

AL. FOKSZANSKI

כירורג

נעמט איצט אן: אין דער לעכשניצע „POMOC", ליטאנאווסקי 1 (רוג באלוטער פלאץ) פון 11—1 טעל. 29-101.

פריוואט-וואוינונג פעטריקאווער 101: פון 5—7 אוונט. טעל. 210-76.

טער ארבעטספלאץ — הנחה.

אויפן דערנער-וועג

שפאנענדער סענסאציאנעל-עראטישער ראמאן

59

אין עטליכע וואכען ארום איז ביי פערמאנ־טע טירען פארגעקומען שאפאוואל'ס פראצעס. דער בעשולדיגטער האט זיך אין קיין שום זאך נישט מודה געווען. פאר'ן געריכט זענען אבער גענוג געווען יאבלאנאווסקי'ס ערקלערונגען. דאס געריכט האט יאבלאנאווסקי'ן געגלויבט און שא־פאוואלאוו איז פערמשפט געווארן צום טויט דורך דערשיסען.

* * *

די ידיעה, אז שאפאוואלאוו איז אין ווארשא ענטדעקט און דערשאסען געווארן, האט ביי די עסטרייכישע מיליטערישע שפיאנען אין ווין גע־מאכט א שטארקען רושם.

קיין שום איינצעלהייטען וועגען דעם דורכפאל פון שאפאוואלאוו'ן האט מען ביי די עסטרייכישע מיליטערישע שפיאנען אין ווין נישט געקאנט דער־געהן; אבער איינס האט מען יא געוואוסט, (דאס האט מודיע געווען א שווייצער שפיאן), בעמליך אז שאפאוואלאוו איז ארעסטירט געווארן אין דעם זעלבען טאג, ווען ער האט בעקומען דעם בריף פון די עסטרייכישע שפיאנען פון ווין, אדער בעסער געזאגט — דעם פאקעט מיט די שמאנט-פוטער.

הייסט עס, אז די רוסישע מאכט האט בעקומען א ידיעה וועגען דעם דאזיגען בריף, וואס איז ארויס געשיקט געווארן צו שאפאוואלאוו'ן אין דער פארם פון א פאקעט פוטער.

ווידער איז מען געשטאנען פאר א גרויס רעטעניש: ווער איז דאס דער, וואס האט דעם דאזיגען שפיאן פערראטען?

— 54 —

רעדל האט אריינגערופען צו זיך אלע זיינע מענשען און האט געהאלטען פאר זיי א רעדע:

„מיינע הערן, — האט ער געזאגט מיט א שארפען טאן — עס געשעהען ביי אונז שרעקליכע זאכען. אונזערע מענשען ליידען לעצטענס איין מפלה נאך דער אנדערער. אט ווערט אונזער אר־בייט געקרוינט מיט ערפאלג, ווי, למשל, דער פאל מיטן איטאליענישען שפיאן פאסיני, אבער באלד הויבען מיר ווידען אן צו ליידען מפלות, הויפטזעכליך אין קאמף מיט די רוסישע שפיאנען.

איך מיין, אז דא איז קודם־כל שולדיג אייער פערנאכלעסיגונג און אייער אונפארזיכטיגקייט. איך וויל נישט זיין אויף אזוי פיל נאריש, און ארויס־זאגען די מיינונג, אז צווישען אייך געפינט זיך א שפיאן. מיינע הערען, — האט רעדל צוגעגעבען מיט א שמייכעל, — וואלט אזעלכער זיך געפונען צווישען אייך, וואלט איך איהם באלד דערטאפט! איהר ווייסט גאנץ גוט, אז קיין שום בעהאלטען זיך הינטער א מאסקע וואלט דא נישט געהאלפען. איך וואלט ביי אזא איינעם זעהר שנעל אראפגעריסען די מאסקע! איך בין דעריבער איבערצייגט, אז צווישען אייך געפינט זיך נישט אזעלכער, וועמען איך זאל קענען חושד זיין אין פערראט. אבער ווי געזאגט, איז ביי אייך פערהאן א פעהלער, וואס ברענגט אונז צו אומגליקען. איהר, מיינע הערן, ווייסט א סך סודות; איהר האט די ליסטעס פון אונזערע שפיאנען אין אויסלאנד. איהר ווייסט וועגען אונזער גאנצער טעטיגקייט; אבער דערביי ווייסט איהר ווייניג פון פארזיכטיגקייט, איהר פער־טרויט זיך מיט די סודות פאר א בעקאנטען, פאר א געליבטער, פאר א ווייב, יענע זאגען עס אנ־דערע און אזוי ארום דערגעהט עס צו די שפיאנען וואס שווינדלען און גריבלען אין אלע לענדער, און בעזונדערס ביי אונז אין לאנד. איך מאך אייך דערביי שטרענג אויפמערקזאם, אז אויב צו מיר וועט דערגעהן א ידיעה וועגען אימיצענס אונפאר־זיכטיגקייט אין ארויסכאפען זיך אפילו פאר דעם נאהענטסטען מענש זיינעם מיט א וועלכען נישט

עס איז סוד, וועט אזעלכער גלייך ארעסטירט ווערן, איך ווארען אייך דעריבער, מיינע הערן"!

מיט זיין רעדע און מיט זיינע שטרענגע בע־פעהלען צו זיינע מענשען האט רעדל געוואלט בע־ווייזען, אז צוליב דער אונפארזיכטיגקייט פון זיינע מיטארבייטער, וואס כאפען זיך אמאל ארויס מיט א ניישט־געוואונשען ווארט, קומען פאר אזעלכע פאלען, ווי דער פאל מיט שאפאוואלאוו'ן

אין זיינע געשפרעכען מיט הויכע מיליטע־רישע בעאמטע, בעזונדערס מיט'ן ווייצע־קריגס־מיניסטער, האט רעדל זיך געסטארעט אויפצוווייזען, אז דאס אפטע ארייננפאלען פון די עסטרייכישע שפיאנען אין ווארשא, איז גרעסטענטיילס א רע־זולטאט פון דער אונפארזיכטיגקייט פון די בעאמטע, וואס זענען בעשעפטיגט אין זיין אפטיילונג. כדי צו אילוסטרירען זיין בעהויפטונג, האט רעדל דער צעהלט פאלגענדע אויסגעטראכטע געשיכטע, וועל־כע דער ווייצע־קריגס־מיניסטער האט אויפגענומען מיט פולען גלויבען, ווייל פאר איהם איז רעדל געווען דער סימבאל פון ערליכקייט, אפטרווי־ליגקייט און פאטריאטישקייט...

פארוואס־זשע זאל דער ווייצע־קריגס־מיניס־טער פון דער עסטרייך־אונגארישער מאנארכיע נישט גלויבען א מענש, וואס בעזיצט אזעלכע דריי זעלטענע מעלות?...

(פארטזעצונג קומט)

די וואַרשאווער פּרעסע וועגן
מאָריס שוואַרץ,
און זײַן גראַנדיעזע אויפפירונג
„יאָשע קאַלב"

הלל צייטלין
מאָמענט № 252

— — — ווען איך בין געזעסן אין טעאַטער און געזעהען דאָס שפּילען פון מאָריס שוואַרץ און דאָס שפּילען פון אַנדערע אַקטיאָרען אין דער רעזשי פון מאָריס שוואַרץ, האָב איך איבערהויפּט נאָר איינס בעוואונדערט: ווי טיף איז דיאינטואיציע פון דעם אַרטיסט שוואַרץ, ווי פּולסט עס אין די טעכניק פון זײַן רעזשי און ווי שטאַרק אַנטוויקעלט עס איז אין איהם דאָס געפיהל פון מאָס.

מאָמענט
נח פּרילוצקי

— — — זעהר געשיקט האָט שוואַרץ אויסגעהויבען און מיט האַפּטיגען פאַרבונקייט פּרעזענטירט די עקזאָטיק פונם מיליע און פונם לעבענס-שטימונג, אַנהויבענדיג פון דער טראַכט און אויסלאָזענדיג מיט'ן אָפּשפּרעכען אַ גוט אויג.

— — — אויסגעצייכענט איז מאָריס, אַלס ר' מלך.

— — — אַז'אויפריכטיגען יושר פּוח האָט זיך בשר פערדיגט ביי אונז דער גאַסט — דער עריסטער אַמעריקאַנער אַרטיסט, וואָס איז געקומען צו אונז נישט מיט באַוועל־סחורה און נישט מיט קאָמערציעלע סטאַר אַמביציעס, נאָר מיט אַן ערנסטען דערהויבענעדיגען און בעפרוכפּערטוגען אויפטו — מאָריס שוואַרץ.

„יאָשע קאַלב" איז זיכער אַ שעהן בלעטעל אינם ספר הזכרונות פון יודישען טעאַטער.

י. ניימאַן
הייגט

עס איז די גרעסטע און אימפּאָזאַנטסטע אויפפיהרונג, וואָס דאָס יודישע טעאַטער האָט ווען עס איז געזעהן אין פוילען.

מאָריס שוואַרץ אַלס רבי, האָט זיך בעוויזען אַלס ראַסען אַקטיאָר, וואָס איז געבענשט מיט אַלע מעלות.

ב. שעפנער
ניע פאָלקסצייטונג № 307

— — — אין „יאָשע קאַלב" זעהט מען נישט נאָר שוואַרצען אַלס העושיסער און אַלס אינסצעניזאַטאָר, נאָר אויך שוואַרצ'ן אַלס גרויסען, ראַסיגען אַקטיאָר, זײַן טיעשאַווער איז קערענדיג, ערדיש, עס אָטעמט פון איהם מיט כוח, מיט תאווה, מיט עולם הזה.

אלחנן צייטלין
עקספּרעס 18 אַקט

— — — איבער אַלץ און איבער אַלעמען האָט געטקינט מאָריס שוואַרץ. זײַן פּעסטע, זיכערע קינסטלער האַנד האָט מען געשפּירט אין יעדען ווינקעלע, אין יעדער סצענע, אין יעדען קער און ווענד פון יעדען בעזונדער אַקטיאָר. ווען ער איז געווען אויף דער בינע, אַלס ניעשאַווער, האָבען זיך אַנגעזעהן העכער אַנגעפילט מיט פייער, זעהענדיג, אַז דער גרויסער העזשי מייסטער, דער רייכהאַרדט פון דער יודישער ביהנע, איז אויך אַ גרויסער גאָנץ געבענשטער שוישפּילער, מיט שטאַרקען קינסטלעריישען אָטעם.

אהרן צייטלין
עקספּרעס

„יאָשע קאַלב" אין דער אויפפיהרונג פון מאָריס שוואַרץ — דאָס איז אַ רעמבראַנדט־בילד, און דאָס פון אַ טעאַטער־ביהנע.

„יאָשע קאַלב" איז אַ גרויסער ליוועגט געמאָלט דורך מאָריס שוואַרץ.

י. פּערלע
ראַדיאָ

פאַר אַזאַ גראַנדיעזען בילד, ווי ער האָט אונז טער וויזען אין דער לעצטער סצענע — איז צו ווענינ אַ שבח — מען דאַרף איהם דאַנקען און נישט איינמאָל.

נחמן מייזל
ליטעראַרישע בלעטער

— — — מאָריס שוואַרץ איז דער וואונדער באַרער קינסטלער. די פּראַכטפולע ניעשאַווער געשטאַלט וועקט ניגער און אינטערעס צו מאָריס שוואַרץ דעם פערקערפּערער.

דער ספּעקטאַקל רופט אַרויס ענטציקונג. סצענעס בעצויבערן ממש, און די אויפפיהרונג אין גאַנצען איז אַ גרויסער יום־טוב.

ה"ד גליקסמאַן
היינטיגע נייעס

עס איז געווען אַ גראַנדיעזע און העלער טעאַטער פאַרשטעלונג, וואָס איז עלול צו דערהויבען דעם גייסט און צו וועקען צו אַ שענער יודישער לעבען.

לאַגאָס
זיבען טעג

מאָריס שוואַרץ איז ווירקליך אַ טיטאַן פון טעאַטער אויפבוי, אַ קוואַל פון שאַפעריישער ענערגיע. די רעקאָראַציע - עקספּרעסיווע אויסשטאַטונג „יאָשע קאַלב" איז ממש אַ מעסטערשטיק. אַזאַ ברייטער בראַנגרט־בילד ווי די זיבעציג רבנים לאָזט זיך קוים פאַרגעסן ... פאַרנערעקען.

פּסח־אַקציע פון „נותן לחם"
קאָנסול מאַקס קאַן שפּענדעט די ערשטע טויזענד גילדען

(ז—) נעכטען איז עס איז ביים קאָנסול מאַקס קאַן פאָרגעקומען אַ בעראַטונג וועגען דער היי־יאָהריגער פּסח־אַקציע פון „נותן לחם".

נאָכ'ן אויסהערען אַ גענויעם פּלאַן וועגען דער אַקציע, וואָס איז אויסגעאַרבייט געוואָרען דורכ'ן פּרעזעס פון „נותן לחם" מאַג. מ. באַלבערישסקי, איז בעשלאָסען געוואָרען הייאָהר, ווי פאָראַיאָהריגען די אַקציע אויסשליסליך פאַר געפאַלענע באַלעבאַטישע פאַמיליעס.

די ערשטע שפּענדע פון טויזענד זל. אויף דער אַקציע האָט געגעבען קאָנסול מאַקס קאַן.

יודען, העלפט די עלענדע אין פּשיטיק, און שכנות'דיגע שטעטלעך!!!

ווי אַזוי קען מען דערגרייכען ערפאָלג אינ'ם לעבען?

די צייטונגען האָבען לעצטענס געברענגט די ידיעה, וועגען נצחון פון מאַיאָר לעוויצקי, וועלכער האָט גענומען דעם ערשטען פּריז אויף די פערד־געיעגען.

שטעלט זיך אַ פראַגע: ווער האָט מעהר גורם געווען צום נצחון, דער מענש צי דאָס פערד? אויב מ'זאָל אָננעמען, אַז דאָס פערד, מוז מען צוגעבען, אַז דאָס איז אַ פועל־יוצא, וואָס דאָס פערד ווערט ערנעהרט פון ווייץ, און דאָס האָט מאַקי איהם געגעבען דעם כח, אויסדויער אויסצוהאַלטען דעם ווערט־לויף און צו זיגען און צו נעמען דעם ערשטען פּריז. קומענדיג צו דער מסקנא מוז מען זיך פערטראַכטען און צוגעבען, וואָס וואָלט געווען, ווען מענשען ערנעהרען זיך מיט ווייץ, וואָס פאַר אַ כח און אויסדויער וואָלט דער מענש דערפון געהאַט? און אגב ווירקט עס אויף צו בערוהיגען די נערווען, און ווי בעוואוסט, קען אַ מענש אַלץ דערגרייכען אויב ער איז נישט צושטרייט, דאַגעגען דער נערווען־ליידענדער קען גאָרנישט אינ'ם לעבען דערגרייכען און אויס־נעהמען.

דעריבער איז טאַקע אונזער עצה; ערנעהרט אייך מיט דעם האָבער־פלאַקען „קנאָר", זעט איהר זיך פערהיטען פון נערווען־קראַנקהייטען און ברינגען אייך ערפאָלג אין לעבען.

Dr.
Wołkowyski
ציגעל־גאַס 11, טעל. 238-02
ספּעצ. פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט־קראַנקהײַט בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע
נעמט אָן פון 8—11 בייטאָג און 4—9 אָוונט.

Radjoodbiorniki
ELEKTRIT Co
zawsze przodują!
Pokazy i sprzedaż: ALFA-RADJO NAWROT 1. Tel. 183-60.

הילף פאַר פּשיטיק
אויפרוף פון הילף־קאָמיטעט

צו די פּוילישע יודען!

אויפן פּוילישען יודענטום, וואָס ווערט געפּלאָגט דורך בסדר'דיגע אַנטיסעמיטישע מעשים, איז געפאַלען אַ נייער, שרעקליכער קלאַפּ. דאָס שטעטעל פּשיטיק, וואָס איז זייט יאָהרהונדערטער בעוואוינט דורך אַ'אָרימער יודישער בעפעלקערונג און איז זייט חדשים בעאונרוהיגט דורך אַן'אַנטיסעמיטישער האַרדע, איז געוואָרען דער שויפּלאַץ פון בלוטיגע געשעהענישען. דער צעיושעטער המון האָט בעשלאָגען יודען מיט דרעגגער און שטעקענס, איינגעוויקעלטע אין דראָהט, נישט שוינענדיג קיין זקנים, פרויען און קינדער. די בלוטיגע מערדער האָבען גרויזאַם ערמאָרדעט דאָס פּאָר־פּאָלק מינקאָווסקי ז"ל, טאַטע־מאַמע פון אַכט קינדער. עטליכע צענדליג פערוואונדעטע יודען האָט מען אָפּגעפיהרט אין די שפּיטאָלען, עס זענען גריגדליך דעמאָלירט אַ'ערך 100 יודישע וואוינונגען, אין וועלכע מען האָט פערניכטעט דאָס הויז־געשיר, צעפליקט בעטגעוואַנט. דער המון האָט צעראַבירט און צעקנ'בעט די אָרימע רעשטלעך סחורות אין יודישע קרעמלעך. אויף דעם אופן האָבען די אַנטיסעמיטישע העצער פערענדיגט די ערשטע פאַזע פון דער „עקאָנאָמישער בעלאַגערונג" פון פּשיטיק. מיט באָיקאָט־העצע און שפּעטער מיט מערדעריי, האָט מען געפּרובט אַרויסיאָגען פון שטעטעל די יודען. צווינגען זיי צו פערלאָזען דאָס אָרט, וואו זיי לעבען זייט צייטען, וואו מען טערענקט נישט, וואו עס געפינען זיך די קברים פון זייערע אבות.

די יודישע בעפעלקערונג אין פּשיטיק — פערזינקען אין יאוש און אויפגעטרייסעלט פון די לעצטע געשעהענישען, — ליידט איצט הונגער און אונבעשרייבליכע נויט. טראָץ דעם מוראדיגען עלענד און די לעצטע געשעהענישען, ווילען די פּשיטיקער יודען נישט אָפּטרעטען פאַר דער אַנטיסעמיטישער כוואַליע און ווילען בלייבען אויפן אָרט.

אין דעם היגען טראַגישען מאָמענט מוז דער יודישער כלל אין פּוילען אײַלען צו הילף די יודען אין פּשיטיק. פּשיטיק — דאָס דאָזיגע רינגעלע אין דער רייה שטעט, וואָס זענען בעוואוינט דורך יודען — טאָר נישט אַרויסגעריסען ווערען פון דער יודישער עקזיסטענץ אין פּוילען. דאָס יודישע לעבען אין פּשיטיק און אַנדערע שטעטלעך, וועלכע זענען געטראָפען פון דער אַנטיסעמיטישער כוואַליע און אַכזריותען, מוז ווערען אָפּגעהיט און געראַטעוועט!

זאָלען אונזערע אָרימע ברידער אין פּשיטיק און אומגעגנט, וואָס דאָס אומגליק האָט זיי געטראָפען, וויסען, אַז זיי זענען נישט איינזאַם, אַז ... טראַכטען וועגען זיי — אַז הינטער זיי שטעהט דאָס גאַנצע יודישע געזעלשאַפט!

לאַנדזלייט יודען! דער הילפס־קאָמיטעט, וואָס איז אָרגאַניזירט געוואָרען, רופט אייך צו מיט היפּש'דיגע מאַטעריעלע הילף די קרבנות פון דער אַנטיסעמיטישער העצע אין פּשיטיק.

פּשיטיק מוז געראַטעוועט ווערען! מיר ... נישט מסופק, אַז דער כלל פון פּוילישען יודענטום וועט פערשטעהען די געזעלשאַפטליכע חשיבות פון דער דאָזיגער לאַגע און וועט, ווי תמיד, זיך רויסווייזען סאָלידאַר אין דער זעלבסטהילף און פינדליך אויף די ליידען פון די מיטברידער. ... גלויבען אויך, אַז די דאָזיגע הילף־אַקציע וועט טרעפען אויף אָנערקענונג און אונטערשטיצונג ... אַלע אַהן אויסנאַהם מענשען פון כוחען ווילען ... ליכטיגען גייסט אין פּוילען.

קיין יוד טאָר נישט פעהלען צווישען די, וואָס טראָגען הילף, קיין יוד, וואָס האָט ליב זײַן פאָלק און איז גרייט צו קרבנות. אין דעם דאָזיגען וועט זאָלען זיך פערפינדען אַלע הערצער און זאָלען ... אַלע געבען די האַנד!

דער קאָמיטעט צו העלפען די קרבנות פון פּשיטיק און אַנדערע ערטער מאַכט אויפמערקזאַם, ... נדבות קען מען אַריינטראָגען אין די דאָזיגע באַנקען: באַנק קופּיעצקי־קרעדיטאָווי, פּיעטריק. 29, ... זיטען־באַנק, פּיעטריק. 5, דיסקאָנטאָ־באַנק, פּיעטריקאָווער 43, הויזבעזיצער־באַנק, פּיעטריק. 39 האַנדווערקער־באַנק, פּיעטריק. 20, בר. טויב, ... ריקאָווער 17, מענדעלזאָן, פּיעטריק. 6, קליינהענדלער־באַנק, אַנגראַטאָווא 2, קאָמערץ־באַנק, פּיעטריקאָווער 26.

Dr. med.
Sadokierski
כירורג פון ציינער און יאַסלעס
Piotrkowska 164 tel. 114-20

Dr. med. Trepman
ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט־קראַנקהייטען,
בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע.
זאַוואַדזקאַ 6, טעל. 234-12
נעהמט אָן פון 8—11 פאַרמ. און פון 6—9 אָוונט.
ספּעציעלער וואַרטע־זאַל פאַר פרויען